

ΕΘΝΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
Γ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**Τα Φεστιβάλ ως Παράγοντας Τοπικής Ανάπτυξης:
Η Περίπτωση του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα**

Επιβλέπων: Ιωαννίδης Γιάννης

Σπουδάστρια: Κυριάκογλου Μαρία

ΑΘΗΝΑ - 2010

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που με βοήθησαν, ο καθένας με τον τρόπο του, στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γιάννη Ιωαννίδη, πάνω από όλα για την κατανόησή του στις αγωνίες μου και την υπομονή του, για την αμέριστη βοήθεια και την καθοδήγησή του.

Ευχαριστώ θερμά το Δήμαρχο του Δήμου Βύρωνα κ. Νίκο Χαρδαλιά, την υπεύθυνη Σχεδιασμού και Οργάνωσης του Φεστιβάλ κα Τασία Σαρρίδου και την υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων και Χορηγιών κα Βούλα Μαρουλιανάκη, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξαν, για το χρόνο που μου διέθεσαν και για τη διάθεσή τους να απαντήσουν σε όλες μου τις ερωτήσεις.

Ευχαριστώ θερμά, στο σύνολό τους, τους υπαλλήλους του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Βύρωνα, για τις χρήσιμες πληροφορίες που μου έδωσαν, για την καθοδήγησή τους και για το υλικό που μου διέθεσαν, παρόλο τον αυξημένο φόρτο εργασίας τους, δεδομένης της πυρετώδους προετοιμασίας για το Φεστιβάλ Βύρωνα 2010 που ξεκινά σε λίγες μέρες.

Ευχαριστώ την Ελευθερία Κορωνίδου, την Παγώνα Ορφανού και την Αντωνία Μπικάκη για την ουσιαστική βοήθειά, την υπομονή και τη συμπαράστασή τους σε όλο το διάστημα προετοιμασίας της παρούσας εργασίας.

Ευχαριστώ όλους τους φίλους και συναδέλφους για τη ευγενική συμβολή τους.

Την εργασία αυτή αφιερώνω στους γονείς, τον αδερφό και τους φίλους μου, που με αγαπούν, με στηρίζουν και με κάνουν να νιώθω δυνατή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	6
Abstract	8
Εισαγωγή	10
 Α' ΜΕΡΟΣ	16
Κεφάλαιο 1 : Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις και Θεωρητικό	
Υπόβαθρο	16
1.1 Όψεις και Εννοιοδοτήσεις του Πολιτισμού. Πολιτισμός και	
Κουλτούρα: Έννοιες συμπληρωματικές ή αντίθετες;	16
1.2 Πολιτιστικά Αγαθά- Πολιτιστική Ταυτότητα- Πολιτιστική	
Δημοκρατία.....	20
 Κεφάλαιο 2 : Η αναπτυξιακή Διάσταση της Πολιτιστικής Πολιτικής	
και η Σχέση της με την Τοπική Ανάπτυξη	24
2.1 Η Έννοια της Τοπικής Ανάπτυξης.....	24
2.2 Η Πολιτιστική Εκδοχή της Τοπικής Ανάπτυξης	26
2.3 Η Έννοια της Πολιτιστικής Πολιτικής και ο Ρόλος της Τοπικής	
Αυτοδιοίκησης	29
2.4 Πολιτιστικός Προγραμματισμός στην Ελλάδα	34
 Κεφάλαιο 3 : Το Φεστιβάλ	38
3.1 Η Πολιτιστική Διάσταση του Κοινωνικού Γεγονότος- Το γεγονός ως	
Πολιτιστικό Δρώμενο.....	38
3.2 Κριτήρια Τυπολογίας των Πολιτιστικών Γεγονότων	39
3.3 Η Ιστορία του Φεστιβάλ.....	41
3.4 Εννοιολογικές Προσεγγίσεις του Όρου Φεστιβάλ.....	43
3.5 Κατηγοριοποιήσεις και Κριτήρια Τυπολογίας των Φεστιβάλ.....	45

3.6 Γιορτές Αρχαιότητας, Πανηγύρια και Σύγχρονα Αστικά Φεστιβάλ στην Ελλάδα.....	47
3.7 Ο ρόλος του Φεστιβάλ στην Τοπική Ανάπτυξη	50
3.8 Συμπερασματικές Διαπιστώσεις- Διατύπωση Προτάσεων για το Ρόλο και τη Λειτουργία των Φεστιβάλ.....	53

Β' ΜΕΡΟΣ- ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ «ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ» .57

Κεφάλαιο 1: Η Πόλη του Βύρωνα και οι Φορείς Πολιτιστικής Πολιτικής.....	57
Κεφάλαιο 2: Η Ιστορία, η Ταυτότητα και το Προφίλ του Φεστιβάλ ..	60
Κεφάλαιο 3: Όροι Διοργάνωσης του Φεστιβάλ	63
3.1 Χώρος	63
3.2 Διαδικασία Διοργάνωσης.....	64
3.3 Συμμετοχές.....	66

Κεφάλαιο 4: Ζητήματα Στρατηγικού Σχεδιασμού-Διαχείρισης – Μάνατζμεντ- Μάρκετινγκ του Φεστιβάλ.....	67
4.1 Swot Ανάλυση.....	67
4.2 Στρατηγική.....	71
4.3 Μάρκετινγκ-Μάνατζμεντ	73
4.4 Μείγμα Μάρκετινγκ.....	74
4.5 Χορηγική Πολιτική του Φεστιβάλ.....	75

Κεφάλαιο 5: Προβλήματα- Αδυναμίες του Φεστιβάλ	80
Κεφάλαιο 6: Η συμβολή του Φεστιβάλ στην Τοπική Ανάπτυξη	82
6.1 Το Φεστιβάλ ως Υπεραξία για το Δήμο	82
6.2 Το Φεστιβάλ ως Μέσο Προώθησης της Εικόνας και της Ταυτότητας της Πόλης.....	84

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα	86
7.1 Αξιολογικές Κρίσεις και Διαπιστώσεις	86
7.2 Προτάσεις	94
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	 97
Παράρτημα 1.....	103
Παράρτημα 2.....	128

Περίληψη

Το φεστιβάλ, ως πολιτιστικός θεσμός, αποτελεί μέσο έκφρασης της συλλογικής συνείδησης και διατήρησης της τοπικής συνέχειας μέσα από την αναβίωση κοινών ιστοριών, πολιτιστικών πρακτικών και ιδανικών. Συντελεί στην παραγωγή και αναπαραγωγή της τοπικής γνώσης και αποτελεί το χώρο και χρόνο όπου η ιστορία, η παράδοση και οι κοινωνικές δομές που κάνουν έναν τόπο να ξεχωρίζει από έναν άλλο επανεξετάζονται, απορρίπτονται ή αναδημιουργούνται. Πάνω απ' όλα, το φεστιβάλ είναι μια γιορτή. Είναι κάτι έκτακτο, το οποίο ξεφεύγει από τη ρουτίνα και δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ιδιαίτερη.

Η ανάγκη της ανθρώπινης φύσης για κοινωνική επαφή και επικοινωνία ξεχωρίζει ανάμεσα από άλλους παράγοντες ως η γεννησιουργός αιτία της εμφάνισης πολιτιστικών πρακτικών, όπως αυτή του φεστιβάλ, ήδη από την αρχαιότητα. Σήμερα πλέον, τα φεστιβάλ καταγράφουν μια αλματώδη αύξηση παγκοσμίως και αποτελούν έναν από τους πιο δυναμικούς άξονες χάραξης και εφαρμογής πολιτιστικής πολιτικής, πολιτιστικής αποκέντρωσης, περιφερειακής ανάπτυξης και αναζωογόνησης πόλεων. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε πολλούς τομείς: οικονομικός, εκπαιδευτικός, πολιτισμικός, ψυχαγωγικός, αναπτυξιακός, κοινωνικός και πολιτικός.

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση του τοπίου της πολιτιστικής δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ιδιαίτερα όπως αυτή εξειδικεύεται με τη διοργάνωση των φεστιβάλ στην Ελλάδα, καθώς και την εξέταση του ρόλου που διαδραματίζει το φεστιβάλ στην τοπική πολιτιστική πολιτική. Ως μελέτη περίπτωσης για τη διερεύνηση του ρόλου που διαδραματίζει το φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη επιλέχθηκε το Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα.

Το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, κλείνοντας πλέον πάνω από είκοσι χρόνια επιτυχημένης καλλιτεχνικής πορείας και συνεισφοράς στο χώρο του πολιτισμού αποτελεί μια εξαιρετικά χρήσιμη μελέτη περίπτωσης ανάμεσα στα ελληνικά φεστιβάλ και επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων και διαπιστώσεων σχετικά με το φεστιβαλικό τοπίο και τον αντίκτυπο ενός φεστιβάλ στη ανάπτυξη μιας περιοχής.

Η συνεχής και σταθερή ποιοτική του παρουσία στον χώρο του πολιτισμού, η επιτυχημένη διοργάνωσή του από το Δήμο Βύρωνα και η συνεπής χορηγική πολιτική που ακολουθεί τα

τελευταία χρόνια οδήγησε το σημερινό φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα στην κατάταξή του στα διασημότερα φεστιβάλ της Ελλάδας. Η δε προσπάθεια ανεύρεσης πολιτισμικών εταίρων ανά την Ευρώπη με σκοπό την υλοποίηση διαπολιτισμικών δράσεων μαρτυρά το μακροπρόθεσμο στόχο του για μελλοντική απόκτηση ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Abstract

The festival, as a cultural institution, constitutes a means of expressing the collective consciousness and maintaining local continuity through the revival of common historical, cultural practices and ideals. It contributes to the production and reproduction of local knowledge and forms the time and place where history, tradition and social structures, that make a place stand out from another, are reviewed, rejected or reconstructed. The festival is, above all, a celebration. It is something extraordinary, which departs from the routine and creates a unique atmosphere.

The need of human nature for social contact and communication stands out, among other factors, as the prime reason for the appearance of cultural practices, such as the festival, since ancient times. Today, festivals record a rapid increase worldwide and they form one of the most dynamic keystones of designing and implementing cultural policy, cultural decentralization, regional development and urban revitalization. They play a significant role in many sectors: economic, educational, cultural, recreational, developmental, social and political.

The present essay aims at the investigation of the area of Local Government' s cultural activity, especially as it is specified through the organization of local festivals in Greece. It also aims at examining the role that local festivals play in cultural policy. The Festival of the Municipality of Byrona has been chosen as a case study to investigate the role of festivals in the local development.

The Festival of Byrona, closing now more than twenty years of successful artistic career and contributions in the field of culture, is an extremely useful case study among the Greek festivals and allows reliable conclusions and findings on the festival sector and the impact that a festival has in the development of an area.

The continuous and stable qualitative presence of this festival in the area of culture, its successful organization by the Municipality of Byrona and its consistent sponsorship policy in recent years has lead to the classification of this festival as one of the most famous festivals in Greece. Furthermore the effort to find cultural partners among Europe in order to

materealize intercultural acitons proves its long term target to acquire a future European identity.

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία στοχεύει στη διερεύνηση του τοπίου της πολιτιστικής δράσης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ιδιαίτερα όπως αυτή εξειδικεύεται με τη διοργάνωση των φεστιβάλ στην Ελλάδα, καθώς και στην εξέταση του ρόλου που διαδραματίζει το φεστιβάλ, ως πολιτιστικός θεσμός, στην τοπική ανάπτυξη. Θα επιχειρηθεί η αποτύπωση των θεωρητικών ζητημάτων που τίγονται στην περίπτωση του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στις παραμέτρους διοργάνωσής του, στο βαθμό της έως σήμερα ανάπτυξής του και στη συμβολή του στην εν γένει τοπική ανάπτυξη του Δήμου Βύρωνα.

Απαραίτητη για την σφαιρική αντιμετώπιση του ζητήματός μας κρίνεται η προσέγγιση βασικών εννοιών όπως αυτές του πολιτισμού, των πολιτιστικών αγαθών, της πολιτιστικής ταυτότητας και του γεγονότος. Επίσης, αναγκαία κρίνεται η διερεύνηση των εννοιών της πολιτιστικής πολιτικής και της τοπικής ανάπτυξης καθώς και του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική.

Στη συνέχεια, εξετάζεται η φύση του θεσμού των φεστιβάλ και ο τρόπος διοργάνωσής τους στη χώρα μας από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Νομικά τους Πρόσωπα, με έμφαση κυρίως στον ιδιαίτερο πολιτιστικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό και αναπτυξιακό ρόλο τους και την αποστολή που επιτελούν. Παράλληλα, μελετάται η συμβολή των φεστιβάλ στην περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτιστική αποκέντρωση, στην έκφραση της τοπικής αλλά και γενικής πολιτιστικής πολιτικής, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στη συντήρηση του λαϊκού αισθήματος.

Επιλέξαμε να εξειδικεύσουμε τη μελέτη μας εξετάζοντας το Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, καθώς το φεστιβάλ αυτό, έχοντας πλέον διανύσει μια επιτυχημένη, πολυετή πορεία, είναι ένα από τα πιο σημαντικά, υπερτοπικής κλίμακας φεστιβάλ της Αττικής και της Ελλάδας. Η έναρξή του τη δεκαετία του 1980 με εμπνευστή τον Μίνω Βολανάκη, η συνεχής και σταθερή ποιοτική του παρουσία κατά τη διοργάνωσή του ακολούθως από το Δήμο καθώς και η σοβαρή προσπάθειά του στην αναζήτηση χορηγών, οδήγησε το σημερινό φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα στην κατάταξή του στα διασημότερα τοπικά φεστιβάλ της Ελλάδας. Η δε προσπάθεια ανεύρεσης πολιτισμικών εταίρων ανά την Ευρώπη με σκοπό την υλοποίηση

διαπολιτισμικών δράσεων μαρτυρά το μακροπρόθεσμο στόχο του μελλοντικής απόκτησης ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Μεθοδολογία

Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας είναι η *ανάλυση δεδομένων* και η *μελέτη περίπτωσης*. Έχοντας σαν βασικό κατευθυντήριο άξονα και κεντρική θεματική της εργασίας μας το θεσμό του φεστιβάλ και τη συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη, κρίναμε σκόπιμο αρχικά να προσεγγίσουμε, με τη βοήθεια της βιβλιογραφίας και των πηγών, την έννοια του πολιτισμού και τις βασικές της συνιστώσες. Έτσι, στο πρώτο μέρος της εργασίας, αναφερθήκαμε συνοπτικά στο σύνολο των εννοιών εκείνων που συνθέτουν και συναρθρώνουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα και εξελίσσεται ένα φεστιβάλ, όπως οι έννοιες της κουλτούρας, των πολιτιστικών αγαθών, της πολιτιστικής ταυτότητας, της πολιτιστικής δημοκρατίας κ.τ.λ.

Στη συνέχεια, θέλοντας να εστιάσουμε την ανάλυσή μας στα τοπικά φεστιβάλ και συγκεκριμένα στο φεστιβάλ Δήμου Βύρωνα κρίναμε σκόπιμο εξετάσουμε τη φύση του θεσμού των φεστιβάλ και τον τρόπο διοργάνωσής τους στη χώρα μας, με έμφαση κυρίως στον ιδιαίτερο πολιτιστικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό και αναπτυξιακό ρόλο τους και την αποστολή που επιτελούν.

Παράλληλα, μελετήσαμε το διαχρονικό ρόλο των φεστιβάλ στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη και επιχειρήσαμε να εξάγουμε συμπεράσματα αναφορικά με την άσκηση πολιτιστικής πολιτικής μέσω των ΟΤΑ και τον ρόλο των τοπικών φεστιβάλ στις επιδιώξεις αυτές. Μελετήσαμε τη συμβολή των φεστιβάλ στην περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτιστική αποκέντρωση, στην έκφραση της τοπικής αλλά και γενικής πολιτιστικής πολιτικής, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στη συντήρηση του λαϊκού αισθήματος.

Η ανάλυση των δεδομένων σχετικά με την οργάνωση, τη λειτουργία και το χαρακτήρα των φεστιβάλ, και τη σχέση τους με την τοπική κοινωνία, καθώς και με την ιδιαίτερη φύση, το ρόλο και τη λειτουργία του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, προκύπτει ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία, τα προγράμματα του φεστιβάλ, καταχωρήσεις στον Τύπο και ηλεκτρονικές πηγές.

Για την καταγραφή απόψεων επί συγκεκριμένων θεμάτων αλλά και την ανάδειξη ευρύτερων τάσεων, πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις, τηλεφωνικές συνομιλίες αλλά και άτυπες συναντήσεις με υπαλλήλους του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Βύρωνα, υπεύθυνους για τη διεξαγωγή του φεστιβάλ. Η επίκληση στην αυθεντία ανθρώπων με κομβικές θέσεις στη διοργάνωση του φεστιβάλ, όπως της κας Τασίας Σαρρίδου, καλλιτεχνικής διευθύντριας του Πνευματικού Κέντρου και της κας Βούλας Μαρουλιανάκη, υπεύθυνης Δημοσίων Σχέσεων και Χορηγιών, αποδείχτηκε ιδιαίτερα επωφελής. Στόχος ήταν η καταγραφή των προσωπικών απόψεων των ερωτωμένων για θέματα που άπτονται των δραστηριοτήτων τους και των επαγγελματικών τους ιδιοτήτων αλλά και η παρουσίαση της δικής τους εμπειρίας για το εξεταζόμενο θέμα, από τη δική τους σκοπιά και στο βαθμό που εμπλέκονται.

Επιλέξαμε να έρθουμε σε προσωπική επαφή μαζί τους ώστε να αποκομίσουμε την προσωπική αίσθηση και εντύπωση του καθενός για το φεστιβάλ και να αντλήσουμε περαιτέρω χρήσιμες πληροφορίες. Για το λόγο αυτό εξάλλου δεν υιοθετήθηκαν συγκεκριμένες ερωτήσεις αλλά περισσότερο υπαγορεύτηκαν από την ιδιότητα των ερωτηθέντων και τη ροή τις συζήτησης.

Η μελέτη περίπτωσης είναι μια ιδανική μεθοδολογία, όταν απαιτείται μια ολιστική, σε βάθος ανάλυση (Feagin J., Orum A., Sjoberg G.: *A case for case study*, 91) . Οι μελέτες περίπτωσης σχεδιάζονται να αναδεικνύουν τη λεπτομέρεια από την οπτική γωνία των συμμετεχόντων, χρησιμοποιώντας πολλαπλές πηγές δεδομένων.

Η παρούσα εργασία επιλέγει ως ενδεικτική τη μελέτη του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα. Το φεστιβάλ αυτό είναι από τα πιο επιτυχημένα σε απήχηση, προσέλευση και αναγνωρισιμότητα φεστιβάλ της Αττικής και κατ' επέκταση της Ελλάδας. Η πολυετής πορεία του, η ιστορικότητα των εμπνευστών του, η κάλυψη που απολαμβάνει στα μέσα μαζικής επικοινωνίας και η σημαντική συμβολή των χορηγών στη διοργάνωσή του επιτείνουν τη χρησιμότητά του ως ενδεικτική και χαρακτηριστική μελέτη περίπτωσης.

Εκ των ανωτέρω συνάγονται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα τα οποία διατρέχουν το σώμα της εργασίας:

- Ποια η έννοια και το περιεχόμενο της σύγχρονης πολιτιστικής πολιτικής που εφαρμόζουν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και πως αυτή συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη.
- Ποια η έννοια του φεστιβάλ, και ποια η λειτουργία που επιτελεί ως πολιτιστικός θεσμός.
- Ποια η εικόνα που παρουσιάζουν τα τοπικά φεστιβάλ σήμερα.
- Ποια η λειτουργία των τοπικών φεστιβάλ ως κύρια έκφανση της πολιτιστικής δράσης των ΟΤΑ.
- Ποιος ο ρόλος των ΟΤΑ ως διοργανωτών των τοπικών φεστιβάλ.
- Ποιος ο ρόλος της χορηγίας στη βιωσιμότητα και ανάπτυξη των τοπικών φεστιβάλ.
- Πως οργανώνεται το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, ποια η θέση του στο τομέα των πολιτιστικών φεστιβάλ και ποια η συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη του Δήμου Βύρωνα.

Δομή

Η παρούσα εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Στο α' μέρος ασχολούμαστε με την σκιαγράφηση του περιβάλλοντος των φεστιβάλ που διοργανώνονται από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Προβαίνουμε στη σκιαγράφηση βασικών πολιτιστικών εννοιών και στη συνέχεια μελετούμε τη φύση και λειτουργία του θεσμού του φεστιβάλ καθώς και τον ρόλο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη διοργάνωση των φεστιβάλ. Στο β' μέρος της εργασίας μελετάμε την περίπτωση του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, εξετάζοντας τον τρόπο διοργάνωσης και την ταυτότητα του φεστιβάλ, την οργάνωση και τη δομή του διοργανωτή Δήμου, τη συμβολή των χορηγών στη εξεταζόμενη διοργάνωση και τη συμβολή του φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη του Δήμου Βύρωνα.

Αναλυτικότερα:

Το Α' μέρος της εργασίας αποτελείται από τρία κεφάλαια τα οποία πραγματεύονται τα εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια καθορισμού του περιεχομένου των εννοιών πολιτισμός και κουλτούρα, όπως επίσης και των συμπληρωματικών προς τις παραπάνω εννοιών της πολιτιστικής ταυτότητας, των πολιτιστικών αγαθών και της πολιτιστικής δημοκρατίας.

Στο *δεύτερο κεφάλαιο* γίνεται προσπάθεια προσδιορισμού του περιεχομένου των εννοιών τοπική ανάπτυξη και πολιτιστική πολιτική, μελετάται ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική και τέλος σκιαγραφείται το γενικότερο πλαίσιο πολιτιστικού προγραμματισμού στην Ελλάδα.

Στο *τρίτο κεφάλαιο* ασχολούμαστε με το θεσμό του φεστιβάλ. Γίνεται αρχικά μια αναφορά ιστορικών στοιχείων των φεστιβάλ γενικά ως διοργανώσεων. Διατυπώνονται ορισμοί και γίνεται προσπάθεια καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης των φεστιβαλικών διοργανώσεων στην Ελλάδα. Αναζητούμε τους τρόπους διοργάνωσής τους, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους να παρουσιάσουν συνεχή δράση στο χώρο του πολιτισμού και το ρόλο που αυτά επιτελούν ως πολιτιστικοί θεσμοί.

Στο *Β' μέρος* της παρούσας εργασίας ακολουθεί η ανάλυση της περίπτωσης μελέτης του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, που αποτελείται από επτά κεφάλαια. Συγκεκριμένα:

Στο *πρώτο κεφάλαιο* γίνεται μια αναφορά στο Δήμο Βύρωνα και στο Πνευματικό Κέντρο αυτού, καθώς και στον τρόπο ανάδειξης των μελών του Πνευματικού Κέντρου, που ασχολείται με τη διοργάνωση του φεστιβάλ του.

Στο *δεύτερο κεφάλαιο* μελετούμε το ίδιο το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, ως προς την ιστορία, τη φιλοσοφία και την ταυτότητά του.

Στο *τρίτο κεφάλαιο* εξετάζουμε ζητήματα διοργάνωσης του φεστιβάλ. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στο χώρο διεξαγωγής του φεστιβάλ, στη διαδικασία διοργάνωσης και στις καλλιτεχνικές του συμμετοχές.

Στο *τέταρτο κεφάλαιο* αναλύονται ζητήματα στρατηγικού σχεδιασμού, μάρκετινγκ και φεστιβάλ και αναλύονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία του ενώ τέλος ιδιαίτερη μνεία γίνεται στη χορηγική πολιτική του φεστιβάλ.

Στο *πέμπτο κεφάλαιο* ακολουθεί η σύντομη αναφορά των βασικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα το φεστιβάλ.

Στο *έκτο κεφάλαιο* αναλύεται η συμβολή του φεστιβάλ στη τοπική ανάπτυξη και εξετάζεται ο κοινωνικός ρόλος του φεστιβάλ, ο ρόλος του ως υπεραξία για το Δήμο και ως μέσο προώθησης της εικόνας και της ταυτότητας της πόλης.

Στο *έβδομο κεφάλαιο*, τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων, επισημαίνονται τα θετικά και αρνητικά σημεία του φεστιβάλ και γίνονται αξιολογικές κρίσεις, διαπιστώσεις και προτάσεις σχετικά με την πορεία και τις προοπτικές του φεστιβάλ

Στο τέλος της εργασίας ακολουθούν παραρτήματα στα οποία περιλαμβάνονται τα προγράμματα των διοργανώσεων του φεστιβάλ, φωτογραφικό υλικό από το διαδικτυακό αρχείο του φεστιβάλ καθώς και το παράρτημα των φεστιβάλ στην Ελλάδα.

Α' ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1 : Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις και Θεωρητικό Υπόβαθρο.

1.1 Όψεις και Εννοιοδοτήσεις του Πολιτισμού. Πολιτισμός και Κουλτούρα: Έννοιες συμπληρωματικές ή αντίθετες;

Ο όρος «**Πολιτισμός**», αν και χρησιμοποιείται ευρύτατα, δεν έχει σαφές και ξεκάθαρο περιεχόμενο. Είναι επιδεκτικός πλήθους ερμηνειών, δεδομένου του εύρους του πεδίου των στοιχείων-συνιστώσών που καλύπτουν το εννοιολογικό του πλαίσιο. Αναφέρεται κυρίως «στο σύνολο των υλικών και πνευματικών αξιών και επιτευγμάτων που κληροδοτούνται από γενιά σε γενιά στο πέρασμα των χρόνων διαμορφώνοντας μια κοινή μνήμη-εικόνα για ένα σύνολο ατόμων και δημιουργώντας κατ' επέκταση το αίσθημα μιας κοινής αφετηρίας, κοινών αναφορών και βιωμάτων, παραπέμποντας σε μια πορεία σταθερής προόδου, κοινωνικής και οικονομικής» (Μπιτσάνη 2004, 29).

Οι απόψεις που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί σχετικά με τις παραπάνω αξίες, επικαλούνται κριτήρια ιδεολογικά, ταξικά, πολιτικά κ.α. Με την ευρεία έννοια, ο πολιτισμός δεν είναι παρά το σύνολο της καθημερινής ζωής, η ποιότητά της, οι συνθήκες του περιβάλλοντος, της εργασίας, η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου κτλ.

Ο πολιτισμός είναι ένα σημαντικό βίωμα με πολλές συνιστώσες που καλύπτει τις συλλογικές ανθρώπινες συμπεριφορές και λειτουργεί σαν μέρος της συλλογικής μνήμης των κοινωνικών ομάδων. Χαρακτηρίζεται από πολυσημία και αποτελεί φορέα μιας πλούσιας εξηγητικής διάστασης, καθώς συνδέεται με τις έννοιες της παιδείας, της επιμόρφωσης, της επικοινωνίας, της ψυχαγωγίας και γενικότερα της πνευματικής και ψυχικής αναβάθμισης, της κοινωνικής συμμετοχής και της τεχνολογικής ανάπτυξης (Bade 1995, 109).

Ο Γ. Μπαμπινιώτης, με τον όρο «Πολιτισμός» αναφέρεται στα εκλεπτυσμένα ήθη και στην και στην πνευματική ανάπτυξη, στη συμπεριφορά, στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, στην αισθητική έκφραση και στον τρόπο ζωής ενός κοινωνικού συνόλου. (Μπαμπινιώτης, 2006, 1441). Ο πολιτισμός μπορεί να θεωρηθεί σαν τη δεύτερη φύση που δημιουργήθηκε από τους ανθρώπους μέσω της εργασίας και των γνώσεών τους (Βερνίκος 2005, 61). Χάρη δε στον πολιτισμό, τα μέλη του κοινωνικού συνόλου αναγνωρίζονται μεταξύ τους, εντάσσονται στο κοινωνικό σύνολο, αποκτώντας έτσι την ατομική τους ταυτότητα και συμμετέχουν στη ζωή μέσα από την ένταξή τους σε αυτή (Cuche 2001, 26-29).

Ο όρος «Πολιτισμός» είναι σχετικά νέος. Προέρχεται από μετάφραση του αγγλικού όρου “civilization”, του γαλλικού “civilisation”, και του γερμανικού “zivilisation”. Ακόμη, με τη λέξη «Πολιτισμός» αποδόθηκε και ο όρος “culture” στα γαλλικά, “culture” στα αγγλικά, “kultur” στα γερμανικά. Ο όρος “culture” αποδίδεται συνήθως με τη λέξη «κουλτούρα», χωρίς ωστόσο να λείπουν οι περιπτώσεις μετάφρασης του όρου και ως «πολιτισμός», γεγονός που συνεπάγεται συγχύσεις εννοιολογικού τύπου και προβλήματα αποσαφήνισης και διατυπώσεων. Οι δύο όροι, “civilization”(πολιτισμός) και “culture”(κουλτούρα) χρησιμοποιούνται αντίστοιχα για τη διάκριση του «πολιτισμού» σε α) «υλικό πολιτισμό»(civilization), που περιλαμβάνει τα υποσύνολα επιστήμη, τεχνολογία κτλ. (Deez 1977) και β) «πνευματικό πολιτισμό»(culture), που περιλαμβάνει τα υποσύνολα τέχνη, θρησκεία, παιδεία, φιλοσοφία κτλ. (Ρόζενταλ 1976, 706).

Πρόκειται ωστόσο για μια διάκριση μη σαφώς οριοθετημένη, καθώς σε πολλές περιπτώσεις ο ορισμός της κουλτούρας εμφανίζεται να υιοθετεί την ακόλουθη ερμηνεία: «κουλτούρα ή πολιτισμός είναι το σύνθετο εκείνο σύνολο που περιλαμβάνει γνώσεις, τέχνες, ήθη, δίκαιο, έθιμα και κάθε άλλη ικανότητα και συνήθεια που αποκτά ο άνθρωπος ως μέλος της κοινωνίας» (Μπιτσάνη 2004, 29).

Από κοινωνιολογικής πλευράς, ο πολιτισμός ερμηνεύεται και ως στοιχείο κοινωνικής συνοχής, αποτελώντας σημείο αναφοράς της συλλογικής ταυτότητας κι επιτελώντας ταυτόχρονα τρεις σημαντικές λειτουργίες για το κοινωνικό σύνολο, αυτές της αναγνώρισης, της ένταξης και της συμμετοχής. Χάρη στον πολιτισμό, τα μέλη του κοινωνικού συνόλου αναγνωρίζονται μεταξύ τους, εντάσσονται στο κοινωνικό σύνολο, αποκτούν την ατομική τους ταυτότητα, και συμμετέχουν στη ζωή μέσα από την ένταξή τους αυτή (Τσαούσης 1983, 117).

Ο πολιτισμός ως πολιτιστικό σύνολο διαχωρίζεται συχνά σε μεγάλα σύνολα όπως αυτά του ασιατικού, του ευρωπαϊκού ή του αμερικάνικου πολιτισμού, σύνολα τα οποία με τη σειρά τους διαχωρίζονται σε υποσύνολα, όπως ελληνικός, κέλτικος πολιτισμός κτλ. Η παραπάνω διάκριση σχετίζεται με τον εθνοκεντρικό χαρακτήρα του πολιτισμού, ενώ μια άλλη διάκριση με κριτήριο τα εξελικτικά στάδια του πολιτισμού, διαχωρίζει αυτόν σε παλαιολιθικό, νεολιθικό, αρχαίο, μεσαιωνικό κτλ. (Μπιτσάνη 2004, 30).

Σύμφωνα δε με τους Κ. Μαρξ και Φ. Έγκελς, ο όρος πολιτισμός αποδίδεται με τον ελληνικό όρο «υπερδομή» ή «εποικοδόμημα», και χαρακτηρίζει τη χρονική περίοδο κατά την οποία ο άνθρωπος γίνεται κύριος της γνώσης, της απώτερης (δευτερογενούς) επεξεργασίας των φυσικών προϊόντων, της βιοτεχνίας και της τέχνης. Τα προηγούμενα στάδια της χρονικής αυτής περιόδου χαρακτηρίζονται ως «άγρια κατάσταση» και «βαρβαρισμός» (Δωρης 1981, 33-34).

Η έννοια «**Πολιτισμός**» έχει ταυτιστεί κατά καιρούς με την έννοια «**Τέχνη**», όχι όμως με το περιεχόμενο που σήμερα αποδίδουμε στον όρο «Τέχνη», αλλά με την έννοια της τέχνης ως μέσο για την επίτευξη κάποιου δημιουργικού στόχου. Ως τέτοια, η τέχνη περιλαμβάνει το σύνολο των επιστημών και των τεχνών που ασκούνταν στην αρχαιότητα και συγκροτούσαν τις κατηγορίες του πολιτισμού, όπως γραπτός λόγος, ρητορική, διαλεκτική, μουσική, ζωγραφική, ιατρική, φιλοσοφία, κτλ (Μπιτσάνη 2004, 31). Οι κατηγορίες αυτές αποτελούσαν μορφές πνευματικής εργασίας που εξέφραζε τους «ελεύθερους» ανθρώπους, σε αντίθεση με τη χειρονακτική εργασία που χαρακτήριζε τους «δούλους» και τους «βάρβαρους».

Πρόκειται για μια αντίληψη για τον πολιτισμό που διαμορφώθηκε εντός των πλαισίων της αστικής ιδεολογίας, η οποία διαχωρίζει την «άνωτερη» ποιοτικά ζωή των κατοίκων της πόλης από την «κατώτερη» ποιοτικά κοινωνική ζωή της υπαίθρου. Ο όρος λοιπόν “**civilisation**” υποδηλώνει το σύνολο των υλικών και πνευματικών αξιών που χαρακτηρίζουν τον τρόπο ζωής στις πόλεις. Ακολουθώντας, το τμήμα εκείνο του πολιτισμού που αναφέρεται στις πνευματικού περιεχομένου λειτουργίες, οι οποίες προαπαιτούν πνευματική καλλιέργεια και εκπαίδευση, χαρακτηρίζεται με τον όρο “**culture**” (Δωρης 1981, 35).

Κατά τον Denys Cuche, η ιστορική διαμόρφωση της διάκρισης μεταξύ των εννοιών «πολιτισμός» και «κουλτούρα» ανάγεται στη Γαλλία και τη Γερμανία από τον 18^ο έως τον

20^ο αιώνα. Στη Γερμανία του 19^ο αιώνα, η κουλτούρα εξελίσσεται υπό την επίδραση του εθνικισμού και εμφανίζεται ως το σύνολο των ηθικών, καλλιτεχνικών και διανοητικών κατακτήσεων που συνιστούν την κληρονομιά του έθνους. Ως τέτοια, η κουλτούρα θεμελιώνει την ενότητα του έθνους και διαχωρίζεται από την έννοια του πολιτισμού, η οποία συνδέεται με την βιομηχανική και υλική πρόοδο, με την οικονομική και τεχνική ανάπτυξη και συνιστά το σύνολο των τεχνικών επιτευγμάτων του λαού (Cuche 2001, 26).

Στη Γαλλία του 19^ο αιώνα αντιθέτως, η έννοια της κουλτούρας εμπλουτίζεται με μια συλλογική διάσταση και υποδηλώνει όχι μόνο τη διανοητική ανάπτυξη του ατόμου, αλλά και το σύνολο των γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν μια κοινότητα, συχνά ωστόσο με ένα ευρύ και όχι απολύτως σαφές νόημα. Οι Γάλλοι διανοούμενοι δεν αποδέχονται τη σύλληψη της «εθνικής» κουλτούρας και αρνούνται το διαχωρισμό των Γερμανών μεταξύ «κουλτούρας» και «πολιτισμού». Η γαλλογερμανική διαμάχη έχει στην ουσία αρχετυπικό χαρακτήρα σχετικά με τις δύο αντιλήψεις περί κουλτούρας, την οικουμενιστική και την επιμεριστική. Πρόκειται για τις δύο αντιλήψεις που θεμελίωσαν τους δύο τρόπους ορισμού της έννοιας της κουλτούρας στις σύγχρονες κοινωνικές επιστήμες (Cuche 2001, 27-29).

Η κουλτούρα αποτελεί μια κοινωνική διαδικασία που παράγει συγκεκριμένους και διαφορετικούς τρόπους ζωής και συνδέεται αφενός με την έννοια της «δημιουργικής δραστηριότητας» (όπου η διαδικασία της επικοινωνίας μετατρέπει την ατομική εμπειρία σε κοινή εμπειρία και οδηγεί σε ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής) και αφετέρου με την έννοια του «γενικού τρόπου ζωής» (που περιλαμβάνει συγκεκριμένα νοήματα και αξίες που εκφράζονται όχι μόνο με την τέχνη και τη μάθηση, αλλά και με τους θεσμούς και την καθημερινή συμπεριφορά μέσα στο αδιαίρετο πλέγμα της κοινωνίας) (Williams 1994, 46-49).

Στην Ελλάδα οι όροι “civilization” και “culture” αποδίδονται ως «παιδεία» ή «πολιτισμός», αλλά συχνά και ως «παράδοση», «πνευματική καλλιέργεια», «τέχνη», «γράμματα», «εκπαίδευση», «αισθητική» κτλ. Συνήθως δε, ο όρος “civilization” αποδίδεται ως «πολιτιστικό μόρφωμα» ή «πολιτισμικό σύστημα» (Γκιζέλης 1980, 6) ενώ ο όρος “culture” ως «ανώτερος πολιτισμός» (Εμμανουήλ 1979, 309). Η μεγάλη ωστόσο πολυσημία των δύο αυτών όρων έχει καταστήσει δυσχερή την ακριβή απόδοσή τους στην ελληνική γλώσσα.

Γενικότερα, το βασικό στοιχείο διαφοροποίησης μεταξύ πολιτισμού και κουλτούρας είναι ότι ο μεν πολιτισμός αναφέρεται στα τεχνικά και τεχνολογικά επιτεύγματα του ανθρώπου (τεχνικός πολιτισμός), η δε κουλτούρα στον εσωτερικό πνευματικό του κόσμο, καθώς και στο σύνολο της πνευματικής παράδοσης και δημιουργίας ενός λαού (πνευματικός πολιτισμός) (Badie 1995, 31). Τα συμπεράσματα ποικίλων απόψεων και εκτιμήσεων, γύρω από το ζήτημα της εννοιολογικής διάκρισης των δύο όρων, συγκλίνουν σε έναν κοινό τόπο: Η έννοια της κουλτούρας ερμηνεύεται ως ένα ιδιαίτερο, μεταβλητό κι αμεταβίβαστο χαρακτηριστικό ενός κοινωνικού συνόλου που συνδέεται άμεσα με το θεσμό της παιδείας και με αξίες και παραδόσεις κυρίως ηθικές και πνευματικές. Κατ' αναλογία ο όρος πολιτισμός ερμηνεύεται ως ένα μεταβιβάσιμο στοιχείο από το ένα κοινωνικό σύνολο στο άλλο, μη αναστρέψιμο ωστόσο και με συγκριτικά περισσότερο διευρυμένο εννοιολογικό πλαίσιο, άμεσα συνδεδεμένο με τις τεχνολογικές εξελίξεις (Μπιτσάνη 2004, 33).

Εν κατακλείδι, ίσως η διπλή χρήση της λέξης πολιτισμός στην ελληνική γλώσσα, τόσο ως “civilization” (ως δηλαδή κατάσταση, μέσο επίπεδο αισθητικής και τεχνολογίας του καθημερινού βίου μιας εποχής και μιας κοινωνίας), όσο και ως “culture” (ως στάση, πνευματική καλλιέργεια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα γράμματα, τις τέχνες και την ιστορία), να αποτελεί ένα από τα πλεονεκτήματα της γλώσσας μας ως του βασικού πολιτιστικού πεδίου (Βενιζέλος 1999, 12).

1.2 Πολιτιστικά Αγαθά- Πολιτιστική Ταυτότητα- Πολιτιστική Δημοκρατία

Όπως για την έννοια του πολιτισμού, έτσι και γι' αυτή των πολιτιστικών αγαθών, έχουν διατυπωθεί ποικίλοι ορισμοί, με πολυσύνθετο περιεχόμενο. Ο ορισμός των πολιτιστικών αγαθών συνεπώς δεν απαντάται ενιαίος, ούτε στις συστάσεις και συμβάσεις που έχουν συναφθεί ανάμεσα στα κράτη, ούτε και στις εσωτερικές νομοθεσίες των κρατών (Μπιτσάνη 2002, 36).

Σύμφωνα με το **N.1114/81**, ως **πολιτιστικά αγαθά** θεωρούνται:

α) Τα αγαθά, κινητά ή ακίνητα, τα οποία παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά των λαών, όπως τα μνημεία της αρχιτεκτονικής, της τέχνης ή της ιστορίας, εκκλησιαστικά ή κοσμικά, οι αρχαιολογικές τοποθεσίες, τα οικοδομικά σύνολα, τα οποία έτσι όπως είναι παρουσιάζουν ενδιαφέρον ιστορικό ή καλλιτεχνικό, τα έργα τέχνης, τα

χειρόγραφα, βιβλία και άλλα αντικείμενα καλλιτεχνικού, ιστορικού ή αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, όπως η επιστημονική συλλογή βιβλίων, αρχείων ή πιστών αντιγράφων αγαθών, τα οποία περιγράφονται παρακάτω.

β) Τα οικοδομήματα των οποίων κύριος και πραγματικός σκοπός είναι η διαφύλαξη ή η έκθεση των κινητών πολιτιστικών αγαθών, όπως τα μουσεία, οι μεγάλες βιβλιοθήκες και οι χώροι φύλαξης αρχείων.

γ) Τα κέντρα που περιέχουν σημαντικότερο αριθμό πολιτιστικών αγαθών, τα οποία ονομάζονται «κέντρα που περιέχουν μνημεία» (Τροβά 1992, 108).

Στη Σύμβαση του Παρισιού (N.1103/80) δίδεται ένας άλλος ορισμός των πολιτιστικών αγαθών σχετικά με την παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητάς τους. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της Σύμβασης, ως πολιτιστικά αγαθά θεωρούνται εκείνα, τα οποία, θρησκευτικά ή κοσμικά, καθορίζονται από το καθένα από τα κράτη ως έχοντα σπουδαιότητα για την αρχαιολογία, την προϊστορία, την ιστορία, τη φιλολογία, την τέχνη ή την επιστήμη (Τροβά 1992, 102).

Τα πολιτιστικά αγαθά είναι συνυφασμένα με το προϊόν ή τα προϊόντα της ανθρώπινης δράσης, ενώ η έννοιά τους ενσωματώνει τη γλώσσα, τις παραδόσεις, τα συστήματα αξιών, τα ήθη και τα έθιμα, τη μουσική, το χορό κτλ. Μεταξύ των κατηγοριών των πολιτιστικών αγαθών ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζουν οι εξής: α) κινητά ή ακίνητα πολιτιστικά αγαθά, β) με εύκολη ή δυσχερή αξιοποίηση, γ) δημόσια ή ιδιωτικά, δ) με διαρκή ή περιορισμένη χρήση, ε) υλικά και άυλα- πνευματικά, στ) με ιδιωτική ή δημόσια χρήση κτλ (Μπιτσάνη 2004, 38).

Γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα πολιτιστικά αγαθά είναι «τα κινητά ή ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική ζωή (μνημεία, χειρόγραφα βιβλία, παραδόσεις, συστήματα αξιών, ήθη, έθιμα, μουσική, χορός κτλ) δηλαδή όλα τα αγαθά που παράγει η ανθρώπινη δραστηριότητα» (Κόνσολα 1982). Αυτό που τα διαφοροποιεί από τα άλλα αγαθά έγκειται στο ότι θεωρούνται από τους ανθρώπους ως σύμβολα κάποιου στοιχείου (έθνους, κοινότητας, παράδοσης, ιδέας, θρησκείας κτλ) . Ένα αγαθό, δηλαδή, έχει πολιτιστική αξία, όταν αποτελεί πηγή έμπνευσης ή σύμβολο διάκρισης (Klamer 2002, 56).

Σε γενικές γραμμές, τα πολιτιστικά αγαθά αναφέρονται στον πνευματικό πολιτισμό και συγκεκριμένα στους τομείς των τεχνών, των εκδηλώσεων, των επιστημών και του λαϊκού πολιτισμού. Η πολιτιστική δημιουργία προϋποθέτει την ταυτόχρονη ύπαρξη ποικίλων

παραγόντων: πρώτα απ' όλα του δημιουργού, δηλαδή του παραγωγού των πολιτιστικών αγαθών, αλλά και της κατάλληλης υποδομής και του θεσμικού πλαισίου, της αναγκαίας οικονομικής βάσης, της εξειδικευμένης γνώσης, του υψηλού πολιτιστικού επιπέδου, της ελευθερίας άσκησης της πολιτιστικής δημιουργίας κτλ. Γι' αυτό και η πολιτιστική δημιουργικότητα αναπτύσσεται σε ορισμένες περιφέρειες και σε ορισμένη χρονική περίοδο, όταν υφίστανται συνθήκες δυναμικής συνένωσης των παραγόντων που προαναφέρθηκαν. Μέσα στο πλαίσιο αυτό η πολιτιστική δημιουργία συμβάλλει στη μεγιστοποίηση του πολιτιστικού κεφαλαίου μιας χώρας κι ενδυναμώνει την πολιτιστική ταυτότητα μιας κοινωνίας, στοιχεία που συνάδουν με τις πολιτιστικές επιδιώξεις των σύγχρονων κρατών. Ταυτόχρονα, παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην καλλιέργεια και στην πνευματική ανάπτυξη των μελών της κοινωνίας (Μπιτσάνη 2002, 40).

Με τον όρο **πολιτιστική ταυτότητα** εννοούμε τη συλλογική ταυτότητα, δηλαδή τη συνείδηση που έχουν τα μέλη του κοινωνικού συνόλου ότι αποτελούν ένα ιδιαίτερο σύνολο, ξεχωριστό και διαφορετικό από τα άλλα. Η πολιτιστική ταυτότητα ενός λαού περιλαμβάνει τη γλώσσα, τις αξίες, τις ιδεολογίες, τα πρότυπα ατομικής και οικογενειακής συμπεριφοράς καθώς και την πολιτική και επιστημονική κληρονομιά. Έχει δε εξαιρετική σημασία, καθώς αποτελεί το στοιχείο με το οποίο προσδιορίζεται και η διαλεκτική σχέση του λαού στην κοινότητα (Μπιτσάνη 2004, 37-42). Ο όρος αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής ομάδας, τα οποία στην κοινή συνείδηση συνδέονται με την έννοια της ξεχωριστής εικόνας που διαμορφώνουν τα άτομα για κάθε κοινωνικό σύνολο. Στο πλαίσιο των δεδομένων της σύγχρονης πολιτιστικής ζωής και μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο ελευθερίας δράσης που τα άτομα απολαμβάνουν διατηρείται το δικαίωμα επιλογής της πολιτιστικής ταυτότητας και της κουλτούρας, η οποία υιοθετείται.

Πολιτιστική δημοκρατία: Η ιδέα της πολιτιστικής δημοκρατίας (cultural democracy) διατυπώθηκε για πρώτη φορά στη Διακυβερνητική Διάσκεψη για τις πολιτιστικές πολιτικές στην Ευρώπη (Ελσίνκι 1972), μετά τη διαπίστωση της αποτυχίας του λεγόμενου πολιτιστικού εκδημοκρατισμού (democratization of culture). Η γενική τάση για αυξημένη εξουσία των περιφερειακών διοικητικών μονάδων και πόρων ανάμεσα στις περιφέρειες συμβαδίζει με το σύστημα της πολιτιστικής δημοκρατίας, στο οποίο οι πολιτιστικές πρωτοβουλίες δεν εκπορεύονται από τις κεντρικές εξουσιαστικές αρχές, αλλά αποτελούν αποκεντρωμένες δραστηριότητες. Η ενεργοποίηση και η άμεση συμμετοχή όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μέρους του τοπικού πληθυσμού στον προγραμματισμό της πολιτιστικής δράσης, είναι το

βασικό μέσο με το οποίο επιδιώκεται να πραγματοποιηθούν οι κύριοι σκοποί της περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής, δηλαδή η διευκόλυνση της ενδογενούς ανάπτυξης και η ενίσχυση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας της περιφέρειας (Κόνσολα 1990, 28-29).

Κεφάλαιο 2 : Η αναπτυξιακή Διάσταση της Πολιτιστικής Πολιτικής και η Σχέση της με την Τοπική Ανάπτυξη

2.1 Η Έννοια της Τοπικής Ανάπτυξης

Για τον ορισμό της έννοιας της τοπικής ανάπτυξης απαιτείται αρχικά η διερεύνηση των όρων από τους οποίους συντίθεται. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος «**τοπική**» αναφέρεται σε κάθε γεγονός, δραστηριότητα ή διαδικασία που γίνεται με πρωτοβουλία ή στηρίζεται από τον πληθυσμό της συγκεκριμένης κάθε φορά χωρικής μονάδας. Με τον όρο «**ανάπτυξη**» νοείται μια ευρεία συμμετοχική διαδικασία κοινωνικής αλλαγής, σε μια κοινωνία δεδομένης περιοχής, με αποτέλεσμα την κοινωνική και υλική πρόοδο για την πλειονότητα των κατοίκων. Περιλαμβάνει τη βελτίωση της υλικής ευημερίας, ιδίως των ατόμων που έχουν χαμηλότερα εισοδήματα, την εξάλειψη της φτώχειας και του αναλφαριθμητισμού, με παράλληλη μεταβολή της διάρθρωσης της παραγωγής και των κοινωνικών δομών που θα εξασφαλίσει πλήρη παραγωγική απασχόληση του πληθυσμού και συμμετοχή των κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Μπιτσάνη 2004, 117).

Η ανάπτυξη, κατά τον ορισμό της UNESCO, νοείται ως :

- Μια ολοκληρωμένη οργανική διαδικασία οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων, διαρκώς αλληλοεπηρεαζόμενων.
- Μια ενδογενής αναπτυξιακή διαδικασία κάθε χώρας, περιφέρειας ή περιοχής, που αναλαμβάνει τη διαδικασία της ανάπτυξης σύμφωνα με τις δικές της επιλογές και σε αρμονία με τους στόχους και τις επιδιώξεις του πληθυσμού της.
- Μια παγκόσμια διαδικασία, με την έννοια ότι οι στόχοι κάθε χώρας και τα προβλήματά της καθορίζονται σε συνάρτηση με τα παγκόσμια προβλήματα (Προβατάς 1997, 60).

Η επίτευξη της ανάπτυξης προϋποθέτει την κινητοποίηση του συνόλου του ενδογενούς δυναμικού μιας περιοχής. «Η **ενδογενής** τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που ξεκινά από τους πολίτες και αποβλέπει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού. Μπορεί δε να υποβοηθείται από έναν φορέα αλλαγής, με απώτερο σκοπό να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή συμμετοχή των κατοίκων τόσο στον προσδιορισμό του

περιεχομένου του τοπικού προγράμματος αλλαγής, όσο και στη διαδικασία υλοποίησής του» (Μπιτσάνη 2004, 127).

Η τοπική-ενδογενής ανάπτυξη αποβλέπει αφενός στη βελτίωση της επιχειρηματικότητας του τοπικού πληθυσμού και αφετέρου στην αξιοποίηση της παραγωγικής δομής της τοπικής οικονομίας, της αγοράς εργασίας, των φυσικών πόρων, της κοινωνικής και πολιτικής δομής της τοπικής κοινωνίας προς όφελος της ανάπτυξης, των παραδόσεων και της πολιτιστικής κληρονομιάς (Προβατάς 1997, 60).

Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης εμπεριέχεται στην έννοια της περιφερειακής ανάπτυξης. Η **περιφερειακή** ανάπτυξη ενσωματώνει ενέργειες για την προώθηση της ανάπτυξης και την ενδυνάμωση της παραγωγικής ικανότητας μιας χώρας, σε επίπεδο κατά βάση κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό. Η τοπική ανάπτυξη ορίζεται και ως «ο αντικειμενικός σκοπός μιας νέας περιφερειακής πολιτικής, που υιοθετεί τη στρατηγική της "από τη βάση" ανάπτυξης και την εφαρμόζει παράλληλα με την εθνική περιφερειακή στρατηγική, ενεργοποιώντας τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες» (Αρταβάνη 1998, 69).

Το εννοιολογικό πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης βασίζεται στους εξής κεντρικούς άξονες:

Α) Ο **οικονομικός** άξονας, που εστιάζει στη δημιουργία και ανάπτυξη τοπικών επιχειρήσεων, από τοπικούς κυρίως επιχειρηματίες και με τη χρήση τοπικών πόρων, καθώς και στη μεγέθυνση του παραγόμενου προϊόντος και των παρεχόμενων υπηρεσιών τόσο στην εγχώρια όσο και στις αγορές του εξωτερικού. Κύριος στόχος είναι η σταθερή και σταδιακή βελτίωση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος και κατ' επέκταση του βιοτικού επιπέδου ενός τόπου.

Β) Ο **πολιτικοδιοικητικός** άξονας, ο οποίος αναφέρεται στη συμβολή πολιτικών, διοικητικών και οικονομικών παραγόντων στη στρατηγική ενίσχυσης της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και στην παράλληλη λειτουργία του ως ασπίδα από πάσης φύσεως αρνητικές επιρροές που εμφανίζονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον.

Γ) Ο **κοινωνικοπολιτιστικός** άξονας, που αφορά στη συμβολή των αντίστοιχων παραγόντων και αξιών στη διαδικασία ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο (Αρταβάνη 1998).

Η ολοκλήρωση της τοπικής ανάπτυξης, ως μιας διαδικασίας σταδιακής υλοποίησης καινοτόμων δράσεων σε τοπικό επίπεδο, λαμβάνει χώρα σε τέσσερα στάδια: Κατά το *πρώτο* στάδιο ιδρύονται τοπικές επιχειρήσεις, αναδύεται η τοπική επιχειρηματικότητα και αξιοποιούνται τα τοπικά επιχειρηματικά ταλέντα. Κατά το *δεύτερο* στάδιο πραγματοποιείται η επέκταση των τοπικών επιχειρήσεων πέρα από τα όρια της περιφέρειας. Στο *τρίτο* στάδιο δημιουργούνται τοπικές δομές ελέγχου για τη συντήρηση και εξέλιξη δραστηριοτήτων σημαντικών για την τοπική ανάπτυξη. Τέλος, το *τέταρτο* στάδιο περιλαμβάνει την ανάπτυξη ενός ισχυρού, τοπικά ελεγχόμενου οικονομικού τομέα.

Στόχος των σταδίων αυτών είναι «η επίτευξη της απαραίτητης για την αναπτυξιακή διαδικασία διασύνδεσης της κινητικότητας των πόρων με την ικανοποίηση βασικών αναγκών του τοπικού πληθυσμού, αναγκών που βρίσκονται εκτός των πλαισίων της κρατικής δραστηριότητας, και ως εκ τούτου θα παρέμεναν ανικανοποίητες εάν εξαρτώντο από την ιδιωτική πρωτοβουλία» (Αρταβάνη 2005, 272).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης συμβάλλουν καθοριστικά μια σειρά από παράγοντες που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οργανισμοί, τοπικοί πόροι (ανθρώπινοι, φυσικοί, πολιτιστικοί, οικονομικοί κτλ), επιμελητήρια, συνεταιρισμοί, τοπικές πολιτιστικές βιομηχανίες κι επιχειρήσεις, θεσμοί, τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, στοιχεία της τοπικής παραγωγής. Επίσης, κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η τοπική πρωτοβουλία, η συλλογική κινητοποίηση και ο συντονισμός σε θέματα πολιτιστικής ανάπτυξης και προβολής (Μπιτσάνη 2004).

Κατά τον P Scafer, άλλωστε, «υπάρχει μια φυσική συγγένεια μεταξύ κουλτούρας-πολιτισμού τοπικής ανάπτυξης. Θεωρεί ότι οι δύο έννοιες αποτελούν όψεις της ίδιας πραγματικότητας, με ποιοτικό και ποσοτικό περιεχόμενο, καθώς ενδιαφέρον και των δύο αποτελεί η αναβάθμιση της ζωής των κατοίκων».

2.2 Η Πολιτιστική Εκδοχή της Τοπικής Ανάπτυξης

Απαραίτητη προϋπόθεση της ανάπτυξης και δη της τοπικής ανάπτυξης είναι η πολιτιστική διάσταση της τελευταίας, καθώς τα αντικείμενα που αγγίζει και τα μέσα που χρησιμοποιεί συντελούν (Ψύλλα 1992, 60) :

- A) στην προώθηση της πολιτιστικής κουλτούρας του λαού μέσα από διαδικασίες συμμετοχής, ενημέρωσης και πληροφόρησης,
- B) στην καλύτερη ενσωμάτωση στο κοινωνικό σύνολο μέσα από διαδικασίες ευαισθητοποίησης, προώθησης της επικοινωνίας, επιμόρφωσης και επαγγελματικής απασχόλησης στον πολιτιστικό τομέα,
- Γ) στην αναβάθμιση του πνευματικού επιπέδου του λαού μέσα από την οργάνωση καλλιτεχνικών και επιμορφωτικών εκδηλώσεων και τη δημιουργία χώρων (βιβλιοθηκών, μουσείων κτλ) καλλιτεχνικής και πνευματικής έκφρασης,
- Δ) στην ψυχαγωγία του κοινού μέσα από την προώθηση συμμετοχής σε ομάδες εργασίας, με στόχο την καλύτερη εκμετάλλευση του ελεύθερου χρόνου.

Με τον τρόπο αυτό, ο πολιτισμός συνδέεται με τις τοπικές προτεραιότητες, τις τοπικές αναπτυξιακές ανάγκες καθώς και με τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που μπορούν να αξιοποιηθούν. Σε άλλες, μεγαλύτερες και πιο ανεπτυγμένες περιοχές, είναι προϋπόθεση για την καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης του τοπικού πληθυσμού και του τοπικού δυναμικού. Τέλος, σε όλες τις περιοχές της χώρας, αποτελεί προϋπόθεση για ανάπτυξη (Βενιζέλος 1999, 141).

Η πολιτιστική ανάπτυξη, με την ευρεία έννοια του όρου, αποτελεί μια μακροχρόνια και αναντικατάστατη επένδυση για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, που στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των ψυχικών, πνευματικών, πολιτιστικών και πνευματικών δυνατοτήτων του ανθρώπου. Συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής ζωής καθώς και στην ενίσχυση της παραγωγικής διαδικασίας και της ανάπτυξης σε οικονομικό επίπεδο (Ιωαννίδης 2002, 78).

Επιπλέον των ανωτέρω, η πολιτιστική ανάπτυξη, μέσω της διενέργειας πολιτιστικών δραστηριοτήτων, δύναται να δημιουργήσει δορυφορικές ενέργειες με οικονομικό αποτέλεσμα. Για παράδειγμα, η εγκατάσταση ενός μουσείου σε μια περιοχή μπορεί να προκαλέσει την ίδρυση επιχειρήσεων τουρισμού και αναψυχής στην περίμετρό του, ενισχύοντας έτσι την τοπική οικονομία με αύξηση της απασχόλησης, της αγοράς αγαθών κτλ. Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές, όπου αναπτύχθηκαν πυρήνες καινοτομικών επιχειρήσεων (π.χ. Τεχνοπόλεις), οι πολιτιστικές δραστηριότητες συνετέλεσαν στην προσέλκυση νέων επενδύσεων και εξειδικευμένων επιστημόνων για τη στελέχωση επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων (Κόνσολα 2003, 13-14).

Από μια άλλη οπτική γωνία, η πραγματοποίηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων και των σχετικών δρωμένων προσδίδει αξία και αναδεικνύει την ποιοτική διάσταση του φαινομένου της οικονομικής μεγέθυνσης. Έμφαση δίνεται στους τομείς της ποιοτικής βελτίωσης των διαθέσιμων πολιτιστικών πηγών και της αναγέννησης της εικόνας που προβάλλεται ως αντιπροσωπευτική κάθε πόλης. Στρατηγικής επίσης σημασίας για την πολιτιστική ανάπτυξη είναι η βελτίωση της ποιότητας της ζωής και η ανάγκη για αυτό-έκφραση και αυτό-προσδιορισμό του ατόμου και των κοινωνικών ομάδων. Ωστόσο, σε πλήθος περιπτώσεων, ο ποιοτικός παράγοντας έχει αντιμετωπιστεί ως δευτερεύουσας σημασίας (Ιωαννίδης 2002, 78).

Σε πλήθος περιπτώσεων, η πολιτιστική ανάπτυξη αποτέλεσε και αποτελεί τον πυρήνα βελτίωσης της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Σκοπός άλλωστε της πολιτιστικής ανάπτυξης είναι η επίτευξη αποδοτικότητας σε αριθμητικά μεγέθη (οικονομική ανάπτυξη) και η ανάπτυξη του ίδιου του ατόμου ως προσωπικότητας από κοινωνική σκοπιά (κοινωνική ανάπτυξη). Με τον τρόπο αυτό ενθαρρύνονται τα πεδία έκφρασης, επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης, δημιουργώντας αίσθημα κοινωνικής συνοχής.

Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη μέσων και μεθόδων επικοινωνίας και διαλόγου συμβάλλει στην προώθηση της δημιουργικότητας και της ανθρώπινης ολοκλήρωσης, μέσω κυρίως της γνωριμίας και της συναναστροφής με άλλες απόψεις, κουλτούρες και της ανταλλαγής στοιχείων πολιτιστικής ταυτότητας με διαφορετικά κοινωνικο-πολιτιστικά σύνολα. Η έννοια της πολιτιστικής ανάπτυξης, άλλωστε, καλλιεργεί στα άτομα μια ισχυρή αίσθηση εντοπιότητας και συνείδηση της ταυτότητάς τους, δηλαδή την αίσθηση ότι ανήκουν σε μια ξεχωριστή ομάδα ή κοινότητα, μια ομάδα με ιδιαίτερη φυσιογνωμία και χαρακτήρα (Ιωαννίδης 2002, 78). Εκφράζεται ωστόσο και η άποψη ότι η έννοια της ανάπτυξης σε πολιτιστικό επίπεδο υπερτερεί εκείνης σε επίπεδο οικονομικό, καθότι βάσει των αξιών επηρεάζονται και διαμορφώνονται θεσμοί και οικονομικά δεδομένα (Κόνσολα 2003).

Στον τομέα της τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης σημαντική είναι η συμβολή τόσο της τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο και ενός συνόλου φορέων και παραγόντων, των οποίων χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα κινήματα που δραστηριοποιούνται σε έναν τόπο, οι επιχειρήσεις και οι δυνάμεις της αγοράς, οι πολιτιστικές οργανώσεις και οι οργανώσεις εθελοντικής πρωτοβουλίας και δράσης, δηλαδή ένα σύνολο αποθεματικών δυνάμεων του τοπικού

επιπέδου. Οι ανωτέρω αποτελούν επίσης παράγοντες σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτιστικής πολιτικής (Ιωαννίδης 2002, 80).

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή συντονισμένων δράσεων για την επίτευξη της τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης αποτελεί επίσης μια ε των κύριων συνιστωσών ενός μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης, μόνο στις περιπτώσεις που συντονίζεται με τις πολιτικές για την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, το περιβάλλον, την αρχιτεκτονική, την έρευνα και την ανάπτυξη. Παράλληλα, έμφαση δίδεται στο γεγονός ότι κύριο στόχο της τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης αποτελεί η επίτευξη ποιότητας και η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών ενός τόπου (Ιωαννίδης 2002, 81).

2.3 Η Έννοια της Πολιτιστικής Πολιτικής και ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η **πολιτιστική πολιτική** αναφέρεται σε μια συλλογική και συντονισμένη δράση που περιλαμβάνει ενέργειες για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, όπως η προστασία και διάδοση πολιτιστικών στοιχείων, η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολιτιστικής ταυτότητας και η αύξηση της συμμετοχής των πολιτών στην πολιτιστική ζωή, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα μέσα, θεσμικά, οργανωτικά, οικονομικά, μέσα πολιτιστικής υποδομής και διάδοσης πολιτιστικών αγαθών. Βάσει μιας διαφορετικής προσέγγισης, «μια πολιτική είναι πολιτιστική, όχι λόγω των στόχων που θέτει, αλλά επειδή δίνει προτεραιότητα στη δημιουργική και πολιτισμένη πλευρά της ανθρώπινης ζωής» (Ιωαννίδης 2002, 78).

«Η πολιτιστική πολιτική αποτελεί ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν τη γνώση, ενίσχυση και διάδοση του πολιτιστικού φαινομένου μιας κοινότητας για μια δεδομένη χρονική στιγμή» (Μπιτσάνη 2004, 130).

Σύμφωνα με τον ορισμό που περιλαμβάνεται στην πρώτη έκδοση της UNESCO, που σχετίζεται με θέματα πολιτιστικής πολιτικής, «η πολιτιστική πολιτική στη γενική έννοια του όρου, είναι σύνολο κοινωνικών πρακτικών, συνειδητών και διακριβωμένων παρεμβάσεων ή μη παρεμβάσεων, που έχουν στόχο την ικανοποίηση κάποιων πολιτιστικών αναγκών, με την

υπέρτατη δυνατή χρήση όλων των υλικών και ανθρώπινων πόρων, που μια δεδομένη κοινωνία διαθέτει, σε μια ορισμένη στιγμή. Κι ακόμη η πολιτική αυτή πρέπει να καθορίζει κάποια κριτήρια της πολιτιστικής ανάπτυξης και να συνδέει τον πολιτισμό με τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την κοινωνικό - οικονομική ανάπτυξη» (Unesco 1969, 8).

Στην τελική έκθεση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για τις πολιτιστικές πολιτικές για την ανάπτυξη της UNESCO (Στοκχόλμη 1998) τέθηκαν πέντε **στόχοι** πολιτικής, τους οποίους καλούνταν να υιοθετήσουν τα κράτη-μέλη: α) να καταστεί η πολιτιστική πολιτική ένα από τα καίρια στοιχεία της αναπτυξιακής πολιτικής, β) να προωθηθεί η δημιουργικότητα και η συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, γ) να ενδυναμωθούν οι πολιτικές και οι πρακτικές εκείνες που θα συμβάλλουν στη διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, υλικής και άυλης, κινητής και ακίνητης και να προωθηθούν οι πολιτιστικές βιομηχανίες, δ) να προωθηθούν η πολιτιστική και γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας και ε) να διατεθούν περισσότεροι ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι για την πολιτιστική ανάπτυξη.

Ειδικότερα, οι κύριοι **σκοποί** της πολιτιστικής πολιτικής για τη συντήρηση, προώθηση και διάδοση των πολιτιστικών αγαθών είναι: α) η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολιτιστικής ταυτότητας, β) η ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας, γ) η ανάπτυξη όρων λαϊκής συμμετοχής όσον αφορά τόσο την απόλαυση όσο και τη δημιουργία των πολιτιστικών αγαθών, δ) η προώθηση της πολιτιστικής επικοινωνίας με ξένες χώρες, όπως και η βελτίωση της πολιτιστικής εικόνας της χώρας στο εξωτερικό (Κόνσολα 1990, 25).

Τα κύρια **μέσα** πολιτιστικής πολιτικής για τη συντήρηση, προώθηση και διάδοση των πολιτιστικών αγαθών, είναι:

Α) *Η αξιοποίηση των πολιτιστικών προτύπων*: Η σημασία του πολιτιστικού προτύπου, δηλαδή του συνόλου των θέσεων και απόψεων του πληθυσμού της περιφέρειας, στην αξιολόγηση των πολιτιστικών αξιών και στην προώθηση της αναπτυξιακής ιδέας, είναι αναμφίβολα μεγάλη. Η αλληλεξάρτηση των οικονομικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης, επιβάλλει την ισόρροπη συμμετοχή των δύο αυτών πόλων, δηλαδή του οικονομικού και του πολιτιστικού, προκειμένου να επιτευχθεί ο σχεδιασμός ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής.

Β) *Η αξιοποίηση του πολιτιστικού χρόνου*: Η πολιτική για τον πολιτιστικό χρόνο έχει ως στόχο την επέκταση των δικαιωμάτων εκπαιδευτικής και πολιτιστικής άδειας, προωθώντας τη μέγιστη ελαστικότητα ωρών εργασίας και ημερήσιου εργάσιμου χρόνου, με την οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων στον ελεύθερο χρόνο των εργαζομένων.

Γ) *Η πολιτιστική υποδομή*: Ένα από τα κύρια μέσα της περιφερειακής πολιτικής είναι η οικονομική και κοινωνική υποδομή. Στη τελευταία περιλαμβάνεται και η πολιτιστική υποδομή (Κόνσολα 1983, 339). Έτσι, χωρίς την ύπαρξη βιβλιοθηκών, μουσείων, πινακοθηκών, πνευματικών και πολιτιστικών κέντρων, θεάτρων και καλλιτεχνικών σχολών δεν είναι δυνατή η ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής.

Δ) *Η αξιοποίηση των μέσων επικοινωνίας*: Η πολιτιστική δυναμική ενισχύεται από τα μέσα επικοινωνίας, που λόγω αλμάτων στην τεχνολογία συνεχώς βελτιώνονται και επεκτείνονται σε νέες χρήσεις. Η περιφερειακή πολιτιστική πολιτική αξιοποιεί τα νέα μέσα επικοινωνίας για τη διάδοση των πολιτιστικών αγαθών, την προώθηση της δημιουργικότητας και την ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας. Με τη χρήση των νέων μέσων δύναται, επίσης, ευκολότερα να επιτύχει τους σκοπούς της άμεσης πρόσβασης στο σύνολο σχεδόν του πληθυσμού της περιφέρειας.

Ε) *Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος*: Σε κάθε σύγχρονο πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης, η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί έναν από τους κύριους σκοπούς του. Η καταγραφή, η συντήρηση, η επιστημονική έρευνα και η έκθεση στο κοινό των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας περιφέρειας, αποτελεί πάντα κύριο μέλημα της πολιτιστικής πολιτικής. Ο συνδυασμός, επομένως, περιφερειακής και πολιτιστικής πολιτικής επιβάλλεται, όπως και στην περίπτωση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, που και αυτός αποτελεί στόχο αναμφίβολα κοινό (Μπιτσάνη 2004, 76-77).

Η πολιτιστική πολιτική εφαρμόζεται τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με στόχο τον συγκερασμό κοινωνικών και οικονομικών σκοπών. Αν και μέχρι τη δεκαετία του 1970, ήταν μια αποκλειστικά εθνική πολιτική, τα αμέσως επόμενα χρόνια τα κέντρα άσκησης και εφαρμογής πολιτιστικής πολιτικής επεκτείνονται, με αποτέλεσμα η πολιτιστική πολιτική να μην ασκείται πια μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και σε περιφερειακό ή τοπικό. Η παρουσίαση νέων αντιλήψεων και απόψεων σχετικά με την τοπική πολιτιστική ανάπτυξη, είχε ως αποτέλεσμα την αλλαγή στην αντίληψη σχετικά με το ρόλο των φορέων περιφερειακής-τοπικής διακυβέρνησης. Μέσω του αναπροσδιορισμού της έννοιας του χώρου και της περιφέρειας, εγκαταλείπονται τα παραδοσιακά «εκ των άνω» (top-down) μοντέλα

περιφερειακής πολιτιστικής ανάπτυξης και υιοθετούνται οι «εκ των κάτω» (bottom-up) προσεγγίσεις (Παρασκευόπουλος 1997).

Η χάραξη πολιτιστικής πολιτικής συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Κατά τα στάδια χάραξης και εφαρμογής της ανωτέρω πολιτικής καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η τοπική αυτοδιοίκηση καθώς και η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Άλλωστε, εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου, η χάραξη εθνικής πολιτιστικής πολιτικής ενσωματώνει και τη διαδικασία πολιτιστικής αποκέντρωσης σε επίπεδο περιφερειακό και τοπικό. Στην επίτευξη των στόχων της πολιτιστικής πολιτικής σημαντικός είναι ο ρόλος της αποτελεσματικής χρήσης των πολιτιστικών πόρων τόσο στο γεωγραφικό χώρο του τοπικού, όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Η αποτελεσματικότητα της πολιτιστικής πολιτικής που ακολουθείται κρίνεται από το βαθμό υλοποίησης και έκφρασης, σε ποσοτικούς όρους, των στόχων που έχουν τεθεί γενικά ως διακηρύξεις αρχών της πολιτιστικής πολιτικής. Επιγραμματικά αυτοί είναι: α. η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (υλικής και άυλης) β. η ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας και γ. η διεύρυνση της συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή.

Στην υλοποίηση των στόχων αυτών και ιδιαίτερα του τρίτου, γίνεται εμφανής ο ιδιαίτερα ουσιαστικός ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η αναγκαιότητα της πολιτιστικής αποκέντρωσης, προκειμένου να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή. Υπάρχει πολύ στενή σχέση ανάμεσα στην τοπική και στην πολιτιστική πολιτική, καθώς και αναγκαιότητα συντονισμού και αλληλοσυμπλήρωσης των σκοπών και των μέσων των δύο αυτών πολιτικών στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης (ΚΕΔΚΕ-ΕΕΤΤΑ 1993, 34).

Οι τοπικές πολιτιστικές πολιτικές έχουν επιπτώσεις σε όλα τα πεδία χάραξης πολιτιστικής πολιτικής και γίνονται αποτελεσματικές όταν εντάσσονται σε ολοκληρωμένες αναπτυξιακές στρατηγικές, που αναγάγουν τον πολιτισμό σε κεντρικό άξονα της ποιότητας ζωής στην πόλη. Και η ποιότητα ζωής δεν νοείται ως το εμπόρευμα που πρέπει να προωθηθεί στην αγορά ως στοιχείο ανταγωνιστικότητας της πόλης, αλλά το πώς οι κάτοικοι συνδέονται με την πόλη τους ως συλλογική οντότητα και συμμετέχουν στη δημόσια ζωή της, με απώτερο στόχο την κάλυψη της ανάγκης τους για αυτοπροσδιορισμό και αυτοέκφραση, για αυτογνωσία και για μια πληρέστερη καθημερινή ζωή με περισσότερη δράση, συλλογική

συνείδηση και ουσιαστική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης της προσωπικότητας, της ατομικής έκφρασης και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας (*Girard 1972, 14-22*).

Η ενεργός συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας αποτελεί, συνεπώς, βασικό προαπαιτούμενο για την επίτευξη του επιθυμητού βαθμού εξέλιξης της πολιτιστικής πολιτικής και ανάπτυξης μιας κοινωνίας. Η συμμετοχή αυτή μπορεί να πάρει τρεις μορφές: α) στην πρώτη, ο ρόλος των πολιτών περιορίζεται στην κατανάλωση των πολιτιστικών αγαθών, β) στη δεύτερη, απαιτείται πλέον η συμμετοχή των πολιτών στη διοίκηση και στις αποφάσεις, προκειμένου να εφαρμοστεί μια συγκεκριμένη πολιτική. Στη μορφή αυτή, διάφορες ομάδες προσδιορίζουν, με βάση το δικό τους λογικό κι αισθητικό κριτήριο, τις πολιτιστικές μορφές και το περιεχόμενο που θέλουν να καταναλώσουν και γ) στην τρίτη μορφή, οι πολίτες ενθαρρύνονται να μετέχουν προσωπικά στις διεργασίες της καλλιτεχνικής δημιουργίας, της οποίας επιθυμούν να γίνουν κοινωνοί (*ΤΕΔΚΝΑ 1994, 43*).

Η διαδικασία σχεδιασμού της πολιτιστικής πολιτικής προϋποθέτει προγραμματισμό, σαφήνεια, στόχους, διάρκεια και συνέπεια. Απαιτείται διαρκής προσέγγιση με τον κύριο σκοπό, που αυτοπροσδιορίζεται και αποτελεί ουσιαστικά την πεμπτουσία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως και η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στις δραστηριότητες και στη δημιουργία. Ο συνδυασμός των μέσων της περιφερειακής-τοπικής και πολιτιστικής πολιτικής μεγιστοποιεί την αποδοτικότητα και των δύο, ελαχιστοποιεί τις δαπάνες και αριστοποιεί τις σχέσεις των οικονομικών και των πολιτιστικών στοιχείων στην πνευματική δράση των φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής (*Μπιτσάνη 2002, 79*).

Η πολιτιστική πολιτική αποτελεί δομικό άξονα μιας πολιτικής οικονομικής ανάπτυξης και λειτουργεί υπό τη μορφή μέσου επίτευξης προστιθέμενης αξίας σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο. Βασική ωστόσο προϋπόθεση αποτελεί η σύνδεση με δραστηριότητες και η δημιουργία προγραμμάτων που προωθούν την καλλιέργεια και την πολιτιστική παιδεία (*Καλογήρου 2006*). Επιπρόσθετα, η διαδικασία σχεδιασμού πολιτιστικής πολιτικής κρίνεται σκόπιμο να ενσωματώνει τόσο τη μελέτη και ανάλυση της παρούσας κατάστασης σε διάφορα επίπεδα, όσο και την εκτίμηση των επικρατέστερων τάσεων, καθώς και την καταγραφή των εν δυνάμει μελλοντικών συνθηκών και των ενδεχομένως αναγκαίων ενεργειών. Σε πολλές μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις, άλλωστε, οι πολιτιστικές πολιτικές χαράχθηκαν με σκοπό την αξιοποίηση του πολιτισμού ως εργαλείο μάρκετινγκ για την ανανέωση και αναβάθμιση της

πολιτιστικής τους εικόνας και κατ' επέκταση της τουριστικής και οικονομικής τους ενδυνάμωσης (Γασπαρινάτος και Ιωαννίδης 2007, 1-2).

Σε γενικές γραμμές, για την επίτευξη μιας τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής, με γνώμονα τον πολιτισμό, οι τοπικοί φορείς εξουσίας και οι αρμόδιοι για τη χάραξη της τοπικής πολιτιστικής πολιτικής, χρειάζονται επαρκή μέσα, όπως κατάλληλα καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό και υποστήριξη ενός ευέλικτου θεσμικού πλαισίου, με στόχο την εξεύρεση οικονομικών πόρων από πολλές πηγές σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο (περιφέρεια, υπουργεία, επιχειρήσεις).

Η τοπική πολιτιστική πολιτική, μέσω της οργάνωσης πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εκδηλώσεων, φεστιβάλ κτλ, μπορεί να αποδειχθεί ισχυρό μέσο για την ανάπτυξη της πόλης. Ενεργοποιεί τη συμμετοχή του ενεργού και διαθέσιμου δυναμικού της περιοχής και δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα την απασχόληση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού. Αυτό συμβάλλει στην εξοικείωση με των κατοίκων με τον χαρακτήρα της πόλης, το πνεύμα και τις ιδιαιτερότητές της και οδηγεί στην προαγωγή της γνώσης και την παιδευτική ζύμωση των ανθρώπων με τον τόπο τους. Επίσης, η επιλογή των πολιτιστικών δραστηριοτήτων συμβάλλει στην άμβλυνση των αντιθέσεων μεταξύ των μειονοτικών ομάδων και της πλειονότητας (π.χ. Δήμος Κομοτηνής, Πομάκοι, μουσουλμανική κοινότητα και Ρωσοπόντιοι), δημιουργεί ένα πολιτιστικά αξιοποιήσιμο περιβάλλον, αξιοποιήσιμο στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού (π.χ. Πήλιο, Χίος, Μάνη, Ζαγοροχώρια) και, τέλος, προωθεί την αποτελεσματική προσέγγιση πληθυσμού-στόχων κοινωνικής πολιτικής (παιδικά μουσεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης για παιδιά, ΚΑΠΗ κτλ) (ΚΕΔΚΕ-ΕΕΤΑΑ 1993).

2.4 Πολιτιστικός Προγραμματισμός στην Ελλάδα

Η συνειδητοποίηση της ανάγκης για ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες και η προσπάθεια σταδιακής ενίσχυσης ορισμένων τομέων (συμπεριλαμβανομένων και των πολιτισμικών δράσεων) στην Ελλάδα, συνδέθηκε για χρόνια, με την εφαρμογή ενισχυτικών προγραμμάτων, γνωστών ως πενταετή προγράμματα. Μέσα από τα προγράμματα αυτά ακολουθήθηκε μια εξελικτική πορεία, πιο συγκεκριμένα:

Έγινε μια βαθμιαία προσπάθεια για την συσχέτιση αρχικά των πολιτιστικών δραστηριοτήτων με την ανάπτυξη της χώρας, με το πενταετές πρόγραμμα 1978 - 1982 (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας 1979). Ακολούθησε το πενταετές πρόγραμμα 1983 - 1987, οπότε και προωθήθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό η Πολιτιστική αποκέντρωση, με την κινητοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον Πολιτιστικό τομέα (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ., δημιουργία Πολιτιστικών Κέντρων, δημοτικές αναπτυξιακές εταιρείες πολιτισμού, προγραμματικές συμβάσεις ΥΠ.ΠΟ. και Ο.Τ.Α.), ενώ η Τοπική Αυτοδιοίκηση παρουσίασε μια πιο συντονισμένη δράση (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας 1984 και ΚΕΠΕ: 1992). Αυτή η δημιουργική πορεία δεν συνεχίστηκε καθώς, το επόμενο πρόγραμμα 1988 - 1992, δεν εφαρμόστηκε ποτέ, λόγω της τότε ταραγμένης πολιτικής κατάστασης (ΚΕΠΕ 1992).

Στη δεκαετία του '90 και με το νέο δεδομένο της χρηματοδότησης από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, η άποψη για τις πολιτιστικές δραστηριότητες αλλάζει και πλέον θεωρείται ο κλάδος αυτός, δυναμικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας (ΚΕΠΕ 2000) και σημαντικός παράγων κοινωνικής συνοχής. Στην περίοδο αυτή ξεκίνησε και το Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων με τη σύμπραξη του Υπουργείου Πολιτισμού και των ΟΤΑ. Στο δε Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης εντάσσεται ο τομέας του πολιτισμού στην ενότητα του τουρισμού. Αντίθετα στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 - 2006, ο Πολιτισμός αποκτά για πρώτη φορά αυτοτελές Πρόγραμμα και στον άξονα του σύγχρονου πολιτισμού επιδιώκεται η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, με την ενίσχυση υποδομών και τη δημιουργία δικτύων στην περιφέρεια.

Στην προσπάθεια ένταξης της χώρας μας σε αναπτυξιακή διαδικασία εντάσσεται, μεταξύ άλλων, και η ψήφιση αναπτυξιακών νόμων, προκειμένου να δοθούν τα κίνητρα για την ανάπτυξη της περιφέρειας (Ευθυμιοπούλου Θ, 27). Ο πρώτος αναπτυξιακός Νόμος που ψηφίστηκε ήταν ο 1262/82, και στην πορεία ακολούθησαν κι άλλοι τροποποιητικοί αυτοί νόμοι. Με το νόμο αυτό δόθηκαν τα κίνητρα για τη σύσταση δημοτικών αναπτυξιακών επιχειρήσεων, προκειμένου να καλυφθούν οι υπάρχουσες κοινωνικές ανάγκες και να υπάρξει αποτελεσματική παρέμβαση, μέσω των επιχειρήσεων αυτών, στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.

Οι ανωτέρω επιχειρήσεις ετύγχαναν προνομιακής μεταχείρισης και επιδοτούνταν με ισχυρότερα κίνητρα σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, όπως για παράδειγμα λήψη

επιχορηγήσεων, επιδότηση επιτοκίου κ.α. (Μπιτσάκη 2002, 194). Έτσι δόθηκε η δυνατότητα στους ΟΤΑ να ξεκινήσουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του πολιτισμού, με μικρό αρχικό κεφάλαιο και με τη δυνατότητα λήψης επιχορηγήσεων και χορηγιών από τα εταιρικά αυτά μορφώματα.

Την περίοδο αυτή εμφανίστηκε, σε όλη την ελληνική επικράτεια, πλήθος αναπτυξιακών δημοτικών εταιριών πολιτισμού, οι οποίες ανέπτυξαν έντονη πολιτισμική δράση κυρίως με τη διοργάνωση γιορτών, εκδηλώσεων και τοπικών φεστιβάλ, χωρίς όμως οι περισσότερες από αυτές να καταφέρουν να ενταχθούν σε αναπτυξιακά κίνητρα και να μπορέσουν να υποστηρίξουν την πολιτιστική δράση από άλλες παράλληλες κερδοφόρες επιχειρήσεις επιδοτούμενες για την κάλυψη των ζημιών τους από τους δήμους (Μπιτσάνη 2002, 195 - 196). Ωστόσο, η πολιτισμική δράση των δήμων και στις μέρες μας συνεχίζει να υλοποιείται από τις επιχειρήσεις αυτές ή από τα Πνευματικά Κέντρα των Δήμων, σε ό,τι αφορά στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

Σε εθνικό επίπεδο η πολιτιστική πολιτική χαράσσεται από το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο επιλαμβάνεται των θεμάτων της πολιτιστικής κληρονομιάς, των καλών τεχνών, του λαϊκού πολιτισμού και των πολιτιστικών εκδηλώσεων (Μπιτσάνη 2002, 204). Το Υπουργείο Πολιτισμού είναι υπεύθυνο για την έγκριση επιχορηγήσεων σε πολιτιστικούς φορείς, σε οργανισμούς και σε ΟΤΑ. Ο τομέας των φεστιβάλ, που θα μας απασχολήσει παρακάτω, γενικά υπάγεται στη Διεύθυνση Πολιτιστικών Δράσεων, όπου υπάρχει τμήμα Φεστιβάλ και Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, η δε ανωτέρω Διεύθυνση υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Σύγχρονου Πολιτισμού.

Οι Πολιτιστικές Δράσεις καλύπτουν πρωταρχικά την οικονομική ενίσχυση, την οργανωτική συνεργασία και κυρίως τον έλεγχο της παραγωγής εκδηλώσεων όλων των πολιτιστικών φορέων Ο.Τ.Α και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης καθώς επίσης και όλων των πνευματικών και κοινωνικών ιδρυμάτων, πνευματικών κέντρων και σχετικών οργανισμών που εκπροσωπούν την πολιτιστική δημιουργία της περιφέρειας.

Η Διεύθυνση Πολιτιστικών Δράσεων καλείται να διαδώσει την ελληνική πολιτιστική παράδοση ενισχύοντας διάφορες εκδηλώσεις με μόνιμο χαρακτήρα (φεστιβάλ, εκθέσεις, ετήσια συνέδρια κλπ.), υποστηρίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την πολιτιστική αποκέντρωση.

Παράλληλα, το Τμήμα Πολιτιστικών Κέντρων, Σωματείων και Ιδρυμάτων συγκεντρώνει, παρακολουθεί και επιχορηγεί το μεγαλύτερο μέρος των συλλόγων, σωματείων, οργανισμών και εταιρειών, δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου με σκοπό τη μέριμνα της συνεχούς ενεργής πολιτιστικής τους παρουσίας. Με υπεύθυνο συντονισμού το Τμήμα Φεστιβάλ και Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, η Διεύθυνση εποπτεύει το Δίκτυο Πολιτιστικής Διαχείρισης, το οποίο είναι θεσμός ανάπτυξης και συγκρότησης της παραγωγής όλων των πολιτιστικών φορέων της χώρας. (<http://www.yppo.gr>).

Κεφάλαιο 3 : Το Φεστιβάλ

3.1 Η Πολιτιστική Διάσταση του Κοινωνικού Γεγονότος- Το γεγονός ως Πολιτιστικό Δρώμενο

Οι άνθρωποι έβρισκαν ανέκαθεν τρόπους για να δίνουν νόημα σε ξεχωριστά και σημαντικά γεγονότα της ζωής τους. Είτε επρόκειτο για τον δημόσιο είτε για τον ιδιωτικό βίο, τα γεγονότα που αποτελούσαν ορόσημο έπρεπε να εορτάζονται με ιδιαίτερο τρόπο. Στην Ελλάδα, συγκεκριμένα, η έννοια του «γεγονότος» είναι πολύ βαθιά ριζωμένη στην ιστορία και την παράδοσή της. Γεγονότα εξαιρετικής σημασίας και μάλιστα πανελλαδικής εμβέλειας ήταν, για παράδειγμα, οι μεγάλοι πανελλαδικοί αθλητικοί αγώνες της αρχαιότητας, τα Ολύμπια, τα Ίσθμια, τα Νέμεα ή και τα Ναία.

Πέρα όμως από τα μεγάλα γεγονότα, όπως αυτά που προαναφέρθηκαν, υπήρχαν και ποικίλλα άλλα κοινωνικά γεγονότα μικρότερης εμβέλειας, που αφορούσαν όλη την κοινότητα και αποτελούσαν αφορμή για εορτασμό. Τέτοια ήταν ο ερχομός μιας νέας εποχής, όπως η Άνοιξη, στις αρχές της οποίας τελούνταν τα Ανθροσφόρια ή Ανθοσφόρια, κάτι αντίστοιχο με τη σημερινή Πρωτομαγιά ή η επέτειος της ίδρυσης μιας αποικίας κατά την οποία τελούνταν τα Κατοικέσια ή Κατοικήσια. Κι ακόμη το κλάδεμα των αμπελιών κατά το οποίο τελούνταν τα Βισβαία ή η πρώτη σπορά που θα έδινε τους πρώτους καρπούς για τροφή και σπόρο, κατά την οποία τελούνταν τα Αρκάδεια από τους κατοίκους της ομώνυμης περιοχής (Βρεττός, 1999).

Αντιστοίχως υπήρχαν γιορτές και για τις σημαίνουσες στιγμές της προσωπικής ζωής του ατόμου. Έτσι τελούνταν τα Εφήβια, γιορτή για την έναρξη της εφηβείας, τα Απατούρια για την εγγραφή των αγοριών και των κοριτσιών ελεύθερων γονέων στους φρατορικούς καταλόγους των πατέρων τους, τα Προαύλια και Επαύλια για το γάμο και βέβαια τα Νεκύσια, που τελούνταν ετησίως σε όλες τις πόλεις, υπέρ των νεκρών (Εκδοτική Αθηνών, 1972).

Το «γεγονός» εξακολούθησε να είναι μείζονος σημασίας σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της Ελλάδας. Την περίοδο του Βυζαντίου και της Οθωμανικής κυριαρχίας, οι εορτές των αγίων αποτελούσαν αφορμή για εορτασμό με πανηγύρεις και κοινά δείπνα των κατοίκων των διαφόρων περιοχών. Ακόμη και στη σύγχρονη Ελλάδα διατηρείται ο θεσμός του πανηγυριού,

αποτελώντας πάντοτε μια ευκαιρία για κοινωνική συναναστροφή και σύσφιξη των δεσμών των τοπικών κοινωνιών.

Ο Getz δίνει δύο ορισμούς για τον όρο «γεγονός» (special event), έναν από τη σκοπιά του διοργανωτή και έναν από τη σκοπιά του συμμετέχοντα. Για το διοργανωτή, το γεγονός είναι κάτι που λαμβάνει χώρα σπάνια και έξω από τα συνηθισμένα προγράμματα και δραστηριότητες της διοργανώτριας αρχής, ενώ για τον επισκέπτη ή συμμετέχοντα εν γένει, το γεγονός είναι μια ευκαιρία για κοινωνική ή πολιτιστική εμπειρία πέρα από τις συνηθισμένες επιλογές ή καθημερινές εμπειρίες (Getz, 1997).

Κατά τον Goldblatt, το «γεγονός» παίζει όλο και σημαντικότερο ρόλο στη ζωή μας, για τους εξής λόγους: Ο πρώτος λόγος είναι η γήρανση του πληθυσμού της γης, η οποία εγείρει όλο και περισσότερους λόγους για εορτασμό και διοργάνωση εκδηλώσεων που προσφέρουν ευκαιρίες για άμεση εμπειρία. Ο δεύτερος λόγος είναι η διείσδυση της τεχνολογίας στον εργασιακό χώρο αλλά και στο χώρο της διασκέδασης, στοιχεία που ωθούν τον άνθρωπο, παρά τη διέξοδο που βρίσκει στον εικονικό κόσμο, να επιδιώκει τελικά να διατηρήσει την προσωπική επαφή μέσω ζωντανών εκδηλώσεων. Ο τρίτος, τέλος, λόγος, είναι η ανάπτυξη της οικονομίας της διασκέδασης και του ελεύθερου χρόνου, αλλά και η ταυτόχρονη συρρίκνωση του τελευταίου, γεγονότα που αύξησαν την ανάγκη για αποτελεσματική και προσβάσιμη διασκέδαση.

3.2 Κριτήρια Τυπολογίας των Πολιτιστικών Γεγονότων

Υπάρχουν πολλοί τρόποι κατηγοριοποίησης της έννοιας «γεγονός». Δύο από αυτές είναι βάσει του μεγέθους και βάσει του είδους ή περιεχομένου του.

Με βάση το μέγεθος (δηλαδή την κλίμακα του αντικτύπου που δημιουργεί στο κοινό, τα μέσα επικοινωνίας, την υποδομή, το κόστος και τα κέρδη), τα γεγονότα διακρίνονται, από το μικρότερο προς το μεγαλύτερο, ως εξής:

1. *Τοπικά γεγονότα (Local or Community Events)*, τα οποία απευθύνονται συνήθως στο τοπικό κοινό και αποσκοπούν στην ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών και της αίσθησης της συμμετοχής, όπως επίσης και στη διασκέδαση των συμμετεχόντων και στην εξασφάλιση σε αυτούς της δυνατότητας να εκτεθούν σε νέες ιδέες και εμπειρίες.

2. *Σημαντικά γεγονότα (Major Events)*, τα οποία, λόγω της κλίμακας και του μιντιακού τους ενδιαφέροντος, μπορούν αφενός να προσελκύσουν ένα σημαντικό αριθμό επισκεπτών και μιντιακή κάλυψη, και αφετέρου να αποφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη.
3. *Εμβληματικά γεγονότα (Hallmark Events)*, τα οποία ταυτίζονται σε τέτοιο βαθμό με το πνεύμα ή τα ήθη μιας πόλης ή περιοχής, που τελικά γίνονται συνώνυμα με αυτή και αποκτούν αναγνωρισιμότητα.
4. *Υπέρ γεγονότα (Mega Events)*, τα οποία λόγω μέγεθους επηρεάζουν ολόκληρες οικονομίες και απηχούν στα μίντια παγκοσμίως. Τα γεγονότα αυτά, λόγω της κλίμακας και του της σημασίας τους, αποφέρουν μεγάλα οικονομικά οφέλη, υψηλά επίπεδα τουρισμού, μεγάλη μιντιακή κάλυψη και γόητρο στην εκάστοτε τοπική κοινότητα (Allen, O'Toole, McDonnell & Harris 2005, 12-16), (Getz 1997, 6).

Με βάση το είδος ή περιεχόμενό τους, τα γεγονότα διακρίνονται σε:

1. *Φεστιβάλ (Festivals)*, τα οποία προϋπήρχαν της βιομηχανίας των γεγονότων και έχουν μια μακρά ιστορία, αποτελώντας μια ανθρώπινη δραστηριότητα που ενισχύει την κοινωνική και πολιτιστική ζωή του ατόμου.
2. *Αθλητικά γεγονότα (Sports Events)*, που επίσης έχουν την απαρχή τους βαθιά πίσω στο χρόνο καθώς οι άνθρωποι συνήθιζαν να συναγωνίζονται στα αθλήματα, και τα οποία προσφέρουν μεγάλα οικονομικά οφέλη, παγκόσμια προβολή, λόγω της μεγάλης μιντιακής κάλυψης και πολλούς επισκέπτες.
3. *Επιχειρηματικά γεγονότα και Συνεδριακός Τουρισμός (Business Events or MICE Industry)*, κατηγορία στην οποία ανήκουν τα συνέδρια, οι διασκέψεις, οι ημερίδες, τα συμπόσια, τα σεμινάρια, τα εργαστήρια (workshops) και οι εκθέσεις (Allen, O'Toole, McDonnell & Harris 2005, 12-16).

Η αύξηση του αριθμού των γεγονότων είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη μιας ολόκληρης βιομηχανίας (event industry) που περιλαμβάνει αυτούς που εργάζονται στο γεγονός, τις εταιρίες που συνεργάζονται με αυτούς και τους προμηθευτές τους. Κατά τον Getz (Getz 1997, 16-18), οι τομείς που αποτελούν τις βασικές συνιστώσες της βιομηχανίας των γεγονότων είναι: οι διοργανωτές του γεγονότος (event organizations), οι εταιρίες διαχείρισης των γεγονότων (event management companies), οι προμηθευτές των γεγονότων (event industry

suppliers), οι βιομηχανικές ενώσεις (industry associations) και τα εξωτερικά ρυθμιστικά όργανα (external regulatory bodies).

3.3 Η Ιστορία του Φεστιβάλ

Η ανάγκη της ανθρώπινης φύσης για κοινωνική επαφή, επικοινωνία και συνέργια ξεχωρίζει ανάμεσα από άλλους παράγοντες ως η γεννησιουργός αιτία της εμφάνισης πολιτιστικών πρακτικών, όπως αυτή του φεστιβάλ, ήδη από την αρχαιότητα. Μία από τις πρώτες καταγεγραμμένες και περιγραφείσες γιορτές χρονολογείται στην αρχαία Αθήνα το 534 π.Χ. και επρόκειτο για εκδηλώσεις αφιερωμένες στον Διόνυσο, το θεό του κρασιού και του γλεντιού (*HOLD FSTVL, "Future of Festival Formulae", Amsterdam: Holland festival, 2002*).

Τα αστικά φεστιβάλ, με τη μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα, είναι μάλλον προϊόντα των φεστιβάλ που άρχισαν να πραγματοποιούνται στη δυτική Ευρώπη και ιδιαίτερα στη Γερμανία και στις Αγγλοσαξονικές χώρες κατά το 19ο αιώνα (π.χ. φεστιβάλ της Βιέννης, 1811, προς τιμήν του Χέυδν, φεστιβάλ του Μονάχου, 1835, προς τιμήν του βασιλιά της Βαυαρίας, φεστιβάλ της Βόννης, 1845, για τα αποκαλυπτήρια του μνημείου του Μπετόβεν) (*Quinn B 2005, 929*). Τα φεστιβάλ της περιόδου αυτής προωθούσαν την πολιτιστική ανάπτυξη σε συνάρτηση με την ανάπτυξη των πόλεων και των αστικών ελίτ. Ήδη από το πρώιμο αυτό στάδιο οι πόλεις είχαν αντιληφθεί, αν και χωρίς σχεδιασμό και θεωρητικό υπόβαθρο, ότι ένα φεστιβάλ μπορεί να αναδείξει τη διαφορετικότητά τους (*Basset 1993, 1774*).

Τα πολιτιστικά φεστιβάλ γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη κατά τον 20^ο αιώνα, και συγκεκριμένα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και είχαν κύριο στόχο την ανασυγκρότηση των κοινωνιών και την αναπέρωση του ηθικού των πολιτών *ώστε* να αναπτυχθούν εκ νέου οι πόλεις με κίνητρο να παράγουν καλλιτεχνικά προϊόντα (*Rolfe H. 1992, 7*). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το φεστιβάλ του Εδιμβούργου στη Σκωτία (1947), το οποίο θέλησε να αποτελέσει την Αθήνα του Βορρά (*Jamieson K. 2004, 66*). Σημαντικό επίσης παράδειγμα αποτελεί και το φεστιβάλ της Αβινιόν (1947) στη Γαλλία, το οποίο, αν και φεστιβάλ τοπικό και όχι μητροπολιτικό, απέκτησε μεγάλη εμβέλεια και κύρος στο χώρο των καλλιτεχνικών διοργανώσεων και εκτός των γαλλικών συνόρων. Έθεσε μάλιστα σαν στόχο, την αποκέντρωση της πολιτιστικής δημιουργίας και της καλλιτεχνικής έκφρασης εκτός των

τειχών του Παρισιού, με σκοπό την ανάδειξη της περιφέρειας. Αν και τοπικό φεστιβάλ κατάφερε να ξεπεράσει τα γεωγραφικά του όρια, δικαιώνοντας τους οραματιστές του και εκπληρώνοντας τους στόχους του. Άλλα παραδείγματα αποτελούν το φεστιβάλ του Wexford στην Ιρλανδία, του Άμστερνταμ στην Ολλανδία και του Σπολέτο στην Ιταλία (Quinn 2005, 929). Μετά τη δεκαετία του '80 έλαβε χώρα μια ραγδαία ανάπτυξη των φεστιβάλ στην Ευρώπη που περιγράφηκε ως “festival booming” (άνθηση των φεστιβάλ) (Frey B. 2000, 1)

Μία πιθανή εξήγηση αυτής της άνθησης είναι ότι οι πόλεις κατάλαβαν τη βαρύνουσα σημασία του να αναδειχθούν σε πολιτιστικούς προορισμούς κι έτσι προσπάθησαν να προσελκύσουν τους καταναλωτές τέχνης και πολιτισμού. Αποτέλεσμα της άνθησης των φεστιβάλ ήταν η εισαγωγή του επιχειρηματικού παράγοντα, δηλαδή η σταδιακή εμπορευματοποίησή τους (Waterman S. 1998, 76), με την παράλληλη εμφάνιση οργανισμών φεστιβάλ όπως το IFEA (International Festival and Events Association) και EFA (European Festival Association).

Τα παραπάνω φεστιβάλ, όπως και τα φεστιβάλ του 19ου αιώνα, συνέχισαν να παρουσιάζουν κλασικές μορφές τέχνης μέχρι και τις δεκαετίες του 1960 και 1970, οπότε η αμφισβήτηση των παραδεδωμένων αξιών και η έκφραση νέων αντιλήψεων οδήγησαν στην αμφισβήτηση και των ίδιων των φεστιβάλ (Quinn 2005, 930). Τα φεστιβάλ αρχίζουν πλέον να γίνονται αντιληπτά ως ευκαιρίες έκφρασης και καλλιτεχνικών ιδεών που μέχρι προηγουμένως δεν ήταν συμβατές με τις παραδεδωμένες αντιλήψεις περί της καλλιτεχνικής δημιουργίας με αποτέλεσμα να εμφανίζονται φεστιβάλ όπως εκείνα του Ζάγκρεμπ και της Νάνσυ. Παράλληλα, και τα φεστιβάλ που παρουσίαζαν κλασικές μορφές τέχνης αρχίζουν να διαφοροποιούνται, όπως συνέβη με αυτό της Αβινιόν (HOLNS FSTVL 2002).

Τα περισσότερα από τα παραπάνω φεστιβάλ ιδρύθηκαν με σκοπό την ανάπτυξη και την προβολή των πόλεων οι οποίες τα διοργάνωναν. Το φεστιβάλ της Αβινιόν, για παράδειγμα, ιδρύθηκε με στόχο την προαγωγή της πολιτιστικής ανάπτυξης έξω από τα όρια του Παρισιού, το δε φεστιβάλ Εδιμβούργου επεδίωκε, όπως προαναφέρθηκε, να γίνει η «Αθήνα του Βορρά». Τα δύο αυτά φεστιβάλ ακολούθησαν τεχνικές προώθησης της πόλης τους ως πολιτιστικού προορισμού, ώστε να αποκτήσουν αναγνωρισιμότητα, να προσελκύσουν επισκέπτες και να αυξήσουν τον τουρισμό τους, να αποτελέσουν δηλαδή δημοφιλή πολιτιστικό προορισμό.

3.4 Εννοιολογικές Προσεγγίσεις του Όρου Φεστιβάλ

Η λέξη «φεστιβάλ» προέρχεται από τη λέξη *fest*, η οποία με τη σειρά της προέρχεται από τη λατινική λέξη *festivus*. Το *festival* καταγράφηκε για πρώτη φορά ως ουσιαστικό το 1589, ενώ πριν από το έτος αυτό χρησιμοποιείτο ως επίθετο ήδη από τον 14^ο αιώνα, για να δηλώσει τον εορτασμό μιας εκκλησιαστικής αργίας. (<http://www.wikipedia.com>). Ο όρος «φεστιβάλ» (*festival*) συναντάται στην αγγλική γλώσσα ως **feast** ή **festivity**, που σημαίνει γιορτή, συμπόσιο, στη γερμανική **das Fest**, που σημαίνει πανηγύρι, γλέντι, ή στην ιταλική γλώσσα **fiesta**, με παρόμοια έννοια. Οι παραπάνω όροι προέρχονται από τη λατινική λέξη **fasta**, που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά ως ουσιαστικό γύρω στα 1200 και ως ρήμα γύρω στο 1300 (<http://www.wikipedia.com>)

Στα λατινικά υπήρχαν δύο όροι για τα εορταστικά γεγονότα, **festum** από όπου προέρχεται και το «φεστιβάλ» και **feria**. Η μεν πρώτη λέξη αφορούσε τη δημόσια χαρά, την ευθυμία, το ξεφάντωμα, η δε δεύτερη αναφερόταν στην αποχή από την εργασία προς τιμή των θεών. Στην πορεία οι δύο έννοιες συγχωνεύτηκαν. Οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνταν στον πληθυντικό, *fastae* και *feriae*, για να υποδηλώσουν ότι τα φεστιβάλ διαρκούσαν αρκετές ημέρες και περιελάμβαναν πολλές εκδηλώσεις και γεγονότα (Falassi A.: 1987: 2).

Οι ερευνητές περιγράφουν το φεστιβάλ με ποικίλους τρόπους. Κατά τον Turner (Turner 1982, 11), «φεστιβάλ αποτελεί το μέσο έκφρασης της σχέσης ανάμεσα στην ταυτότητα και τον τόπο καθώς όλοι οι άνθρωποι νιώθουν την ανάγκη για έναν κοινό τρόπο εορτασμού σε συγκεκριμένους χώρους αλλά και σε συγκεκριμένο χρόνο». Η Ekman (Ekman 1999) περιγράφει το φεστιβάλ ως «μέσο έκφρασης της συλλογικής συνείδησης και διατήρησης της τοπικής συνέχειας μέσα από την ανάσυρση κοινών ιστοριών, πολιτιστικών πρακτικών και ιδανικών. Το φεστιβάλ συντελεί στην παραγωγή και αναπαραγωγή της τοπικής γνώσης, αποτελώντας το χώρο και χρόνο όπου η ιστορία, η παράδοση και οι κοινωνικές δομές που κάνουν έναν τόπο να ξεχωρίζει από έναν άλλο επανεξετάζονται, απορρίπτονται ή αναδημιουργούνται». Ο Muir (Muir 1997) αναφερόμενος στο δημόσιο εορτασμό στις πόλεις της δυτικής Ευρώπης κατά τον 12^ο έως 17^ο αιώνα, τονίζει τη συμβολή του στην ταύτιση του ατόμου με τον τόπο του, σε μια ιστορική περίοδο κατά την οποία η αστική συνείδηση έγινε ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Το φεστιβάλ , κατά τον Isar (*Isar 1976, 131*), είναι πάνω απ' όλα μια γιορτή. Είναι κάτι έκτακτο, το οποίο ξεφεύγει από τη ρουτίνα και δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ιδιαίτερη. Σ' αυτό συντελούν όχι μόνο η ποιότητα των έργων και η εκτέλεσή τους αλλά και το τοπίο, η ατμόσφαιρα μιας πόλης και η παράδοσή μιας περιοχής. Η δε ανάγκη ανάδειξης της διαφορετικότητας μιας κοινότητας και της ιδιαίτερης ταυτότητας του τόπου της οδήγησε στη σταδιακή διοργάνωση των τοπικών εορτών με πιο οργανωμένο τρόπο, μέσω του θεσμού των φεστιβάλ.

Θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο και παρακινδυνευμένο να δώσουμε έναν παγιωμένο και πλήρη ορισμό, που να περικλείει την ολοκληρωμένη σημερινή έννοια του φεστιβάλ σήμερα. Μια πρώτη προσέγγιση θα μπορούσε να είναι η παραδοχή ότι τα φεστιβάλ σε παγκόσμιο επίπεδο είναι φαινόμενα - κοινωνικά γεγονότα, που εμφανίζονται σε όλους τους πολιτισμούς και τις κοινωνίες και που ο ορισμός τους χρησιμοποιείται χρόνια, περικλείοντας μια πλειάδα γεγονότων και σκοπών. Στην ελληνική πραγματικότητα επίσης, δεν είναι ξεκάθαρες ούτε οι φόρμες ούτε οι πρακτικές τους, καθώς αυτές δεν εντάσσονται σ' ένα σαφές οργανωτικό και ιδεολογικό πλαίσιο, με διαυγείς σκοπούς και στόχους.

Εντούτοις, παραθέτουμε μια σειρά ορισμών που συμβάλλουν στην ανάδειξη του πολλαπλού νοήματος που περικλείει ο όρος «φεστιβάλ», προκειμένου να τον κατανοήσουμε καλύτερα και να διαπιστώσουμε εν τέλει ποιο είναι το σημερινό του περιεχόμενο.

Ένας ευρύς ορισμός για το φεστιβάλ είναι αυτός που αναφέρει ο Falassi (μετάφραση γράφουσας): «ο όρος καλύπτει έναν αστερισμό πολύ διαφορετικών γεγονότων, θρησκευτικών και εγκόσμιων, ιδιωτικών και δημόσιων, που επικυρώνει την παράδοση και συστήνει την καινοτομία, που προτείνει νοσταλγικές αναβιώσεις, παρέχοντας τα εκφραστικά μέσα για την αναβίωση των αρχαϊκών παραδοσιακών εθίμων, γιορτάζοντας - συστήνοντας το υψηλό θεωρητικό και την πειραματική πρωτοπορία της ελίτ των καλών τεχνών». (*Falassi A 1987, 2*).

Μια άλλη θεώρηση του φεστιβάλ ως ευκαιρίας προκειμένου να εκφραστεί η συλλογική συνείδηση είτε ομάδων είτε ενός τόπου, αναδεικνύει τη συμβολή του στη διατήρηση της συνέχειας ενός τόπου αλλά και στην καλλιέργεια της αίσθησης της τοπικής συνέχειας, ανασύροντας κοινές πολιτιστικές και ιστορικές πρακτικές (*Ekman A ,280 - 293*).

Το ελληνικό λεξικό Τεγόπουλου–Φυτράκη ορίζει το φεστιβάλ σαν μια «πανηγυρική καλλιτεχνική εκδήλωση ή σειρά εκδηλώσεων», (Τεγόπουλος –Φυτράκης, Δέκατη έκτη έκδοση, 816), ενώ το International Dictionary of Event Management το ορίζει σαν «ένα δημόσιο εορτασμό που μεταφέρει, μέσα από ένα καλειδοσκόπιο εκδηλώσεων, συγκεκριμένα - βέβαια νοήματα στους συμμετέχοντες και στους θεατές» (*The International Dictionary of Event Management 2001, 78*).

Μια πρακτική θεώρηση του όρου «φεστιβάλ» είναι ότι πρόκειται για «ένα δημόσιο θεματικό εορτασμό, που λαμβάνει χώρα συνήθως μια φορά το χρόνο μέσα σε προαποφασισμένο χρονικό διάστημα». (*D' Astous A., Golbert F., D' Astous 2006, 14*).

3.5 Κατηγοριοποιήσεις και Κριτήρια Τυπολογίας των Φεστιβάλ

Όπως υπάρχουν κατηγοριοποιήσεις στα γεγονότα (events), αντιστοίχως υπάρχουν και στα φεστιβάλ, από τα οποία άλλα έχουν θρησκευτική προέλευση, άλλα σχετίζονται με την εναλλαγή των εποχών και άλλα έχουν πολιτιστική σημασία.

Τα φεστιβάλ, ως προς την εμβέλειά τους, διακρίνονται από μεγάλα, όπως εκείνα των πρωτευουσών χωρών, έως και τοπικά, εκείνα δηλαδή των διάφορων μικρών ή μεγάλων πόλεων, που προσπαθούν να εκφράσουν και να αναδείξουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους (*Allen, O' Tolle, McDonnel & Harris, 2005, 15*).

Μια άλλη κατηγοριοποίηση των φεστιβάλ, με κριτήριο το είδος τους, διακρίνει τα φεστιβάλ σε : Φεστιβάλ Τέχνης (ο πιο συνηθισμένος τύπος φεστιβάλ τέχνης είναι εκείνα των πρωτευουσών χωρών, capital city arts festivals, τα οποία λαμβάνουν χώρα σε διαφορετικές εγκαταστάσεις και παρουσιάζουν μία ή περισσότερες μορφές τέχνης), Φεστιβάλ Κωμωδίας, Φεστιβάλ Λογοτεχνίας, Φεστιβάλ Παραμυθιών, Φεστιβάλ Τηλεόρασης, Φεστιβάλ Φαγητού, Κινηματογραφικά Φεστιβάλ, Θρησκευτικά Φεστιβάλ, Αναγεννησιακά Φεστιβάλ, Μουσικά Φεστιβάλ, Φεστιβάλ Μπύρας, New Age Φεστιβάλ κτλ. (<http://www.wikipedia.com>)

Ένας κλασσικός, περισσότερο θεωρητικός διαχωρισμός των φεστιβάλ, είναι αυτός που τα διακρίνει σε θρησκευτικά και κοσμικά/λαϊκά (*Falassi A. 1987, 2*), οπότε και η θεματολογία

αλλά και το περιεχόμενό τους είναι ανάλογο. Ωστόσο και τα δύο αυτά είδη, σε δεύτερο επίπεδο έχουν κοινά στοιχεία, οπότε η διάκριση παραμένει θεωρητική.

Άλλος διαχωρισμός, μεταγενέστερος των ανωτέρω, κατατάσσει τα φεστιβάλ σε υπαίθρου/αγροτικά ή σε αστικά, τα μεν πρώτα παλαιότερα και επικεντρωμένα στους μύθους και τη γονιμότητα, τα δε δεύτερα προσανατολισμένα στον εορτασμό «της ευημερίας σε λιγότερο αρχαϊκούς τύπους» (Falassi A. 1987, 3).

Πέραν των ανωτέρω, υφίστανται πολλοί άλλοι διαχωρισμοί και κατηγορίες, ανάλογα με τα κριτήρια διερεύνησης, όπως ο τόπος - εμβέλεια και το είδος. Λαμβάνοντας ως παράμετρο την εμβέλειά τους, τα φεστιβάλ διακρίνονται σε *μητροπολιτικά* και σε *τοπικά*. Μιλώντας για μητροπολιτικά φεστιβάλ, αναφερόμαστε σε φεστιβάλ τέχνης των πρωτευουσών των χωρών, που παρουσιάζονται σε διαφορετικές εγκαταστάσεις και που η εμβέλειά τους (σε αρκετά από αυτά) ξεπερνά τα τοπικά και εθνικά σύνορα. Διοργανώσεις τέτοιας εμβέλειας επηρεάζουν θετικά την κρατική οικονομία, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του τουρισμού, ενισχύοντας το κρατικό γόητρο. Έτσι, το κράτος στο οποίο διοργανώνεται ένα αναγνωρίσιμο και με κύρος φεστιβάλ, αναδεικνύει στιβαρές δομές και οργάνωση, προσελκύει συμμετοχές παγκοσμίου κύρους και γίνεται πόλος παγκόσμιας δημοσιότητας. Στον αντίποδα των μητροπολιτικών βρίσκονται τα τοπικά φεστιβάλ, δηλαδή τα φεστιβάλ των πόλεων (μικρών ή μεγάλων) που προσπαθούν να αναδείξουν μέσα από αυτά τα ιδιαίτερα στοιχεία τους (Allen J., O 'Toole W., McDonnell I., Harris R. 2005, 15).

Ως προς το είδος, θα λέγαμε ότι επίσης υπάρχουν πολλοί διαχωρισμοί των φεστιβάλ των οποίων ενδεικτικά αναφέρουμε: βιβλίου, φαγητού, μπύρας, κινηματογράφου (μικρού μήκους - μεγάλου μήκους, ψηφιοποιημένου φίλμ και βίντεο και άλλοι διαχωρισμοί όπως βαλκανικό, μεσογειακό, ευρωπαϊκό), μουσικής, θεάτρου, χορού (<http://www.wikipedia.com>) κ.ά.

3.6 Γιορτές Αρχαιότητας, Πανηγύρια και Σύγχρονα Αστικά Φεστιβάλ στην Ελλάδα

Η Ελλάδα έχει μακρά παράδοση στις γιορτές. Ανατρέχοντας στην Αρχαιότητα διαπιστώνουμε ότι για κάθε σημαντική έκφανση της δημόσιας όσο και της ιδιωτικής ζωής τους, οι αρχαίοι Έλληνες θέσπιζαν και διοργάνωναν γιορτές. Ακόμη και οι πρώτες μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις ξεκίνησαν ως λατρευτικές εορτές. Στην Αρχαία Ελλάδα οι θρησκευτικές εορτές τελούνταν στα μεγάλα ιερά και συνδύαζαν τη λατρεία των θεών με τους αθλητικούς αγώνες. Οι πρώτοι μάλιστα χώροι τέλεσης των αγώνων ήταν τα προαύλια των ναών και οι γύρω χώροι. Πιο σπουδαίοι αγώνες ήταν αυτοί της Ολυμπίας, με πρώτη διοργάνωση στο έτος 776 π.Χ. Ακολουθούν τα Ίσθμια, τα Νέμεα, τα Πύθια κ.ά. επίσης πανελλαδικής εμβέλειας, αλλά και τα Ανθεσφόρια για τον ερχομό της Άνοιξης, τα Βισβαία, κατά το κλάδεμα των αμπελιών, τα Νεκύσια, γιορτή που τελούνταν για τους νεκρούς, τα Αγριώνια, νυχτερινή γιορτή των γυναικών στη Βοιωτία προς τιμήν του Αγριώνιου Διονύσου, η γιορτή Αιώρα ή Αλήτις, ετήσια Βακχική γιορτή, που τελούνταν στην Αρχαία Αθήνα και πλήθος άλλων (Βρεττός Λάμπρος 2002, 42).

Στην περίοδο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, όσο και επί Τουρκοκρατίας, η παράδοση των γιορτών συνεχίστηκε, αλλά μάλλον με τη μορφή των λατρευτικών συνηθειών προς τους Αγίους του Χριστιανισμού, πολλές φορές συνδυαζόμενες με Πανηγύρια και γεύματα για όλους τους συμμετέχοντες στις εκδηλώσεις. Πολλά από τα πανηγύρια αυτά άντεξαν στο χρόνο και φτάνουν έως τις μέρες μας. Μάλιστα οι κάτοικοι συρρέουν στην περιοχή που εορτάζεται ο προστάτης άγιος, συνήθως στην πλατεία του χωριού, της πόλης ή του νησιού, στο κεντρικό δηλαδή σημείο του τόπου όπου τοπικές και μη ορχήστρες παίζουν παραδοσιακή μουσική και πολλές φορές προσφέρεται δωρεάν φαγητό και κρασί.

Έτσι, η κάθε γιορτή αποτελεί μια αφορμή για την τοπική κοινωνία να ανανεώσει τους δεσμούς μεταξύ των μελών της και να αναδείξει ό,τι τα συνδέει και ενώνει ιστορικά, κοινωνικά και πολιτισμικά. Το έθιμο της μαζικής επιστροφής των μεταναστών (εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης) στον τόπο τους τις μέρες της τοπικής γιορτής έχει αναδείξει κάποια πανηγύρια σε σημαντικά θρησκευτικά και κοινωνικά γεγονότα, κυρίως, λόγω των ιδιαίτερων εθίμων που διατηρούν και προσελκύουν επισκέπτες από όλη την Ελλάδα. Μεταξύ αυτών αναφέρουμε το Πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής στη Λέσβο, της Παναγιάς Σουμελά στη Βέροια κ.α.

Στη νεότερη Ελλάδα, την πρώτη επίσημη διοργάνωση φεστιβάλ απετέλεσε το Φεστιβάλ Αθηνών, με την έναρξη των Επιδαυρίων το 1954 στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου (Γούλη Ε., Επτά Ημέρες, Καθημερινή, 13/7/2003). Το φεστιβάλ αυτό όμως εντάσσεται πια στα μητροπολιτικά φεστιβάλ - φεστιβάλ πρωτευουσών, ως εκ τούτου δεν θα αναφερθούμε περαιτέρω.

Από τη δεκαετία του '80 και μετά κι ενώ στην Ευρώπη επικρατεί η «άνθιση των Φεστιβάλ», στην Ελλάδα οι δήμοι και γενικά οι τοπικές διοικήσεις, μπήκαν στο χορό της «πολιτιστικής αποκέντρωσης». Οι τότε κυβερνήσεις, (κυρίως από το '82 και μετά και ειδικά επί υπουργίας Πολιτισμού Μελίνας Μερκούρη), προσανατολίστηκαν στην ενίσχυση της ανάπτυξης της πολιτιστικής δραστηριότητας των τοπικών κοινωνιών. Τότε δημιουργήθηκαν τα Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.) στο πλαίσιο της πολιτιστικής αποκέντρωσης, αλλά και χρηματοδοτήθηκαν οι δήμοι, ώστε να εμφανίσουν πολιτιστική δράση. Παρουσιάστηκε τότε το φαινόμενο των πολιτιστικών ανταλλαγών, όπου διάφορα συγκροτήματα του εξωτερικού - παραδοσιακά κυρίως - επισκέφθηκαν τη χώρα μας και έδωσαν παραστάσεις στους κατά τόπους Δήμους.

Καθώς όμως σταδιακά μειώθηκαν σημαντικά οι κρατικές επιχορηγήσεις προς τις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις για την ενίσχυση των πολιτιστικών τους δραστηριοτήτων, από το '86 και έπειτα η προσπάθεια της πολιτιστικής αποκέντρωσης δεν εξελίχθηκε. Ωστόσο, κατά την περίοδο αυτή συναντούμε τα πρώτα κύτταρα των σημερινών τοπικών φεστιβάλ. Η μείωση των κρατικών κονδυλίων και η κακοδιαχείριση, από την πλευρά των δημοτικών αρχών, αλλά και η πολιτική των δωρεάν πολιτιστικών εκδηλώσεων, οδήγησε πολλούς δήμους σε οικονομικό αδιέξοδο. Τότε γεννήθηκε η επιτακτική ανάγκη της επιβολής εισιτηρίου στις εκδηλώσεις, προκειμένου να καταστεί δυνατή η υλοποίηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων στις τοπικές κοινωνίες.

Το καλοκαίρι είναι η εποχή που στην Ελλάδα είθισται να πραγματοποιείται ο μεγαλύτερος αριθμός πολιτιστικών εκδηλώσεων. Κάθε νομός και η πλειοψηφία των επαρχιακών πόλεων αλλά και των δήμων της Αττικής, διοργανώνουν μια τοπική γιορτή ή ένα φεστιβάλ. Είναι αδύνατο να έχουμε ακριβή αριθμό για τα ενεργά φεστιβάλ στην Ελλάδα, καθώς, άλλα πρωτοεμφανίζονται, άλλα που είχαν πάψει επαναδραστηριοποιούνται και άλλα παύουν τις

δραστηριότητές τους. Υπολογίζεται ότι περίπου εξακόσια (600) φεστιβάλ έχουν διοργανωθεί πάνω από δύο συνεχιζόμενα έτη. Αυτά όμως που είναι γνωστότερα και έχουν ένα ελάχιστο αξιόλογης παρουσίας δεν ξεπερνούν τα τριακόσια (300) (www.goculture.gr).

Πλην του Φεστιβάλ Αθηνών, μόνο στην Αττική μπορεί κανείς να απαριθμήσει τουλάχιστον 12 φεστιβάλ: Φεστιβάλ Πέτρας, Βύρωνα - θεάτρου Βράχων, Υμηττού, Ρεματιάς Χαλανδρίου, Παπάγου, Νίκαιας, Παλλήνης, Αμαρουσίου, Περάματος, Ηλιούπολης, Γαλατσίου κ.ά.

Η αναγνώριση και η αυστηρή κατηγοριοποίηση των φεστιβάλ στην Ελλάδα ανάλογα με το είδος τους είναι πρακτικά αδύνατη, καθώς, συνήθως, δεν παρουσιάζουν μια συγκεκριμένη ταυτότητα, με εξαίρεση ορισμένα φεστιβάλ όπως του Ναυπλίου (κλασσικού ρεπερτορίου και προσανατολισμού), το φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, Ταινιών μικρού μήκους της Δράμας, του φεστιβάλ χορού της Καλαμάτας, το φεστιβάλ Αθηνών ως φεστιβάλ πρωτεύουσας ή το Rockwave festival με συγκεκριμένο μουσικό προσανατολισμό.

Αναφορικά με τον παράγοντα είδος διενεργούνται επίσης γιορτές τοπικού χαρακτήρα γύρω από μια συγκεκριμένη θεματική, η οποία όμως λειτουργεί περισσότερο ως αφορμή, καθώς η πλαισίωσή της αποτελείται από παράλληλες εκδηλώσεις διάφορων άλλων θεματικών, όπως οι γιορτές κρασιού στη Σάμο και στην Αθήνα - Μεσόγεια παλαιότερα, σαρδέλας στη Μυτιλήνη, μελιτζάνας στο Λεωνίδιο. Οι γιορτές αυτές, εξ αφορμής ενός θέματος, ενσωματώνουν διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, αλλά δεν έχουν ούτε τη δομή ούτε την ιδέα - σύλληψη ενός φεστιβάλ.

Γενική εξαίρεση αποτελούν τα φεστιβάλ της ελληνικής ομογένειας που διοργανώνονται στο εξωτερικό, κυρίως στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι το παραδοσιακό στοιχείο και το φολκλόρ, ενώ σαν άμεσο στόχο έχουν τη σύνδεση των Ελλήνων μεταναστών και των τέκνων τους με τις ρίζες και τις παραδόσεις της Μητέρας Πατρίδας (Julia Paraskevoudoulou 2006, 3).

Η συντριπτική πλειονότητα των τοπικών φεστιβάλ στην Ελλάδα ενσωματώνουν στις συμμετοχές τους ένα ευρύ φάσμα των τεχνών όπως μουσικές, θεατρικές και, σπανιότερα, χορευτικές παραστάσεις. Όλα τα είδη θεάτρου και όλες οι τάσεις και τα ρεύματα της

μουσικής έχουν θέση στα ελληνικά φεστιβάλ. Το κλασσικό δίπλα στο μοντέρνο, οι παραδοσιακοί ρυθμοί, οι ροκ προτάσεις, οι έντεχνοι δημιουργοί ή τα λαϊκά σχήματα, ενσωματώνονται και μπορούν όλα να ενταχθούν στα ελληνικά φεστιβάλ. Αυτό ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι στην πλειοψηφία τους οι διοργανώσεις πραγματοποιούνται στην περιφέρεια, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τις ανάγκες και τις προτιμήσεις της τοπικής κοινωνίας.

3.7 Ο ρόλος του Φεστιβάλ στην Τοπική Ανάπτυξη

Τα φεστιβάλ και οι διάφορες γιορτές (κρασιού, σταφίδας κλπ) ανά την Ελλάδα με όποιο τρόπο κι αν οργανώνονται όσο πρόχειρα ή αυτοσχέδια, με πενιχρά ή πλούσια (σπάνια) μέσα, με προγράμματα που είναι πιστά αντίγραφα όλων των υπολοίπων ανά την Ελλάδα φεστιβάλ, πρέπει να παραδεχτούμε το γεγονός ότι συμβάλλουν θετικά από πολλές απόψεις στην ανάδειξη της περιοχής όπου διοργανώνονται. Ο ρόλος τους είναι πολυσήμαντος: οικονομικός, τουριστικός, εκπαιδευτικός, πολιτισμικός, ψυχαγωγικός, αναπτυξιακός, κοινωνικός και πολιτικός. Στην ανάπτυξή τους οι ρόλοι αυτοί αλληλοδιαπλέκονται σε μεγάλο βαθμό. Αναλυτικότερα:

Οικονομικός - τουριστικός

Με τη διοργάνωση ενός φεστιβάλ σε μια πόλη, σε μια περιοχή γενικότερα, παρατηρείται οικονομική ανάπτυξη λόγω της αυξημένης προσέλευσης επισκεπτών - θεατών του φεστιβάλ, αλλά και λόγω του ειδικού κοινού - επισκεπτών (δημιουργοί και επαγγελματίες του χώρου). Κάποια φεστιβάλ, με την πάροδο του χρόνου έχουν αναδειχθεί και καθιερωθεί, αναπτύσσοντας έτσι το δικό τους ειδικό κοινό (πχ. Φεστιβάλ Επιδαύρου στο Αρχαίο Θέατρο και μικρό θέατρο της Επιδαύρου, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού μήκους στη Δράμα, Φεστιβάλ Χορού στην Καλαμάτα). Όσο πιο ονομαστό είναι ένα φεστιβάλ τόσο προσελκύει ολοένα μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών. Η επισκεψιμότητα αυξάνεται επίσης όταν ο τρόπος διοργάνωσης ευνοείται τουριστικά, δηλαδή όταν είναι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όταν έχει πλησίον του αξιόλογα μνημεία κ.λ.π.

Παρ' όλ' αυτά, ένα φεστιβάλ μπορεί να γίνει ανταγωνιστικό και χωρίς τους παραπάνω παράγοντες. Η διαχρονική επιτυχία μιας διοργάνωσης συντελεί στη βελτίωση των υποδομών

φιλοξενίας των επισκεπτών (ξενοδοχεία, πανσιόν, ενοικιαζόμενα δωμάτια) και συμβάλλει τόσο στην ανάπτυξη της περιοχής για την κάλυψη αναγκών (τουριστικά καταστήματα, ταβέρνες - εστιατόρια - ουζερί - μεζεδοπολεία, κέντρα διασκέδασης - bars, καφετέριες, ζαχαροπλαστεία κ.λ.) όσο και στη μείωση της τοπικής ανεργίας, μέσω δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας ανάλογα με τις οργανωτικές ανάγκες του φεστιβάλ, και την πλήρωση των θέσεων εργασίας στις ιδιωτικές επιχειρήσεις που δημιουργούνται ή επεκτείνονται εξαιτίας του φεστιβάλ.

Ο τουρισμός (εγχώριος και ξένος), σε συνδυασμό με επισκέπτες που επιστρέφουν στον τόπο καταγωγής τους για διακοπές, αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για την περιοχή αλλά και το ίδιο το φεστιβάλ, (μέσω της πώλησης των εισιτηρίων). Τούτο, βέβαια, δεν εξασφαλίζεται πάντοτε καθώς πολλές φορές δεν αποτελεί επιλογή των διοργανωτών ή λόγω της χαμηλής ποιότητας οργάνωσης στην πλειονότητα των φεστιβάλ. Σε κάθε περίπτωση όμως, όταν μια διοργάνωση καταφέρει να διατηρήσει ίδια ταυτότητα και ποιότητα σε χρονικό βάθος, τότε ενδέχεται να επιτύχει θετικό οικονομικό απολογισμό. Επιπλέον, όταν ένα φεστιβάλ διακρίνεται για τη συνέπεια διοργάνωσής του σε τακτά χρονικά διαστήματα, γίνεται επιτακτικό το αίτημα τόσο των επισκεπτών, όσο και των πολιτών της περιοχής, να βελτιώνονται οι υποδομές και οι εγκαταστάσεις, που το φιλοξενούν.

Πολιτιστικός - εκπαιδευτικός ρόλος

Ο ρόλος των τοπικών φεστιβάλ είναι πρωτίστως πολιτιστικός και εκπαιδευτικός καθώς στο πλαίσιο της διοργάνωσης αναδεικνύονται νέοι τοπικοί καλλιτέχνες, παραδοσιακά θεατρικά, μουσικά και χορευτικά σχήματα και εν γένει αναδεικνύονται οι παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής.

Επιπλέον, η διοργάνωση ενός φεστιβάλ έχει ρόλο ψυχαγωγικό αλλά και εκπαιδευτικό—πολιτιστικό για τους νέους και τα παιδιά: έρχονται σε επαφή με τις τέχνες, το θέατρο, τη μουσική, με σπουδαία κείμενα της λογοτεχνίας και της ποίησης, που σε άλλη περίπτωση πιθανόν να μην γνώριζαν ποτέ. Έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με σπουδαίους μουσικούς και ερμηνευτές και μαθαίνουν να μετέχουν στα κοινά της πόλης και της περιοχής τους. Πράγματι η αναγνώριση «ότι κάτι συμβαίνει στο μέρος τους», ότι, δηλαδή, υπάρχει μία πολιτιστική δραστηριότητα δε μπορεί παρά να αποτελεί πηγή δημιουργίας, αφορμή

μελλοντικής ενασχόλησης με τις τέχνες, σημαντικότερο παράγοντα ανάπτυξης της αγάπης για τον πολιτισμό.

Με τη διοργάνωση αξιόλογων φεστιβάλ, εκπαιδεύονται και καλλιεργούνται πνευματικά και οι κάτοικοι της περιοχής που το φιλοξενεί και το διοργανώνει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το Ληγουριό στην Επίδαυρο, όπου για πολλά χρόνια κάθε γενική πρόβα των παραστάσεων αρχαίου δράματος στο Θέατρο της Επιδαύρου παρακολουθούσε όλο το χωριό. Άνθρωποι που πιθανότατα ποτέ πριν δεν είχαν δει αρχαίο θέατρο, δεν είχαν επισκεφθεί το Ηρώδειο ή ακόμα δεν είχαν δει ποτέ πριν θεατρική παράσταση, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν στο χώρο που γέννησε την αρχαία ελληνική δραματική τέχνη, τα ιερά τέρατα του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου: Κ. Παξινού, Α. Βεάκη, Χρ. Νέζερ, Μαρία Κάλλας κ.ά. Με τη δημιουργία και συνέχιση ενός φεστιβάλ, αναπτύσσεται η ιστορικότητα του ίδιου του θεσμού και ενισχύεται η πόλη υποδοχής του.

Αναπτυξιακός ρόλος

Με τη διοργάνωση ενός τοπικού φεστιβάλ, αναδεικνύεται το τοπικό «χρώμα» της περιοχής και δημιουργούνται οι κατάλληλες θετικές συνθήκες τόσο για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης πόλης ή χωριού, όσο και για την αναβάθμιση και την πρόοδο της ευρύτερης περιφέρειας.

Κοινωνικός ρόλος

Το φεστιβάλ από τη φύση του αποτελεί μια συνολική κοινωνική εμπειρία, είναι μια ευκαιρία να εκφραστεί η συλλογική συνείδηση των συμμετεχόντων πολιτών και να βιώσουν οι νέοι το αίσθημα και την ουσία του να μετέχουν των κοινών.

Επιρροή στο προφίλ και την εικόνα του Δήμου

Αναντίρρητα όταν μια δημοτική αρχή διοργανώνει επί σειρά ετών επιτυχημένα ένα φεστιβάλ, ενισχύει το γόητρό της απέναντι σε επίσημους φορείς, εγχώριους και ξένους, απέναντι στον τύπο και τα μέσα ενημέρωσης, απέναντι στον ίδιο τον κρατικό μηχανισμό. Ενισχύεται, ταυτοχρόνως η δύναμη και η επιρροή της στους δικούς της δημότες αλλά και γενικά στους κατοίκους της περιοχής. Αυτό έχει σαν άμεσο επακόλουθο από τη μία να ισχυροποιείται η εκάστοτε διοργανώτρια δημοτική αρχή και από την άλλη η αρχή αυτή να επιθυμεί να ενισχύσει τη συγκεκριμένη διοργάνωση ώστε να αποκομίσει μεγαλύτερα οφέλη από αυτήν.

Επιπλέον η επιτυχία ενός φεστιβάλ κατ' αρχήν αναγνωρίζεται από τους ίδιους τους κατοίκους μιας περιοχής, οι οποίοι το «χαιρετίζουν» ως δικό τους προϊόν που αισθάνονται την υποχρέωση να το στηρίξουν, γι' αυτό και σπεύδουν να συμμετάσχουν και να γίνουν κοινωνοί του γεγονότος. Έτσι, αναπτύσσεται το αίσθημα της λαϊκής συμμετοχής, ενώ η αίσθηση του χρέους στήριξης του φεστιβάλ τους, συμβάλλει στην καλλιέργεια της Πόλης και του ανήκειν.

3.8 Συμπερασματικές Διαπιστώσεις- Διατύπωση Προτάσεων για το Ρόλο και τη Λειτουργία των Φεστιβάλ

Τα πολιτιστικά φεστιβάλ, στο σύνολό τους, γνωρίζουν τις τελευταίες δεκαετίες μια σημαντική ποιοτική και ποσοτική αύξηση, αποτελώντας τρόπο έκφρασης της συλλογικής συνείδησης, της ιστορίας και της παράδοσης της εκάστοτε τοπικής κοινότητας και συμβάλλοντας στη δημιουργία συνεκτικών δεσμών τόσο ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας όσο και ανάμεσα στην κοινότητα και τον τόπο διαμονής της. Το φεστιβαλικό τοπίο γίνεται ολοένα και πιο ανταγωνιστικό και ωθεί τα φεστιβάλ να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και να ενεργούν υπέρ της διεύρυνσης του κοινού τους και της παροχής υψηλής ποιότητας προγραμμάτων, σε συνδυασμό με την ένταση των προσπαθειών τους για την εξεύρεση χρηματοδότησης.

Οι ΟΤΑ και τα Νομικά τους Πρόσωπα (δημοτικές αναπτυξιακές επιχειρήσεις και Πνευματικά Κέντρα) διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της πολιτιστικής πολιτικής εν γένει στην περιφέρεια. Μέρος του πολιτιστικού αυτού έργου αποτελεί και η διοργάνωση των φεστιβάλ. Τα φεστιβάλ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναντίρρητα επιτελούν σημαντικό ρόλο, προς όφελος τόσο του ίδιου του διοργανωτή όσο και της κοινωνίας στην οποία πραγματοποιούνται. Η διοργάνωση των φεστιβάλ αποτελεί μια σημαντική έκφανση της ευρύτερης πολιτιστικής πολιτικής που σχεδιάζει και υλοποιεί ο κάθε Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις κρατικές επιχορηγήσεις για την οικονομική στήριξή τους, αποτέλεσαν τους δύο βασικούς συντελεστές που έφεραν την ραγδαία αύξησή των φεστιβάλ, την τελευταία εικοσαετία, σε όλη την Ελληνική επικράτεια. Η ενεργή παρουσία και η εξέλιξη των τοπικών φεστιβάλ κρίθηκε αναγκαία, για μια πλειάδα λόγων, όπως η εδραίωση της πολιτιστικής αποκέντρωσης με την ενίσχυση της περιφερειακής πολιτιστικής ανάπτυξης και η ευαισθητοποίηση των κατοίκων της περιφέρειας.

Ωστόσο, συγκεκριμένοι αρνητικοί παράγοντες εμπόδισαν την περαιτέρω ενδυνάμωση των φεστιβάλ, έτσι ώστε να μπορούν αυτά να συμβάλλουν ουσιαστικά στην πολιτιστική αποκέντρωση και την περιφερειακή πολιτιστική ανάπτυξη.

Τέτοιοι παράγοντες είναι:

- οι ελλείψεις στην χάραξη, στην εφαρμογή και στους συντονιστικούς μηχανισμούς μιας συμπαγούς κεντρικής πολιτιστικής πολιτικής του Υπουργείου Πολιτισμού,
- η απουσία σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο εφαρμογής μακροπρόθεσμης τοπικής πολιτιστικής πολιτικής,
- η απουσία καταγεγραμμένων και διαφανών κριτηρίων κατά τη διαδικασία εγκρίσεων των κρατικών επιχορηγήσεων,
- η σταδιακή μείωση των επιχορηγήσεων, σε συνδυασμό με την περιορισμένη οικονομική δυνατότητα των Ο.Τ.Α. και την ευρύτερη οικονομική εξάρτησή τους από την κεντρική διοίκηση,
- η μη χάραξη χορηγικού σχεδιασμού, η αποσπασματική και μη συντονισμένη προσπάθεια εύρεσης χορηγών από την πλευρά των διοργανωτών των τοπικών φεστιβάλ,
- η αντιμετώπιση των χορηγών, όχι σαν μία αυτόνομη περίπτωση οικονομικής συνεργασίας από τους ΟΤΑ, με στόχο την ανάπτυξη πολιτιστικής πολιτικής, αλλά σαν μία νέα χρηματοδοτική λύση, ελλείπει κρατικής οικονομικής στήριξης,
- η γραφειοκρατική δομή των τοπικών φορέων και η ανάθεση της διαχείρισης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε μη ειδικευμένο προσωπικό,
- η έλλειψη υποδομών και εγκαταστάσεων για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων,
- η απουσία στοιχείων νεωτερικότητας και πρωτοτυπίας και η έλλειψη καινοτόμων εκδηλώσεων, στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη πλειοψηφία των τοπικών φεστιβάλ
- η απουσία ευρωπαϊκού προσανατολισμού και η περιορισμένη τάση διεθνοποίησης των φεστιβάλ, μέσω συμμετοχής σε διεθνή πολιτιστικά δίκτυα ή καθιέρωσης συνεργασιών με ευρωπαϊκά και διεθνή φεστιβάλ.

Πέραν της κεντρικής διοίκησης, σημαντικό μερίδιο της ευθύνης για την αναχαίτιση της ουσιαστικής άνθισης των φεστιβάλ θα πρέπει να αποδοθεί στην νοοτροπία των ίδιων των διοργανωτών (Ο.Τ.Α.), που στη συντριπτική τους πλειονότητα εξαρτούν την βιωσιμότητα

των πολιτιστικών διοργανώσεων από την, συνήθως, πενιχρή αυτοχρηματοδότηση και, κυρίως, από την ύπαρξη της κρατικής επιχορήγησης, θέτοντας σε κίνδυνο την ίδια τη δυνατότητα υλοποίησης της πολιτιστικής διοργάνωσης.

Η ανάγκη παρουσίασης κάποιας πολιτισμικής δράσης ήταν ο παράγοντας που, κατά κύριο λόγο, «ανάγκασε» τους τοπικούς φορείς να στραφούν, αρκετά καθυστερημένα, στην εξεύρεση χορηγών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνέχιση των διοργανώσεων. Ως ευτυχής συγκυρία καταγράφεται η γρήγορη ανάπτυξη του χορηγικού θεσμού στη χώρα μας κατά την τελευταία δεκαπενταετία, αν μάλιστα εξέλειπε αυτή η αβεβαιότητα στις νομοθετικές προβλέψεις που κατά καιρούς εφαρμόστηκαν, τα αποτελέσματα θα ήταν πιθανόν πιο θεαματικά. Η δραστηριοποίηση των Ο.Τ.Α. προς εξεύρεση χορηγών χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα, έλλειψη σχεδιασμού και χρήση αυτοσχέδιων πρακτικών. Έτσι, τα αποτελέσματα των χορηγικών συνεργασιών είναι, μάλλον, περιορισμένα και δεν έχουν, ως επί το πλείστον, διάρκεια.

Η έλλειψη οργανωμένων τμημάτων χορηγιών των Δήμων, επανδρωμένων από εξειδικευμένο προσωπικό, έχει ως αποτέλεσμα τη δυσκολία εξεύρεσης χορηγών, τη δυστοκία σε θέματα επικοινωνίας, την ελλιπή διαχείριση των ζητημάτων της χορηγίας και τη μειωμένη δυνατότητα αξιοποίησης χορηγικών ευκαιριών. Ωστόσο, παρά την επιθυμία των Δήμων για ανάπτυξη τέτοιων σχέσεων, η επικρατούσα νοοτροπία του «ευκαιριακού», από την πλευρά των Ο.Τ.Α., αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την εύρεση οικονομικά εύρωστων χορηγών και την επίτευξη, σημαντικών και με χρονική διάρκεια, χορηγικών συνεργασιών.

Ως προς την ταυτότητα και την παρουσία των φεστιβάλ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αναγνωρίζουμε τη μεγίστη συμβολή τους στη μεταφορά των πολιτιστικών καλλιτεχνικών γεγονότων από την πρωτεύουσα στην επαρχία, έτσι ώστε ο κόσμος της Περιφέρειας να έρθει σε επαφή με σπουδαίους καλλιτέχνες, ηθοποιούς και δημιουργούς αλλά και με υψηλού επιπέδου – και βεβαίως κόστους – παραγωγές. Ο ρόλος τους, όμως, δε θα πρέπει να περιορίζεται μόνο σε αυτά, αλλά να καλύπτει την ανάγκη και τη δίψα της Περιφέρειας για πραγματική Τέχνη και για ουσιαστική παραγωγή Πολιτισμού.

Η επίτευξη του θεμελιώδους αυτού στόχου θα είναι εφικτή μόνον όταν ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικοί, για την ανάπτυξη του θεσμού, παράγοντες. Έτσι θα πρέπει:

- να βελτιωθούν οι προβληματικές υποδομές και ελλείψεις υλικοτεχνικού δυναμικού,
- να δημιουργηθούν θέσεις ειδικευμένων δημοτικών υπαλλήλων στην οργάνωση και υλοποίηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων,
- να θεσμοθετηθούν θέσεις καλλιτεχνικών διευθυντών με γνώσεις και κύρος που να επιλαμβάνονται των πολιτιστικών επιλογών των διοργανώσεων,
- να λείψουν τα κενά και οι αδυναμίες του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν τον πολιτισμό και τις κρατικές επιχορηγήσεις,
- να υποστηριχθούν οι διαδημοτικές συνεργασίες και να ενθαρρυνθεί η επικοινωνία μεταξύ των διοργανωτών των δημοτικών φεστιβάλ, ειδικά τώρα που στο πλαίσιο ευρωπαϊκών πολιτιστικών προγραμμάτων, απαιτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση η σύμπραξη φορέων πολιτισμού, για την υλοποίηση και χρηματοδότηση διαπολιτιστικών - διευρωπαϊκών εγχειρημάτων.

Πέραν των οικονομικών και των αρμοδιοτήτων εν γένει, μιλώντας για την τοπική αυτοδιοίκηση, θα πρέπει να έχουμε ως στόχο το νέο ρόλο του θεσμού στην σημερινή εποχή και το σημερινό του πρόσωπο, λαμβάνοντας υπ' όψιν παραμέτρους όπως τον πολιτισμό, το περιβάλλον, το σεβασμό στον πολίτη αλλά και το τοπικό καλό και το δημόσιο συμφέρον. Αυτή είναι η γραμμή που θα πρέπει να ακολουθηθεί για τον επαναπροσδιορισμό του θεσμού αυτού, ώστε πραγματικά να παραχθεί έργο και πολιτισμός στις τοπικές κοινωνίες.

Β' ΜΕΡΟΣ- ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ «ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ»

Κεφάλαιο 1: Η Πόλη του Βύρωνα και οι Φορείς Πολιτιστικής Πολιτικής

«Αν και η έννοια της γειτονιάς τείνει να εκλείψει, στο Δήμο του Βύρωνα είμαστε μια γειτονιά. Η γειτονιά μου, είναι μια γειτονιά του κόσμου, όπου συνυπάρχουν άνθρωποι, απόψεις και τάσεις. Μια γειτονιά σύγχρονη, που αλλάζει και βελτιώνεται συνεχώς, μια γειτονιά σε διαρκή κίνηση σε όλους τους τομείς, μια γειτονιά που ζει και αναπτύσσεται κοντά στον Ύμηττό, φροντίζοντας τον σαν μικρό παιδί» (Δήμαρχος Βύρωνα Ν. Χαρδαλιάς, <http://www.dimosbyrona.gr>).

Ο Δήμος Βύρωνα είναι ένα προάστιο στα βορειοανατολικά του Νομού Αττικής και πήρε το όνομά του από τον Λόρδο Βύρωνα, τον Ιανουάριο του 1924. Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι γεννήθηκε από τις στάχτες της Μικρασιατικής Καταστροφής καθώς το 1922 στις πλαγιές του Ύμηττού, έκαναν «κονάκι» οι πρώτοι κυνηγημένοι. Τον Ιανουάριο του 1924, σε επίσημη τελετή, ο συνοικισμός Παγκρατίου μετονομάζεται σε συνοικισμό Βύρωνα με την ευκαιρία του εορτασμού των 100 χρόνων από το θάνατο του Λόρδου Βύρωνα, του μεγάλου Φιλέλληνα ποιητή, που πέθανε στο Μεσολόγγι το 1824.

Το 1934, έχοντας μεγαλώσει αρκετά, γίνεται ανεξάρτητος Δήμος. Ο Βύρωνας είχε το δικό του μερτικό στην πάλη και τις θυσίες κατά του Γ' Ράιχ, με κορυφαία στιγμή της Αντίστασης του Βυρωνιώτικου Λαού το Μπλόκο της 7ης Αυγούστου 1944. Έντεκα άνδρες εκτελούνται επιτόπου και 283 οδηγούνται όμηροι στα χιτλερικά στρατόπεδα. Ένα μνημείο σε κεντρικό σημείο του Δήμου θυμίζει σε όλους την ιστορία του τόπου.

Το 1961, στο Άλσος της Αγίας Τριάδας, εγκαινιάζεται η πρώτη παιδική χαρά, ενώ το 1962 ο Βύρωνας αποκτά το πρώτο δικό του Γυμνάσιο, που θεμελιώνεται από τον τότε Υπουργό Παιδείας Γρηγόρη Κασιμάτη. Το 1971, στην πλατεία Σμύρνης γίνονται τα αποκαλυπτήρια

του αγάλματος του Χρυσοστόμου, Βυρωνιώτη Αρχιεπισκόπου Αθηνών & πάσης Ελλάδος. Προς τιμή του έχει ονομασθεί η κεντρική λεωφόρος του Δήμου Βύρωνα, που οδηγεί προς τη λεωφόρο Κατεχάκη.

Ο πολιτισμός είναι λέξη ταυτόσημη με το Δήμο Βύρωνα, με αιχμή το καλοκαιρινό Φεστιβάλ Βράχων στα δύο θέατρα της περιοχής: το «Μελίνα Μερκούρη» και το «Άννα Συνοδινού».

Η συνολική έκταση του Δήμου Βύρωνα είναι 9.000 στρέμματα και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, ζουν περίπου 80.000 κάτοικοι. Από το 2003 δήμαρχος του Δήμου Βύρωνα εκλέγεται ο Νικόλαος Χαρδαλιάς. Το δε Δημοτικό Συμβούλιο αποτελείται από 33 μέλη. Ιδιαίτερο ρόλο, για το φεστιβάλ, διαδραμάτισε ο πρώτος δήμαρχος, Δημήτριος Νικολαΐδης (1979-1994), που επί θητείας του διοργανώθηκε για πρώτη φορά η συγκεκριμένη διοργάνωση. Μάλιστα προέβη σε κατάληψη του χώρου των νταμαριών της Εργάνης (σημερινό θέατρο Βράχων), απαιτώντας την απόδοση και πολιτιστική αξιοποίησή τους από το Δήμο.

Υπεύθυνο για τη διοργάνωση του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα είναι το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, συστήθηκε το 1979 και στεγάζεται στο κτίριο που βρίσκεται επί των οδών Κύπρου & Ευαγγελικής Σχολής, όπου παλαιότερα λειτουργούσε το Δημαρχείο. Από τη σύστασή του έως σήμερα η πολιτιστική δραστηριότητα που αναπτύσσει είναι πολύπλευρη, ανοδική και εμπλουτίζεται με νέες πρωτοβουλίες και σχέδια.

Το Διοικητικό του Συμβούλιο αποτελείται από 13 μέλη, τον Πρόεδρο τον αντιπρόεδρο και τα μέλη, εκ των οποίων οι 4 είναι και δημοτικοί σύμβουλοι, ενώ τα υπόλοιπα είναι λαϊκά μέλη, που έχουν προταθεί από τις κομματικές παρατάξεις. Όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Πνευματικού Κέντρου ορίζονται από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου και έχουν 4ετή θητεία.

Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Βύρωνα είναι μια ζωντανή κυψέλη πολιτισμού και δημιουργικής έκφρασης που απευθύνεται σε όλους αδιακρίτως τους πολίτες της περιοχής. Στόχος του είναι να προάγει τον Πολιτισμό και να συμβάλλει στη δημιουργική και ελεύθερη έκφραση. Το Πνευματικό Κέντρο διοργανώνει:

- το Φεστιβάλ Βύρωνα «Στη Σκιά των Βράχων»,

- τις εκδηλώσεις «Βύρωνας Γειτονιές Πολιτισμού»,
- τον κύκλο Χειμερινών εκδηλώσεων (Ποιητικές βραδιές, κινηματογράφος, θέατρο),
- τις επετειακές εκδηλώσεις,
- συνεργασίες με τους πολιτιστικούς φορείς του Βύρωνα και άλλων περιοχών για την προώθηση πολιτιστικών αιτημάτων στην πόλη και στην διεθνή κοινότητα,
- την προαγωγή όλων των πολιτιστικών πρωτοβουλιών, προτάσεων και ιδεών των πολιτών (πχ. παρουσιάσεις βιβλίων, αφιερώματα),
- Φεστιβάλ Μεταναστευτικών Κοινοτήτων, σε συνεργασία με το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών.

Θέλοντας την συνεχή επαφή με τα παιδιά διοργανώνει:

- το Παιδικό Φεστιβάλ,
- παιδικές παραστάσεις στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «Βύρωνας Γειτονιές Πολιτισμού»
- τη Μικρή Σκηνή.

Επίσης, στην αρμοδιότητα του λειτουργούν τμήματα εργαστηρίων ενηλίκων και παιδιών που περιλαμβάνουν:

- Εργαστήρι Οικιακής Οικονομίας: Κοπτική Ραπτική, Παραδοσιακό Κέντημα, Γενική Χειροτεχνία
- Εργαστήρι Ζωγραφικής
- Θεατρικό Εργαστήρι
- Μουσικό Εργαστήρι: Πιάνο, Κιθάρα, Βιολί

Κεφάλαιο 2: Η Ιστορία, η Ταυτότητα και το Προφίλ του Φεστιβάλ

«Τώρα είμαι ο άνθρωπος των βράχων για χρόνια ήμουν ένας μάλλον κοσμικός σκηνοθέτης εσύχναζα στο Λονδίνο και δούλευα με τους αστέρες του Χόλυγουντ και τους πρωταγωνιστές εκεί.

Όλα αυτά ήταν μάσκες...όλα αυτά είναι εφεδρικά....και δεν μένουν πολύ στη ζωή μας. Το θέατρο είναι φοβερή τέχνη και το πρόβλημα του ηθοποιού και του θεατρίνου είναι να μη γίνει ρόλος, να μην δεχτείς να σου πω, ότι είσαι ο άνθρωπος των βράχων ή διεθνής σκηνοθέτης, να κάνεις αυτό που πιστεύεις ότι είναι γόνιμο και ότι ίσως είναι και λίγο αλλιώςτικο από αυτό που έκανες άλλοτε.

Πάνω απ' όλα με κατείχε η αίσθηση του πόσες χιλιάδες Έλληνες ήταν στερημένοι από το υψηλό θέαμα...και σκέφτηκα ότι είναι υγιέστερο για το θέατρο τη μουσική και το χορό να απλώσουμε ρίζες σε μια πιο μεγάλη γλάστρα από το Κολωνάκι, που τουλάχιστον να είναι όση το Λεκανοπέδιο, μήπως και το δενδράκι που φυτρώσει είναι πιο ψηλό και μας βγάλει καλύτερα φρούτα. Αυτή είναι η ιδέα των Βράχων.» Μίνως Βολανάκης (<http://www.festivalbyrona.gr>).

Ο Μίνως Βολανάκης αναζητώντας κατάλληλο χώρο, για να παρουσιάσει τη «Μήδεια» και πιστός στο όραμα της πολιτιστικής αποκέντρωσης, που είχε υπηρετήσει και ως καλλιτεχνικός διευθυντής του ΚΘΒΕ χρόνια πριν, αντιλαμβανόμενος την καλλιτεχνική αξία των ορυχείων της Αττικής, το 1981 έδωσε ζωή στα νταμάρια της Εργάνης, διοργανώνοντας τις γιορτές των Βράχων στο σημερινό Θέατρο Βράχων. Το θέατρο αυτό το ονόμασε τότε συμβολικά, Μεταμόρφωση, «διότι ένα λατομείο- χωματερή που προορίζονταν από την πολιτεία να γίνει νεκροτομείο, μεταμορφώθηκε σε θέατρο. Σήμερα έχει μετονομαστεί σε θέατρο Μελίνα Μερκούρη. Ακολούθησε ο Κοκκινόβραχος στη Νίκαια -σημερινό Κατράκειο -και τον επόμενο χρόνο το θέατρο Πέτρα στην Πετρούπολη». Η έναρξη των Γιορτών των Βράχων έγινε μέσα στην Αυγουστιάτικη Πανσέληνο με τον Μάνο Χατζηδάκι, παρουσία πέντε χιλιάδων θεατών.

Οι τότε δημοτικές αρχές είχαν υποδεχτεί με χαρά αυτή την πρωτοβουλία που ξεκινούσε και μετά από μερικά χρόνια το θέατρο παραδόθηκε στη διαχείρισή τους. Η υποδομή του θεάτρου ήταν ανύπαρκτη, οπότε «η Μελίνα Μερκούρη, αμέσως μετά τη λήξη της α' τότε πολιτιστικής πρωτεύουσας της Αθήνας, δώρισε στα δύο τότε νταμάρια, της Πέτρας (Πετρούπολη) και στο

Βύρωνα, τον εξοπλισμό, τις κερκίδες ώστε να λειτουργήσουν τα δύο θέατρα» (www.festivalbyrona.gr).

Το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, έχει συμπληρώσει πλέον πάνω από 20 χρόνια παρουσίας στο χώρο του Πολιτισμού. Τη διοργάνωση και το σχεδιασμό του φεστιβάλ έχει αναλάβει αποκλειστικά το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου και οι υπάλληλοι αυτού. Υπεύθυνη για το σχεδιασμό και την οργάνωση των εκδηλώσεων είναι η κα Τασία Σαρρίδου, της οποίας η πολύχρονη ενασχόλησή με τις πολιτιστικές δραστηριότητες, της έχει προσδώσει μεγάλη εμπειρία στο χώρο των πολιτιστικών διοργανώσεων κατά κοινή ομολογία. Στη γενική θεώρησή του, το ίδιο το φεστιβάλ, με γνώμονα την ποιότητα και με το βάρος του πρώτου διδάξαντος και πνευματικού του πατέρα Μ. Βολανάκη, συνεχίζει να πορεύεται πιστά στο δρόμο των ποιοτικών επιλογών. Οι επιλογές των εκδηλώσεων που κάθε χρόνο φιλοξενεί η συγκεκριμένη διοργάνωση, μαρτυρούν την αγωνία των διοργανωτών αλλά και όλου του προσωπικού, που εργάζεται για το στήσιμο του φεστιβάλ, για την αξιόλογη παρουσία του στο χώρο των φεστιβαλικών διοργανώσεων.

Το φεστιβάλ που εξετάζουμε ανήκει, όπως και η πλειοψηφία των ελληνικών φεστιβάλ, στα μεικτά φεστιβάλ, που εμπεριέχουν στο πρόγραμμά τους τόσο μουσικές όσο και θεατρικές παραστάσεις αλλά και παραστάσεις χορού. Το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος κατέχουν οι μουσικές εκδηλώσεις, ακολουθούν οι θεατρικές και υπάρχει μία μικρή παρουσία των εκδηλώσεων χορού. Για παράδειγμα, στο φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα 2005 από τις 35 εκδηλώσεις που παρουσιάστηκαν, οι 21 ήταν μουσικές, οι 10 θεατρικές και οι 3 χορευτικές. Ενώ στο φεστιβάλ του 2006, από τις 28 παραστάσεις, οι 17 ήταν μουσικές, οι 7 θεατρικές και μόνο μία αφορούσε το χορό.

Η μικρή αλλά απαραίτητη παρουσία εκδηλώσεων χορού στη συγκεκριμένη διοργάνωση, αποτελεί συνειδητή και αναγκαία επιλογή των διοργανωτών. Βασικός στόχος των τελευταίων είναι να υπηρετούνται κατά το δυνατόν οι πιο πολλές μορφές τέχνης στην εν λόγω διοργάνωση, γι' αυτό, παρόλο που ο χορός δεν αποτελεί το δυνατό σημείο εισπρακτικά κάποιας τόσο πολύπλευρης διοργάνωσης, παραμένει ως μια απαραίτητη καλλιτεχνική επιλογή. Στα πλαίσια της ίδιας λογικής, το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα 2009 περιελάμβανε στο πρόγραμμά του μια έκθεση σύγχρονης γλυπτικής κορυφαίων Ελλήνων γλυπτών των τελευταίων πενήντα χρόνων, αποσκοπώντας με αυτό τον τρόπο στον εμπλουτισμό των

καθιερωμένων μουσικο-θεατρικών εκδηλώσεων με μια καινοτόμα και πρωτοποριακή εκδήλωση.

Στην πλειοψηφία τους οι καλλιτεχνικές συμμετοχές είναι ελληνικές, τα τελευταία χρόνια όμως, σύμφωνα και με τις δηλώσεις της κας Μαρουλιανάκη, υπεύθυνης Φεστιβάλ Βύρωνα, στο τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Χορηγιών, είναι έκδηλη η τάση και η επιθυμία των διοργανωτών, να γίνει το φεστιβάλ τους πιο πλουραλιστικό, χωρίς να λοξοδρομεί από τον μονόδρομο της ποιότητας, που έχουν επιλέξει.

Στο φεστιβάλ του Βύρωνα εμφανίζονται κατά καιρούς από την Ελευθερία Αρβανιτάκη έως το Θανάση Πακωνσταντίνου, από το Δημήτρη Σγούρο έως τον Νίκο Γκαραβέλα με country μουσικές, από τον Iggy Pop έως τους Red Poppy Chinese Ladies Percussions, από την Άννα Βαγενά με το σύγχρονο θεατρικό «Αγγέλα Παπάζογλου» έως αρχαία κλασσικά κείμενα, από τις Ροδες και τους Ενδελέχεια έως αφιέρωμα στο ελληνικό παραδοσιακό τραγούδι με το Λάμπρο Λιάβα. Η πολυμορφία και η πολυχρωμία είναι βασικό συστατικό μιας τέτοιας διοργάνωσης, χωρίς όμως ευτυχώς να παρεκκλίνει, συχνά, από εισπρακτικά κίνητρα σε καθαρά μαζικές επιλογές.

Ο χρόνος πραγματοποίησης του φεστιβάλ εντοπίζεται τους καλοκαιρινούς μήνες είτε Ιούνιο – Ιούλιο είτε Αύγουστο - Σεπτέμβριο, εναλλάξ κάθε έτος, (για λόγους που θα εξηγήσουμε παρακάτω), ενώ η διάρκειά του αγγίζει τους δύο μήνες. Για παράδειγμα το φεστιβάλ του 2006 διεξήχθη από την 6/6 έως την 27/7, το φεστιβάλ του 2004 από την 7/7 έως την 21/7, το φεστιβάλ του 2003 από την 26/8 έως την 27/9.

Λόγω των γενικού και ποικίλου περιεχομένου εκδηλώσεων που φιλοξενούνται στο φεστιβάλ, αυτό απευθύνεται και στοχεύει όχι απαραίτητα και αποκλειστικά σε ειδικά κοινά, συγκεκριμένων ηλικιών και ειδικών καλλιτεχνικών προτιμήσεων, αλλά στο ευρύτερο κοινό της Αττικής, ανάλογα δε με τις εκδηλώσεις που φιλοξενεί και στο ευρύτερο ελληνικό κοινό, και σε σπάνιες περιπτώσεις στους τουρίστες. Το φεστιβάλ στοχεύει σε όλες τις ηλικίες, άντρες και γυναίκες, όλων των μορφωτικών επιπέδων, σε κατοίκους της Ανατολικής Αθήνας, κατοίκους της Αττικής γενικότερα, και για κάποιες εκδηλώσεις με ξένες συμμετοχές και σε επισκέπτες από όλα τα μέρη της Ελλάδας (πχ Iggy Pop, Deep Purple), σε τουρίστες πολύ λιγότερο (μέσω ΕΟΤ).

Κεφάλαιο 3: Όροι Διοργάνωσης του Φεστιβάλ

3.1 Χώρος

«Χωροταξία είναι σκηνοθεσία σε πολύ μεγάλη κλίμακα». (Βολανάκης Μ. www.festivalbyrona.gr).

Ο χώρος, όπου διεξάγεται το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, είναι ένα λατομείο, τα νταμάρια της Εργάνης. Αποτελείται από δύο θέατρα. Αρχικά υπήρχε ένα θέατρο, μια μεταλλική κατασκευή με ξύλινες κερκίδες για τους καθημένους, που ονομάζεται Μελίνα Μερκούρη, που είναι και ο κύριος χώρος των παραστάσεων, κυρίως μουσικών αλλά και αρκετών άλλων. Αργότερα κατασκευάστηκε ένα μικρότερο, που ονομάστηκε Άννα Συνοδινού, που φιλοξενεί κάποιες θεατρικές παραστάσεις. Η υποδομή των θεάτρων αυτών δεν είναι αυτό για το οποίο μπορεί να καυχώνται οι διοργανωτές, αναγνωρίζεται δε από όλους η ανάγκη αναβάθμισης της υποδομής των συναυλιακών αυτών χώρων. Προς την κατεύθυνση αυτή, πάντως, έχουν ήδη γίνει αρκετές προσπάθειες τα τελευταία χρόνια.

Ωστόσο η υποβλητικότητα, η καλή ακουστική και η ιδιαίτερη ενέργεια του χώρου, προέρχονται από τους καταπληκτικούς πανύψηλους βράχους, που ορθώνονται αρκετά μέτρα μπροστά από τις κερκίδες των θεάτρων. Ο περιβάλλον χώρος είναι ανοιχτός και έχει θέα σε όλο το Λεκανοπέδιο, που τα βράδια είναι μαγευτική. Περιλαμβάνει επίσης μια πολύ μεγάλη έκταση η οποία, κατά τις εκδηλώσεις, χρησιμοποιείται ως χώρος στάθμευσης.

Αποτελεί, ωστόσο, πρόβλημα, το γεγονός ότι το θέατρο Βράχων είναι ιδιοκτησία κατά το ήμισυ δύο όμορων Δήμων της Αττικής, του Δήμου Βύρωνα και του Δήμου Ύμηττου. Τα όρια των δύο Δήμων συναντώνται ακριβώς στη μέση του θεάτρου. Μάλιστα τόσο ο Δήμος Βύρωνα όσο και ο Δήμος Ύμηττου διοργανώνουν και οι δύο το καλοκαίρι τις εκδηλώσεις τους, οπότε το Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα (και του Ύμηττου αντίστοιχα) διοργανώνεται μία χρονιά Ιούνιο –Ιούλιο και μία Αύγουστο–Σεπτέμβριο εναλλάξ.

3.2 Διαδικασία Διοργάνωσης

Αν και, όπως αναφέραμε ανωτέρω, τον ίδιο χώρο διαχειρίζονται δύο ΟΤΑ, οπότε και πραγματοποιούνται δύο φεστιβάλ, κατά γενική εκτίμηση, η παρουσία του εξεταζόμενου φεστιβάλ, όλα τα χρόνια της διοργάνωσής του, είναι ιδιαίτερος έντονη και καταλυτική, σε βαθμό ώστε και στη συνείδηση του κόσμου να έχει καταγραφεί, ότι στα θέατρα Βράχων διεξάγεται το φεστιβάλ Βύρωνα και όχι και το φεστιβάλ Υμηττού. Το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, είναι σαφώς ένα υπερτοπικής εμβέλειας φεστιβάλ και διοργανώνεται από το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Βύρωνα Αττικής.

Το προσωπικό, που ασχολείται και είναι επιφορτισμένο με την οργάνωση, το στήσιμο και την επικοινωνία του φεστιβάλ, είναι δημοτικοί υπάλληλοι και αμείβονται από την τακτική επιχορήγηση του Δήμου προς το Πνευματικό Κέντρο. Επίσης είναι ανειδίκευτοι, όπως συμβαίνει σε όλα σχεδόν τα τοπικά φεστιβάλ της Αττικής και της Περιφέρειας. Η διοργάνωση του φεστιβάλ από μη εξειδικευμένους υπαλλήλους αποτελεί συνειδητή επιλογή του Δημάρχου, σύμφωνα με τη γνώμη του οποίου οι εξειδικευμένοι και ασχολούμενοι δημιουργικά με την τέχνη, έχουν στεγανά και τηρούν μια στάση πιο υποκειμενική σχετικά με την επιλογή καλλιτεχνών και εκδηλώσεων, ενώ οι μη εξειδικευμένοι, με την ανάλογη θέληση και εμπειρία, τηρούν μια αντικειμενικότερη στάση κατά τη διοργάνωση ενός πολιτιστικού γεγονότος.

Οι εν λόγω υπάλληλοι δεν έχουν προσληφθεί, συγκεκριμένα, για το σκοπό της διοργάνωσης του φεστιβάλ ή γιατί έχουν ειδικές σπουδές πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Δύναμή τους είναι η καλή συνεργασία μεταξύ τους και πάνω από όλα η εμπειρία που έχουν αποκτήσει, από την εικοσαετή παρουσία του φεστιβάλ στις πολιτιστικές διοργανώσεις. Η εμπειρία τους αυτή ομολογείται και από πολύ έμπειρους ανθρώπους του χώρου και του αντικείμενου, που έρχονται σε επαφή μαζί τους και συνεργάζονται στον τομέα της διοργάνωσης και παρουσίας εκδηλώσεων.

Η ταυτότητα και το στίγμα του φεστιβάλ ορίζεται και οριοθετείται από τη Δημοτική Αρχή, η ευθύνη όμως για την κατάρτιση του προγράμματος και την λήψη αποφάσεων για τις συμμετοχές των καλλιτεχνών ανήκει στο Διοικητικό Συμβούλιο του Πνευματικού Κέντρου. Συγκεκριμένα ακολουθείται η εξής διαδικασία:

Καταρχήν έχει συγκροτηθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο μία επιτροπή, που ασχολείται με τα θέματα που άπτονται του φεστιβάλ και της διοργάνωσής του. Αφού η ανωτέρω επιτροπή συγκεντρώσει τις υποψήφιες καλλιτεχνικές προτάσεις συμμετοχών, τις επεξεργάζεται και ακολούθως εισηγείται τις προτάσεις της στο Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο και αποφασίζει.

Η επεξεργασία των προτάσεων αυτών συνίσταται στη προηγούμενη διερεύνηση των αναγκών του φεστιβάλ, στην αναζήτηση και εξασφάλιση εγκαίρως, της συμμετοχής των ισχυρών καλλιτεχνικών σχημάτων της εποχής με οικονομικά ανεκτές για την δυνατότητα της διοργάνωσης συμφωνίες, στη διασφάλιση παρουσίας μιας ανανεωμένης εικόνας της διοργάνωσης, με γενικό προσανατολισμό την παραγωγή ενός ποιοτικού πολιτιστικού προϊόντος. Κάθε χρόνο γίνεται προσπάθεια, σύμφωνα με την κα Μαρουλιανάκη, ενσωμάτωσης στο πρόγραμμα των εκδηλώσεων κάτι διαφορετικού και καινοτόμου (όπως οι μουσικές παραστάσεις ή η έκθεση γλυπτικής).

Αφού τύχουν της εγκρίσεως οι ανωτέρω προτάσεις από το ΔΣ του Πνευματικού Κέντρου, γίνουν οι επαφές και διευθετηθούν οι συμφωνίες με τους συμμετέχοντες καλλιτέχνες ή τα γραφεία καλλιτεχνών με τα οποία συνεργάζονται οι τελευταίοι, σχεδιάζεται το πρόγραμμα των εκδηλώσεων, ετοιμάζονται τα έντυπα του προγράμματος και ακολούθως καταρτίζονται και υπογράφονται τα συμβόλαια με όλους τους συμμετέχοντες.

Για την προώθηση και δημοσιοποίηση της διοργάνωσης και των εκδηλώσεων που φιλοξενούνται αλλά και για τις δημόσιες σχέσεις του φεστιβάλ, το Πνευματικό Κέντρο και ο Δήμος συνεργάζονται με γραφείο τύπου, με την ιδιότητα του εξωτερικού συνεργάτη. Το γραφείο αυτό αναλαμβάνει την αποστολή δελτίων τύπου, τις επαφές με τα κανάλια και τις εφημερίδες και γενικότερα το κομμάτι των δημοσίων σχέσεων. Στη συνέχεια ή και παράλληλα με τα προαναφερθέντα, γίνεται μια σειρά απαραίτητων ενεργειών στον ίδιο το χώρο των εκδηλώσεων, προκειμένου να ευπρεπιστεί, να τοποθετηθούν εξοπλισμοί και να αρχίσει η φύλαξή του κατά την περίοδο διενέργειας του φεστιβάλ. Κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων των εκδηλώσεων τοποθετούνται άτομα στο χώρο του θεάτρου Βράχων, που βοηθούν στην εξυπηρέτηση και το συντονισμό της διαδικασίας.

3.3 Συμμετοχές

Το πρόγραμμα του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα περιλαμβάνει κατά το μεγαλύτερο ποσοστό συναυλίες αλλά και αρκετές θεατρικές παραστάσεις, ενώ η παρουσία ομάδων χορού στα προγράμματα του φεστιβάλ είναι ελάχιστη αλλά, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, κρίνεται απαραίτητη, από τους διοργανωτές.

Οι επιλογές των συμμετοχών αποφασίζονται με γνώμονα την ποιότητα αλλά και την πιθανότητα ενίσχυσης του γοήτρου του φεστιβάλ. Κριτήριο αποτελεί, σύμφωνα με την κα Μαρουλιανάκη, το κατά πόσο ο καλλιτέχνης που θα επιλεγεί θα βάλει ένα λιθαράκι στην πολιτιστική ανάπτυξη. Τα σχήματα και οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν είναι από τα πιο ισχυρά και γνωστά του ευρύτερου ποιοτικού χώρου. Ωστόσο, λαμβάνεται μέριμνα και για την παρουσία καλλιτεχνικών σχημάτων, που απευθύνονται σε πιο ειδικές ομάδες κοινού (βλέπε παράρτημα παλαιότερων προγραμμάτων).

Ως προς τα είδη της μουσικής δεν υπάρχει περιορισμός του τύπου έντεχνο, λαϊκό, μοντέρνο, σύγχρονη ή παραδοσιακή μουσική, κλασσικό ροκ κ.τ.λ. Ως προς τις θεατρικές παραστάσεις φιλοξενούνται κυρίως παραστάσεις που ανεβαίνουν με κείμενα μεγάλων αρχαίων ποιητών αλλά και κλασσικών ξένων θεατρικών συγγραφέων. Σημαντική αλλά μικρότερη είναι η παρουσία των έργων του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου.

Ένας μακροπρόθεσμος στόχος των διοργανωτών του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα είναι η αναβάθμισή του από υπερτοπικό ελληνικό φεστιβάλ σε ευρωπαϊκό, γι' αυτό και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένα άνοιγμα του φεστιβάλ στις ξένες συμμετοχές μεγάλων και γνωστών καλλιτεχνών και σχημάτων. Στο πρόγραμμα του 2006, από τις 28 εκδηλώσεις οι 7 αφορούσαν ξένες συμμετοχές. Ενώ στο πρόγραμμα του 2005 από τις 35 εκδηλώσεις οι 8 ήταν με ξένους καλλιτέχνες ή με συμμετοχές και ξένων καλλιτεχνών. Στην ίδια λογική, τα προγράμματα των επόμενων ετών, 2007, 2008 και 2009, περιλάμβαναν σε ποσοστό 35% περίπου ξένες συμμετοχές. Για παράδειγμα κάποιες από τις ξένες μουσικές συμμετοχές των φεστιβάλ των προηγούμενων ετών ήταν οι Antony and the Johnsons, Joan as police woman, Iggy Pop and the Stooges, Purescence, Gocoo Magic drummers of Japan, Sharon Jones and The Dap Kings, Lila Downs, Blue Oyster Cult κ.α.

Κεφάλαιο 4: Ζητήματα Στρατηγικού Σχεδιασμού-Διαχείρισης – Μάνατζμεντ- Μάρκετινγκ του Φεστιβάλ

Το κομμάτι του στρατηγικού σχεδιασμού και διαχείρισης του φεστιβάλ περιλαμβάνει τον καθορισμό από το διοργανωτή Δήμο της ταυτότητας και των στόχων του, τον εντοπισμό των ισχυρών σημείων του φεστιβάλ του, την ισχυροποίηση και την εκμετάλλευση αυτών, καθώς και τον εντοπισμό και την αποτροπή των αρνητικών επιπτώσεων. Αφού αυτά αποτυπωθούν με τρόπο σαφή, ως κομμάτι ενός σχεδιασμού προώθησης και πραγματοποίησης της συγκεκριμένης διοργάνωσης, πρέπει στη συνέχεια να αποφασιστούν οι τρόποι και να βρεθούν οι λύσεις, ώστε το όλο εγχείρημα να επικοινωνηθεί με τρόπο, που να μη δημιουργεί σύγχυση τόσο στο στοχευόμενο κοινό όσο και σε άλλα πιθανά και μελλοντικά εμπλεκόμενα μέρη, όπως οι χορηγοί. Στον στρατηγικό σχεδιασμό εντάσσεται επίσης η εκπόνηση ενός χορηγικού πλάνου, σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει να αναζητηθούν και οι υποψήφιοι ενδιαφερόμενοι χορηγοί.

Ως προς το θέμα του καθορισμού της ιδέας και του εντοπισμού της ταυτότητας στο φεστιβάλ του Βύρωνα, αυτό έχει προηγηθεί αρκετά χρόνια, από την αρχική ιδέα του Μίνου Βολανάκη. Το ζήτημα που γεννάται όμως σήμερα ως προς το όραμα, είναι το νέο περιεχόμενο αυτού. Όπως διαφαίνεται, το φεστιβάλ παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια σημάδια κόπωσης και στοιχεία επανάληψης, συνεπώς η ανανέωση - εμπλουτισμός του περιεχομένου του οράματος, η διεθνοποίηση του φεστιβάλ με ταυτόχρονη διατήρηση των ποιοτικών επιλογών, εντάσσονται στους βασικούς στόχους της διοργανώτριας Δημοτικής Αρχής.

4.1 Swot Ανάλυση

Δυνατά Σημεία (Strengths)

- Πολύχρονη παρουσία, μακρά ιστορία
- Ισχυρό αναγνωρίσιμο όνομα (Brand name)
- Νέος (σε ηλικία Δήμαρχος) με διάθεση για έργο

- Έμφαση στην ποιότητα
- Δυναμική και ομορφιά χώρου- καλή ακουστική
- Χώρος στάθμευσης
- Εύκολη πρόσβαση /Αττική οδός

Αδυναμίες (Weaknesses)

- Λίγα ξένα σχήματα
- Δεν έχει ακριβές παραγωγές
- Μικρό θέατρο
- Εγκαταστάσεις
- Αναψυκτήριο «φτωχό»
- Manager καλλιτεχνών-μεσολάβηση
- Ίδιες συμμετοχές με άλλα φεστιβάλ της Αττικής- έλλειψη πρωτοτυπίας
- Ακριβό εισιτήριο
- Δεν έχει μειωμένα εισιτήρια

Ευκαιρίες (Opportunities)

- Δεν λειτουργούν χειμερινοί χώροι
- Καλός καιρός - καλοκαιρινή διάθεση
- Συνεργασία με Φεστιβάλ Αθηνών
- Σύμπραξη με Δήμο Υμηττού
- Αδυναμία Φεστιβάλ Υμηττού να ανταγωνιστεί
- Δυνατότητα σύνδεσης ιστοσελίδας του Φεστιβάλ με ιστοσελίδα ΕΟΤ

Απειλές (Threats)

- Ενδεχόμενο κακοκαιρίας
- Φωτιές λόγω καλοκαιριού
- Ματαιώσεις εκδηλώσεων
- Περίοδος Διακοπών

- Τοπικά φεστιβάλ που διεξάγονται το ίδιο διάστημα
- Τοπικά φεστιβάλ με παρεμφερές πρόγραμμα
- Άλλες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου

Δυνατά Σημεία (Strengths)

Το φεστιβάλ του Βύρωνα έχει να επιδείξει μια συνεχή ποιοτική παρουσία στον πολιτισμό εδώ και πλέον είκοσι χρόνια, με πιστό κοινό στις επιλογές του. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η συγκεκριμένη διοργάνωση να αποκτήσει φήμη και κύρος, λόγω της συνέπειάς της και του επαγγελματισμού των ανθρώπων που εργάζονται γι' αυτό το εγχείρημα και μάλιστα από έγκυρους διοργανωτές, όπως του Φεστιβάλ Αθηνών αλλά και την αναγνώριση στελεχών του Ηρωδείου, που έχουν εμπειρία σε πολύ απαιτητικές διοργανώσεις και γεγονότα.

Ο χώρος δε διεξαγωγής του φεστιβάλ, αν και δεν αποτελεί κάποιο ιστορικό μνημείο ή τουριστικό αξιοθέατο, ωστόσο έχει μία άγρια ομορφιά με εικαστικό ενδιαφέρον λόγω της πανοραμικής θέας του και κυρίως λόγω των τεράστιων βράχων που ορθώνονται εκεί, η παρουσία των οποίων συντελεί στην καλή ακουστική του θεάτρου. Μεγάλο πλεονέκτημα για την προσέλευση του κοινού είναι ο ευρύχωρος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων που διαθέτει το θέατρο Βράχων αλλά και η εύκολη πρόσβασή του λόγω της διάνοιξης της Αττικής Οδού.

Αδυναμίες (Weaknesses)

Αν και η τοποθεσία αποτελεί πλεονέκτημα για το Φεστιβάλ του Βύρωνα, οι εγκαταστάσεις όμως του θεάτρου είναι ένα από τα μεγάλα του μειονεκτήματα. Πρόκειται για μια κατασκευή που δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό και κτιριολογικό ενδιαφέρον. Η χωρητικότητα του θεάτρου είναι μικρή και οι κερκίδες του είναι άβολες, για να καθίσει κάποιος και να παρακολουθήσει ευχάριστα ένα θέαμα δύο (2) ωρών. Η δε πολιτική της γενικής εισόδου που ακολουθείται, δεν βοηθά στην αύξηση των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων του κοινού.

Ως προς το πρόγραμμά του, το φεστιβάλ στερείται ακριβών παραγωγών, παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με προγράμματα άλλων τοπικών φεστιβάλ της Αττικής, που διεξάγονται κατά το ίδιο χρονικό διάστημα με αυτό. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη μεγάλη διαρροή κοινού αλλά και την έλλειψη πρωτοτυπίας σ' αυτό που παρουσιάζει. Οι ξένες συμμετοχές, επιλογές των τελευταίων ετών, δεν μπορούν να καλύψουν ακόμα τις ποικίλες ανάγκες ενός πιο απαιτητικού και επιλεκτικού κοινού. Τέλος, η εμπλοκή των μάνατζερ των καλλιτεχνών, ανεβάζει το κόστος των παραστάσεων, με αποτέλεσμα πολλοί καλλιτέχνες να μην φιλοξενούνται λόγω υψηλού κόστους ή να ορίζεται ένα αρκετά ακριβό εισιτήριο για τις περιπτώσεις αυτές.

Ευκαιρίες (Opportunities)

Καθώς ο χρόνος διεξαγωγής του φεστιβάλ είναι τους καλοκαιρινούς μήνες, ο καλός καιρός και η ψυχολογία των Ελλήνων να βγαίνουν πολύ συχνά τα καλοκαιρινά βράδια ακόμα και τις εργάσιμες μέρες, σαφώς αποτελούν θετικότατους παράγοντες για το φεστιβάλ. Επίσης, αν και στον ίδιο χώρο και σε κοντινό χρονικό διάστημα οργανώνεται και το φεστιβάλ του Δήμου Υμηττού, ωστόσο, το φεστιβάλ που διεξάγεται στο Θέατρο Βράχων παραμένει γνωστό περισσότερο ως Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα. Το γεγονός της συνεπούς παρουσίας της διοργάνωσης για πολλά χρόνια και το κύρος που έχει αποκτήσει, θα επέτρεπαν στη διοργανώτρια Δημοτική Αρχή να συζητά το ενδεχόμενο συνεργασίας με το Φεστιβάλ Αθηνών, οπότε και διαφαίνονται εξαιρετικά μεγάλες πιθανότητες για ενίσχυση της επισημότητας και της εγκυρότητάς του από τη συνεργασία με έναν τέτοιο θεσμό, όπως το Φεστιβάλ Αθηνών.

Απειλές (Threats)

Επειδή οι κλιματολογικές συνθήκες τα τελευταία χρόνια έχουν κατά πολύ διαφοροποιηθεί, ακόμα και τους καλοκαιρινούς μήνες στην Ελλάδα, δεν είναι εξασφαλισμένο ότι δεν θα υπάρξει κάποια απρόοπτη μεταβολή των καλών καιρικών φαινομένων, π.χ. ξαφνικές βροχές, μπουρίνι. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα οδηγούσε σε ματαίωση των εκδηλώσεων και τροποποίηση του προγράμματος του φεστιβάλ, με όλη τη συνεπακόλουθη αναστάτωση. Το φαινόμενο δε των πολυάριθμων πυρκαγιών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες στη χώρα μας,

επίσης καθιστά προβληματική και αβέβαιη, αν όχι τη διεξαγωγή του φεστιβάλ, σίγουρα πάντως την προσέλευση του κοινού στις εκδηλώσεις.

Απειλή επίσης αποτελούν οι παράλληλες πραγματοποιούμενες εκδηλώσεις στην Αττική κατά το ίδιο χρονικό διάστημα με το φεστιβάλ και οι εναλλακτικές επιλογές ψυχαγωγίας, που μπορούν να επιλέξουν οι υποψήφιοι επισκέπτες του φεστιβάλ αντί γι' αυτό. Καθώς το φεστιβάλ πραγματοποιείται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, που είναι περίοδος διακοπών αλλά και ο καιρός ευνοεί τις αποδράσεις του Σαββατοκύριακου σε κοντινούς παραθαλάσσιους προορισμούς, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος απώλειας μεγάλου μέρους των αναμενόμενων επισκεπτών του φεστιβάλ.

4.2 Στρατηγική

Το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα δρα και οργανώνεται σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, έχει να αντιμετωπίσει κατά την ίδια χρονική περίοδο που διοργανώνεται, τόσο άλλα τοπικά φεστιβάλ της Αττικής (πχ Πετρούπολη, Γαλασίου) με παρεμφερές πρόγραμμα εκδηλώσεων, σε κοντινές ή και ίδιες ημερομηνίες όσο και το φεστιβάλ Αθηνών, που παρουσιάζει πολύ πιο ακριβές παραστάσεις και σε ένα χώρο πολύ πιο επιβλητικό και ιστορικό (σε ότι αφορά τουλάχιστον το Ηρώδειο). Ανταγωνιστικές επίσης διαφαίνονται και οι διάσπαρτες πολιτιστικές εκδηλώσεις, που πραγματοποιούνται στην Αττική χωρίς να εντάσσονται σε μία ευρύτερη διοργάνωση. Αρκετά συχνά επίσης, το ενδιαφέρον του κόσμου εστιάζεται σε άλλου είδους δραστηριότητες με σκοπό τη χαλάρωση και τη διασκέδαση (ουζερί, μπαράκια, ταβέρνες, βραδινές βόλτες σε κοντινές παραλίες και περιοχές γραφικές Πλάκα, Μοναστηράκι, Θησείο, Καστέλα κ.α.).

Μέσα σε αυτό το ανταγωνιστικό περιβάλλον, καλείται να επιλέξει ανάμεσα στις εξής στρατηγικές:

1. *Στρατηγική επέκτασης-ανάπτυξης (growth strategy)*, η οποία επικεντρώνεται ακριβώς στην ενδυνάμωση και ανάπτυξη της διοργάνωσης σε σχέση με τη μέχρι τώρα παρουσία της. Η ανάπτυξη δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε μεγέθυνση του φεστιβάλ. Μπορεί να γίνει αντιληπτή και ως βελτίωση της ποιότητας του προγράμματος και γενικά των υπηρεσιών που παρέχει η διοργάνωση, ή ακόμα και ως προσπάθεια εξασφάλισης περισσότερων πόρων αλλά και εσόδων.

2. *Στρατηγική εδραίωσης ή σταθερότητας (consolidation or stability strategy)*, η οποία αφορά κυρίως τη διατήρηση του επιπέδου που ένα φεστιβάλ έχει κατακτήσει μέσα από την παρουσία του στο χώρο της διοργάνωσης και του πολιτισμού. Είναι ένας τρόπος ενίσχυσης της ποιότητας του γεγονότος.
3. *Στρατηγική περικοπής δαπανών (retrenchment strategy)*, η οποία είναι η στρατηγική της λογικής αυτοσυντήρησης του θεσμού. Στις περιπτώσεις που η βιωσιμότητα της διοργάνωσης κινδυνεύει, προτιμάται η μείωση της διάρκειάς της, προκειμένου να εξασφαλιστεί η διαρκής δυνατότητα διενέργειας της διοργάνωσης μέσα στα χρόνια.
4. *Συνδυαστική στρατηγική (combination strategy)*, η οποία δανείζεται στοιχεία από όλες τις προαναφερόμενες, προκειμένου να ακολουθηθεί ένα μοντέλο στρατηγικής που καλύπτει και εξυπηρετεί τις ανάγκες της συγκεκριμένης διοργάνωσης, με τρόπο κατά πολύ επωφελέστερο από την αναγκαστική εφαρμογή συγκεκριμένων κανόνων, που τυχόν θέτουν οι ανωτέρω στρατηγικές (Allen J., O 'Toole W., McDonnell I., Harris R. 2005, 131 - 132).

Το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα – Στη σκιά των βράχων, ακολουθεί μάλλον τη **συνδυαστική στρατηγική**. Αυτό προκύπτει από την προσπάθεια ανάπτυξης και ενίσχυσης που καταβάλλει το φεστιβάλ, στοχεύοντας στην μελλοντική απόκτηση ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η προσπάθεια αυτή διαφαίνεται καταρχήν από την ένταξη στο πρόγραμμά του τα τελευταία χρόνια συμμετοχών ξένων μουσικών και θεατρικών παραστάσεων. Επιπλέον, η βούληση και η επιθυμία του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα να επιβιώσει αλλά και να ενισχυθεί, αποδεικνύεται και από την πολύ αποτελεσματική χορηγική του πολιτική. Η δε επικέντρωση της προσπάθειάς του στην εδραίωση και τη σταθεροποίησή του, διαφαίνεται από τις σίγουρες καλλιτεχνικά επιλογές του και την περιορισμένη παρουσία αδύναμων επιλογών, που ενέχουν ρίσκο.

4.3 Μάρκετινγκ-Μάνατζμεντ

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις στην τοπική διακυβέρνηση του αστικού χώρου και των πληθυσμών του είναι η καθολική αποδοχή της άποψης ότι η μέριμνα για πρόσβαση στους πολιτιστικούς πόρους και την κατανάλωσή τους συνιστά κεντρικό σημείο των επιτυχημένων στρατηγικών αστικής ανάπτυξης. Ο πολιτισμός, που πλέον διευρύνεται ως έννοια και περιλαμβάνει κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς στόχους, λειτουργεί ως φορέας της αστικής οικονομικής ανάπτυξης και συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής τους θέσης. Έτσι, ο πολιτιστικός σχεδιασμός γενικότερα, αλλά και ειδικότερα μέσω της διοργάνωσης φεστιβάλ, χαιρετίζεται ως αναγκαίος για την ανάπτυξη μιας οικονομικά επιτυχημένης πόλης, ιδίως εκείνης που αναμένεται να είναι ανταγωνιστική σε ένα παγκόσμιο δίκτυο δημιουργικών πόλεων (<http://festivalmania.wordpress.com/>).

Τα ερωτήματα που ανακύπτουν σχετικά με το μάνατζμεντ και μάρκετινγκ του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα αφορούν στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές του επιδράσεις στην τοπική κοινωνία, τη δυναμική των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ διοργανωτών και τοπικής κοινωνίας, τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνεργασία μεταξύ διοργανωτών και κοινότητας, τις μεταβαλλόμενες σχέσεις μεταξύ των διαφόρων ομάδων ενδιαφέροντος, το φάσμα της κοινωνικής συμμετοχής κ.τ.λ. Σημαντικό κομμάτι της όλης προβληματικής αποτελεί το ζήτημα της χορηγίας, του εθελοντισμού, της ποιότητας των υπηρεσιών και του ρόλου της κοινωνικής συμμετοχής (για τα ζητήματα αυτά θα γίνει λόγος και παρακάτω).

Μέσα στο γενικότερο αυτό πλαίσιο, λαμβάνει χώρα η διοργάνωση του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, ως μέρος μιας νέας πολιτικής οικονομίας των συνεργασιών στην αστική και τοπική διακυβέρνηση. Η πολιτική ανάπτυξης της πόλης του Βύρωνα βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στο φεστιβάλ. Οι αρχές της πόλης, δεδομένων των περιορισμένων δυνατοτήτων τους, προσπαθούν τα τελευταία χρόνια να καλύψουν τα ελλείμματά τους επιζητώντας τη συνεργασία του ιδιωτικού τομέα, κυρίως στον τομέα των χορηγιών αλλά και στο κομμάτι των δημοσίων σχέσεων.

Το υπό μελέτη φεστιβάλ χρησιμοποιείται ως μέσο προώθησης της τοπικής ανάπτυξης, με την αύξηση των εσόδων που προέρχονται από τον τοπικό, έστω και περιορισμένο στην περίπτωσή μας, τουρισμό, με την ανάπτυξη υποδομών στην ευρύτερη περιοχή και με τη

δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα κατά το διάστημα προετοιμασίας και παρουσίας των εκδηλώσεων. Η αύξηση των θέσεων εργασίας, βέβαια, είναι προσωρινής φύσης και αφορά κυρίως σε απλές υπηρεσίες, αλλά δεν παύει να αποτελεί παράγοντα τόνωσης της τοπικής αγοράς εργασίας.

Σε γενικές γραμμές, ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι διοργανωτές τις επιδράσεις του φεστιβάλ στην τοπική κοινωνία του Βύρωνα δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες αντιφάσεις. Αντιθέτως, σύμφωνα με τη γνώμη των υπεύθυνων για τη διοργάνωση του φεστιβάλ υπαλλήλων του Πνευματικού Κέντρου, η οπτική των διοργανωτών ως προς το όραμα, τα οφέλη και το σκοπό αυτού συνάδει με αυτή της τοπικής κοινωνίας, γεγονός που εξηγεί την επιτυχημένη πορεία του συγκεκριμένου φεστιβάλ και την εδραίωσή του στη συνείδηση της τοπικής κοινωνίας ως ποιοτικού και συνεπούς θεσμού.

Χάρη στο φεστιβάλ, η πόλη έχει σταδιακά μετατραπεί σε πεδίο συνεχούς ροής γεγονότων, εξέλιξη η οποία οδήγησε ως ένα βαθμό σε φεστιβαλοποίηση της πόλης και στην ανάπτυξη της φεστιβαλικής αγοράς, όχι όμως με την αρνητική έννοια του όρου (το φεστιβάλ δεν έχασε τον αρχικό του προσανατολισμό, που είναι η παροχή ποιοτικού πολιτιστικού προϊόντος, σύμφωνα και με τις δηλώσεις της κας Μαρουλιανάκη).

4.4 Μείγμα Μάρκετινγκ

Το μείγμα μάρκετινγκ αφορά τα λεγόμενα 4Ps (product, price, place, promotion), στα οποία εντοπίζουμε τα δεδομένα που σκιαγραφούν ένα συγκεκριμένο φεστιβάλ. Πρόκειται για το *Προϊόν*, που αναφέρεται στο ίδιο το φεστιβάλ και τα στοιχεία που το αποτελούν. *Η τιμή*, αναφέρεται στο αντίτιμο που ορίζεται προκειμένου ο θεατής να εισέλθει και να παρακολουθήσει μία παράσταση του φεστιβάλ αλλά αφορά και στις στρατηγικές που οι διοργανωτές επιλέγουν, προκειμένου να κάνουν το φεστιβάλ τους ανοικτό στο πλατύ κοινό, (δέχονται ή μη ατέλειες, φοιτητικό και παιδικό εισιτήριο, δεν επιβάλλουν εισιτήριο, εφαρμόζουν την πολιτική μειωμένων εισιτηρίων κατά την προώληση). Ο *χώρος* αναφέρεται, κυρίως, στην ίδια την τοποθεσία που διοργανώνεται το φεστιβάλ, αλλά και τα σημεία πώλησης των εισιτηρίων. Τέλος, *η προώθηση* περιλαμβάνει τους τρόπους, με τους οποίους το συγκεκριμένο προϊόν επικοινωνείται και γνωστοποιείται στο κοινό μέσω των δημοσιεύσεων,

των καταχωρήσεων, των διαφημίσεων, των δελτίων τύπου και των ειδικών περιπτέρων – info kiosks, που μπορεί να τοποθετεί ο διοργανωτής σε διάφορα σημεία της περιοχής.

Αναφορικά με το φεστιβάλ το υπό μελέτη φεστιβάλ το μείγμα Μάρκετινγκ διαμορφώνεται ως εξής:

Προϊόν: Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα στα Θέατρα Βράχων Μελίνα Μερκούρη και Άννα Συνοδινού

Τιμή: Το φεστιβάλ έχει είσοδο και επιβάλλει μία γενική τιμή εισιτηρίου η οποία κυμαίνεται στα 20 - 25 € (καθώς και έναν περιορισμένο αριθμό νεανικών εισιτηρίων, περί τα 20 €)

Χώρος/Διανομή: Το φεστιβάλ παρουσιάζεται στα Θέατρα Βράχων Μελίνα Μερκούρη και Άννα Συνοδινού. Η διανομή των εισιτηρίων γίνεται από το Δημαρχείο του Βύρωνα, από το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Βύρωνα, από τα ταμεία Θεάτρων Βράχων, από τα δισκοπωλεία Metropolis, Salina (Παγκράτι), από το Περίπτερο του Φεστιβάλ Βύρωνα στην Πλατεία Συντάγματος.

Προώθηση: Το φεστιβάλ γνωστοποιείται και προωθείται από καταχωρίσεις σε εφημερίδες, μουσικά περιοδικά και περιοδικά - οδηγούς εκδηλώσεων. Από ραδιοφωνικούς σταθμούς, με ραδιοφωνικά spot και με αναφορές στις ραδιοφωνικές εκπομπές όλων των παραγωγών του κάθε ραδιοφωνικού σταθμού, που είναι χορηγός επικοινωνίας. Με τη συνδρομή των τηλεοπτικών διαφημίσεων - spot από το εκάστοτε τηλεοπτικό κανάλι, που είναι χορηγός επικοινωνίας. Από την ενημερωμένη ιστοσελίδα του φεστιβάλ αλλά και στην ιστοσελίδα του ΕΟΤ. Ενώ μεγάλη έκταση στην προωθητική του πολιτική κατέχει η διαφήμιση εξωτερικών χώρων - outdoor, στις μεγάλες λεωφόρους, στους συνοικιακούς δρόμους, στα σημεία πώλησης των εισιτηρίων, στη διανομή προγράμματος εκδηλώσεων σε επιλεγμένα σημεία π.χ. Metropolis. Σημαντικό ρόλο στην προώθηση του φεστιβάλ διαδραματίζει το εξωτερικό γραφείο τύπου με το οποίο συνεργάζεται το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, και το οποίο αναλαμβάνει τη γνωστοποίηση του φεστιβάλ και τις δημόσιες σχέσεις.

4.5 Χορηγική Πολιτική του Φεστιβάλ

Τα σοβαρά οικονομικά ζητήματα που αντιμετώπιζε ο διοργανωτής δήμος του φεστιβάλ Βύρωνα και η ταυτόχρονη απουσία κρατικών επιχορηγήσεων τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με τη σταδιακή ανάπτυξη των χορηγικών δράσεων στην ελληνική κοινωνία,

οδήγησαν το Δήμο Βύρωνα στην αναζήτηση νέων τρόπων στήριξης της διοργάνωσής του και στη σύναψη νέων συνεργασιών. Τα τελευταία έξι χρόνια οι διοργανωτές κατέφυγαν στην αναζήτηση χορηγών, προκειμένου να ενισχυθούν οικονομικά και να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της διοργάνωσης.

Αρκετές είναι οι εταιρείες και μάλιστα εγνωσμένου κύρους στην αγορά, που έχουν χρηματοδοτήσει το φεστιβάλ. Ενδεικτικά αναφέρουμε: Εμπορική Τράπεζα (Μέγας Χορηγός), Vodafone, Sony, ΟΠΑΠ, Elbisco, Algida (Χορηγοί), Alpha TV, Kosmos 93,6, Μελωδία 99,2, Όμιλος ANTENNA, Έθνος της Κυριακής, Έθνος, Εικόνες, Ημερησία, Δίφωνο, City Press, EXODOS, Metropolis, www.cultureguide.gr (Χορηγοί Επικοινωνίας).

Το φεστιβάλ Βύρωνα συγκαταλέγεται μεταξύ των λίγων ελληνικών φεστιβάλ που έχουν αναπτύξει εκτεταμένες συνεργασίες με χορηγούς. Η προσπάθεια αυτή του διοργανωτή Δήμου ξεκίνησε είτε από προσωπικές σχέσεις είτε από προσωπική γνωριμία με ενδιάμεσα πρόσωπα, που έφεραν σε επαφή τους ενδιαφερόμενους, είτε αργότερα με την ανάθεση σε ιδιωτικούς φορείς (διαφημιστικές εταιρείες) εξεύρεσης χορηγών για λογαριασμό του Δήμου Βύρωνα. Οι πιο σημαντικές από τις συνεργασίες αυτές, που έχουν διαρκή παρουσία στη διοργάνωση, μετεξελίχθηκαν, όσες δεν ήταν εξ αρχής, σε προσωπικές σχέσεις. Σε αυτό συνετέλεσε η αξιοπιστία και ευελιξία του Δήμου ως διοργανωτή και αντισυμβαλλόμενου, οι θετικές αποδόσεις της χορηγίας για τους χορηγούς αλλά και η εν γένει επιτυχής επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκομένων.

Μεταξύ των παραγόντων που συνετέλεσαν στην αποτελεσματική εύρεση χορηγών είναι το κύρος και η αξιοπιστία που το φεστιβάλ αδαμφοησβήτητα απέκτησε λόγω της πολύχρονης διοργάνωσής του, η γεωγραφική τοποθεσία εντός Αττικής που συνορεύει με αρκετούς δήμους, των οποίων οι δημότες επισκέπτονται το φεστιβάλ, η περιοχή διοργάνωσης του φεστιβάλ, η εύκολη πρόσβαση, ιδιαίτερα μετά τη διάνοιξη της Αττικής οδού, η καλή συνεργασία υπαλλήλων και Δημάρχου με παράγοντες των χορηγικών εταιρειών και η ανάπτυξη προσωπικών σχέσεων και η απόκτηση τεχνογνωσίας του ανειδίκευτου προσωπικού μετά από την πολυετή ενασχόλησή του με θέματα οργάνωσης και πολιτισμού. Επιπλέον, η παρουσίαση εκδηλώσεων με καλλιτέχνες ευρείας αποδοχής, η οποία εξασφαλίζει τη σίγουρη προέλευση μεγάλης μερίδας κοινού και τέλος, η καταλληλότητα του χώρου διεξαγωγής των

εκδηλώσεων του φεστιβάλ, που ευνοεί την επίτευξη οργανωμένης στρατηγικής προώθησης των προϊόντων τους και ουσιαστικής επαφής με μεγάλη μερίδα μελλοντικών καταναλωτών.

Βασικά κίνητρα των εμπορικών χορηγών του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, σύμφωνα με τους υπαλλήλους του Πνευματικού Κέντρου, ήταν η προώθηση των προϊόντων τους, η προβολή νέων καταναλωτικών αγαθών τους, η διεύρυνση του αγοραστικού τους κοινού, η επίτευξη πρόσβασης σε ευρύτερες ομάδες καταναλωτών, καθώς και η αναγνωρισιμότητα. Δευτερευόντως επιδιώχθηκε η χρηματοδότηση της εξεταζόμενης πολιτιστικής διοργάνωσης από τις εταιρείες αυτές, προκειμένου να ανταποκριθούν και στις κοινωνικές προκλήσεις του σήμερα και να αποδείξουν ότι οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας στην οποία δρουν .

Οι χορηγοί εκταμιεύουν μεν χρήματα για τη στήριξη του φεστιβάλ του Βύρωνα αλλά δεν προβαίνουν συνήθως σε περαιτέρω προωθητικές ενέργειες για την προβολή του φεστιβάλ, μέσα από την επιρροή και τον κύκλο επαφών που διαθέτουν, υπάρχουν ωστόσο και εξαιρέσεις. Αυτό βέβαια δεν αφορά τους χορηγούς επικοινωνίας, που η συνεισφορά τους έγκειται ακριβώς σ' αυτό, δηλαδή στην προώθηση και προβολή του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα.

Στο πλαίσιο της χορηγικής πολιτικής του Δήμου, ένα ποσοστό από τα εκταμιευόμενα κονδύλια διατίθεται, χωρίς να αποτελεί η πρωτοβουλία αυτή συμβατική δέσμευση, για την προβολή αποκλειστικά των χορηγών, ανεξάρτητα από την προβολή που έχουν οι τελευταίοι μέσα από το έντυπο υλικό του φεστιβάλ. Ως εκ τούτου, ο Δήμος προβαίνει σε ενέργειες ενισχυτικές της παρουσίας και συμμετοχής των χορηγών στο φεστιβάλ, στήνοντας περίπτερα, τοποθετώντας αφίσες των χορηγών σε μέσα μαζικής μεταφοράς κ.α.. Η τακτική αυτή σαν στόχο έχει να βγαίνουν πάντα οι χορηγοί ενισχυμένοι από τη συμμετοχή τους στο φεστιβάλ. Επερχόμενο δε αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής είναι οι μακροπρόθεσμες συνεργασίες.

Το φεστιβάλ μέσα από την συνεργασία του με τους χορηγούς, υπερνικώντας κατά το δυνατόν γραφειοκρατικές δυσκολίες, εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα και τη δυνατότητα εξέλιξής του και ενισχύει το ισχυρό του όνομα (brand name). Ταυτόχρονα απεγκλωβίζεται από την ανάγκη κρατικής αρωγής προκειμένου να συντηρηθεί και αναγκαζόμενο να αναζητήσει νέους τρόπους οικονομικής ενίσχυσης, εντάσσει στις πρακτικές του κανόνες του επιχειρηματικού μοντέλου, προς επίτευξη χορηγικών συνεργασιών. Επιπλέον, η ενίσχυση του φεστιβάλ από

χορηγούς του επιτρέπει να διατηρεί το κύρος του, χωρίς να ξεπέφτει συχνά σε λύσεις όχι ποιοτικές αλλά μόνο οικονομικά προσοδοφόρες. Ταυτόχρονα κάνει εφικτή την αναβάθμιση των συμμετοχών του και με συμμετοχές ξένων καλλιτεχνών. Επίσης αυξάνει και το γόητρο της εκάστοτε δημοτικής αρχής, τόσο απέναντι στους δημότες του Βύρωνα αλλά και της Αττικής γενικότερα, μιας και η συνεχής, συνεπής, επιτυχημένη και όχι λογιστικά και ποιοτικά χρεοκοπημένη παρουσία του φεστιβάλ προσμετράται θετικά στους εκάστοτε διοργανωτές.

Οι χορηγοί του φεστιβάλ ωφελούνται επίσης πολλαπλώς από τη συμβολή τους στην υλοποίηση της πολιτιστικής αυτής δραστηριότητας. Η μεγάλη δημοσιότητα και προβολή του ονόματός τους, η κάλυψη ειδικά και παράπλευρα της χορηγίας από τα ΜΜΕ και η καταγραφή στη συνείδηση του κόσμου ότι μετέχουν των κοινών, αποτελούν πολύ σημαντικά αντισταθμίματα για τους χορηγούς. Επιπλέον, οι χορηγικές εταιρείες μέσα από την συμμετοχή τους στο φεστιβάλ, βρίσκουν ακόμα μεγαλύτερο έρεισμα στο ευρύ κοινό για να συστήσουν νέα προϊόντα ή να υπενθυμίσουν κάποια ήδη γνωστά ή να συνδέσουν το όνομα της εταιρείας με κάποια προϊόντα ή να ενισχύσουν την αναγνωρισιμότητα της εταιρείας τους.

Επίσης οι χορηγοί αποκτούν πρόσβαση σε ομάδες κοινού νεαρής ηλικίας, δηλαδή στο μελλοντικό τους αγοραστικό κοινό. Ταυτοχρόνως δε παίρνουν την ικανοποίηση αλλά και τα εύσημα, ότι συντελούν στην πολιτιστική ανάπτυξη ενός Τοπικού Φεστιβάλ. Επιπλέον, συμμετέχουν σε μια άρτια διοργάνωση που λειτουργεί είκοσι και πλέον έτη χωρίς να χρειάζεται να εκταμιεύσουν πολύ υψηλά ποσά, όπως θα απαιτούσε ενδεχομένως μια χορηγική συμμετοχή τους σε άλλες διοργανώσεις (π.χ. Φεστιβάλ Αθηνών, Μέγαρο Μουσικής).

Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι χορηγοί με την ανάμειξή τους στην πολιτιστική πολιτική του δήμου και στη διοργάνωση του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Συγκεκριμένα, αν και η αναζήτηση χορηγών από το Δήμο είχε ως εφιαλτήριο την απουσία κρατικής οικονομικής ενίσχυσης τα τελευταία χρόνια και τη διόγκωση των χρεών του, στην πορεία μετεξελίχθηκε, σε μεγάλο βαθμό, στην εφαρμογή μίας νέας πολιτικής χρηματοδότησης της διοργάνωσής του, ανεξάρτητης από την έγκριση ή μη επιχορηγήσεων. Αποτέλεσμα της υιοθέτησης της συγκεκριμένης επιλογής χρηματοδότησης ήταν η δημιουργία προϋποθέσεων από τον ίδιο το Δήμο για τον απογαλακτισμό του, κατά το δυνατόν, από την κρατική ενίσχυση, προκειμένου να ασκήσει τοπική πολιτιστική πολιτική.

Επιπλέον, η επαφή και η συνεργασία του Δήμου με ιδιωτικές εταιρείες -χορηγούς επέβαλε, τόσο στον ίδιο το τοπικό οργανισμό όσο και στους υπαλλήλους του, τη σταδιακή αλλαγή της νοοτροπίας τους, στον τρόπο λειτουργίας και δράσης τους, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις χορηγικές συνεργασίες. Η αυτοσχέδια αναζήτηση χορηγών από το Δήμο και τη Δημοτική Αρχή μετεξελίχθηκε σε μία αρκετά πιο συντονισμένη πολιτική, με την αρωγή επαγγελματιών του ιδιωτικού τομέα (διαφημιστικές εταιρείες). Προαπαιτούμενο για τέτοιου είδους συνεργασίες είναι η ευελιξία και η δυνατότητα εφαρμογής επιχειρηματικών πρακτικών, που εκ των πραγμάτων υιοθετήθηκαν σε κάποιο βαθμό από το Δήμο Βύρωνα, προκειμένου να διευθετήσουν επιτυχώς το ζωτικό ζήτημα της ανεύρεσης χρηματοδοτών.

Αλλά και το ίδιο το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, λόγω της οικονομικής στήριξης των χορηγών, εξασφάλισε τη βιωσιμότητά του και τη δυνατότητα εξέλιξής του. Επίσης, η σύμπραξη των χορηγών και των χορηγών επικοινωνίας ισχυροποιεί την παρουσία του φεστιβάλ μέσα από την εφαρμογή πολιτικών προώθησης και προβολής του. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η ενίσχυση του θεσμού και η εν γένει δημιουργία προϋποθέσεων για αναβάθμισή του. Επιπλέον το ενδεχόμενο απόκτησης από τη διοργάνωση ευρωπαϊκής ταυτότητας, σε μελλοντικό χρόνο, φαντάζει υλοποιήσιμο, με την επίτευξη μακροχρόνιων χορηγικών συνεργασιών.

Κεφάλαιο 5: Προβλήματα- Αδυναμίες του Φεστιβάλ

Μια ουσιαστική αδυναμία του φεστιβάλ, προς την κατεύθυνση βελτίωσης της οποίας γίνονται, βεβαίως, προσπάθειες τα τελευταία έτη (π.χ. χορευτικές παραστάσεις, έκθεση γλυπτικής), είναι το σε μεγάλο βαθμό επαναλαμβανόμενο πρόγραμμα και οι ομοιότητες με άλλα αντίστοιχα θερινά φεστιβάλ της Αττικής. Αυτό δημιουργεί την εντύπωση του μη εξαιρετικού και επαναλαμβανόμενου και στερεί από το φεστιβάλ τα στοιχεία εκείνα που θα του προσέδιδαν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, μια προσωπικότητα και θα το βοηθούσαν να διαμορφώσει το δικό του στίγμα ανάμεσα στα άλλα καλοκαιρινά φεστιβάλ.

Κρίνεται, συνεπώς, απαραίτητη η υλοποίηση προτάσεων περισσότερο εμλουτισμένων καλλιτεχνικά, καθώς και η εισαγωγή στοιχείων νεωτερικότητας, που θα προσδώσουν στο φεστιβάλ ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τα υπόλοιπα φεστιβάλ που διοργανώνονται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες στο λεκανοπέδιο. Στοιχεία τα οποία καθιστούν ένα φεστιβάλ νεωτερικό και προς την κατεύθυνση υιοθέτησης των οποίων θα ήταν σκόπιμο να κινηθεί η διοργάνωση του φεστιβάλ είναι, μεταξύ άλλων (Κόνσολα και Ιωαννίδης, 2005):

- Η πρωτοτυπία και μη τυποποίηση, η επινοητικότητα και εισαγωγή νεωτερικών και καινοτόμων στοιχείων με ιδιαίτερη αισθητική και φυσιογνωμία.
- Η υλοποίηση συνεργασιών με ένα ευρύ φάσμα φορέων που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές τάσεις και εκδοχές συνδιοργάνωσης, καθιστώντας το φεστιβάλ θεσμό πολυμερούς οργάνωσης.
- Η διεκδίκηση κεντρικής δημοσιότητας για τις εκδηλώσεις του και αναφορά, περισσότερο, σε ειδικές κατηγορίες κοινού υπερτοπικής κλίμακας, καθώς επίσης και η προσέλκυση κοινού διακρατικής προέλευσης.

Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα, όχι μόνο του Δήμου Βύρωνα αλλά συνολικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είναι η οικονομική της εξάρτηση από το Κράτος και η ταυτόχρονη ανάγκη κρατικής επιχορήγησης, προκειμένου να επιβιώσουν και να συντηρηθούν τα τοπικά φεστιβάλ που διοργανώνουν οι οργανισμοί της. Η έλλειψη επίσημης κρατικής πολιτιστικής πολιτικής, η έγκριση των επιχορηγήσεων μόνο σε ένα πολύ μικρό ποσοστό και στα ίδια κάθε φορά φεστιβάλ, η χρησιμοποίηση αυτών για ψηφοθηρικούς σκοπούς και σε ιδεολογικά

προσκειμένους δήμους, μόνο καλό δεν κάνουν στην εδραίωση και βελτίωση των φεστιβάλ. Αυτός είναι και ο λόγος που τα τελευταία χρόνια οι διοργανωτές του φεστιβάλ έχουν στραφεί στην αναζήτηση χορηγών και υποστηρικτών για να καλύψουν, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η κα Μαρουλιανάκη, τόσο τις λειτουργικές δαπάνες του φεστιβάλ, όσο και τη μαύρη τρύπα αρκετών χιλιάδων ευρώ, που παρέλαβε ο Δήμος από προηγούμενα έτη διοργάνωσης.

Ένα ακόμη πρόβλημα αποτελεί ο χώρος διεξαγωγής του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα. Ο χώρος αυτός, αν και εικαστικά παρουσιάζει ενδιαφέρον, υστερεί πολύ σε θέματα υποδομής, σημείο στο οποίο μειονεκτεί το φεστιβάλ. Κατά κοινή δε ομολογία δημοτικών αρχών, δημοτών και εμπλεκομένων φορέων πρέπει να τύχει της αρωγής των αρχών και να βελτιωθεί, από τη στιγμή μάλιστα που το ίδιο το φεστιβάλ, φιλοδοξεί να αναπτυχθεί και να αποκοθήσει και ευρωπαϊκή ταυτότητα. Μόνη η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου στην οποία προέβη ο Δήμος Βύρωνα στα θέατρα Βράχων δεν μπορεί να αναβαθμίσει την ίδια τη λειτουργικότητα των θεάτρων, όπου και παρουσιάζονται οι εκδηλώσεις του Φεστιβάλ. Το γεγονός της συνεκμετάλλευσης των Θεάτρων Βράχων από δύο δήμους (Βύρωνα, Ύμηττού), κάθε άλλο παρά βοηθά στην επένδυση των ίδιων των Θεάτρων ως χώρων εκδηλώσεων, αλλά και εν γένει στην ελευθερία διαχείρισης των εν λόγω εγκαταστάσεων.

Κεφάλαιο 6: Η συμβολή του Φεστιβάλ στην Τοπική Ανάπτυξη

6.1 Το Φεστιβάλ ως Υπεραξία για το Δήμο

Τα φεστιβάλ μια κοινότητας λόγω της ιδιότητάς τους να ανανεώνουν περιοδικά το ρου της ζωής της και να κυρώνουν τους θεσμούς της, εξυμνούν τόσο την ταυτότητα της ομάδας που τα διοργανώνει όσο και της περιοχής στην οποία λαμβάνουν χώρα. Κατά συνέπεια, πέρα από τα οφέλη που αποκομίζει η περιοχή από τη διοργάνωση κάποιου φεστιβάλ, όπως η αναζωογόνηση και ο εμπλουτισμός της εικόνας της, σημαντικά είναι τα οφέλη και για την ίδια την κοινότητα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διερεύνηση ζητημάτων που αφορούν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές επιδράσεις των φεστιβάλ στις τοπικές κοινότητες, τη δυναμική των φεστιβάλ τοπικών κοινοτήτων και τις σχέσεις με τους διοργανωτές, τους τρόπους λειτουργίας των συμπράξεων μεταξύ διοργανωτών και κοινότητας, τις μεταβαλλόμενες σχέσεις με τις ομάδες καίριου ενδιαφέροντος και το φάσμα της ανάμειξης της κοινότητας κ.τ.λ.(<http://festivalmania.wordpress.com/>).

Το υπό μελέτη φεστιβάλ επέχει πράγματι κεντρική θέση στη ζωή του Δήμου, καθώς αναβαθμίζει την εικόνα και το προφίλ της δίνοντας την ευκαιρία για ανταλλαγή πληροφοριών, αγαθών ή υπηρεσιών εντός της κοινότητας ή μεταξύ αυτής και άλλων κοινοτήτων. Παράλληλα, προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για αυτο-έκφραση, επικοινωνία, διασκέδαση και νέες εμπειρίες, τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες της περιοχής. Εκφράζει, όπως άλλωστε και κάθε φεστιβάλ, κατά τρόπο συμβολικό τις πεποιθήσεις της κοινωνίας για τη ζωή, την κουλτούρα και τις παραδόσεις της.

Επιπλέον, το φεστιβάλ ενδυναμώνει την κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα μέσω της καλλιέργειας ισχυρών δεσμών εντός της κοινωνίας κι επέχει θέση δημόσιου αγαθού που πέρα από την απλή διασκέδαση και την παραγωγή εισοδήματος, δηλώνει τη δέσμευση των δημοτών ως ενεργών μελών της κοινωνίας. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός γενικού και κοινού αποθέματος γνώσης, παρέχοντας ένα μηχανισμό επικοινωνίας στους

κατοίκους για τη μετάδοση κοινωνικής πληροφορίας, αλλά και κοινωνικά κίνητρα για την ενεργή συμμετοχή τους στις δραστηριότητες της κοινότητας.

Δίνει, επίσης, κίνητρα στους δημότες να ενισχύσουν τους δεσμούς τους μέσα από νέες ευκαιρίες για αναψυχή, αλλά και στις επιχειρήσεις της περιοχής για συμμετοχή στην κοινωνία καθώς τους εξασφαλίζει δυνατότητες προβολής. Σταδιακά, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, ο ρόλος του διευρύνεται αισθητά καθώς αναβαθμίζεται από μηχανισμός στήριξης πολιτιστικών ομάδων σε μηχανισμό διασφάλισης της αποδοχής ορισμένου πολιτιστικού λόγου και μέσο παραγωγής της τοπικής αυτοπεποίθησης, ταυτότητας και εισοδήματος.

Σε γενικές γραμμές, το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα αποτελεί σημαντική πολιτιστική ενασχόληση για τους κατοίκους του δήμου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του δήμου. Συμβάλλει στην ενδυνάμωση της φήμης της περιοχής, στην προώθηση της τοπικής ιστορίας, στη διαμόρφωση και διατήρηση της ταυτότητας της περιοχής, αλλά και στην τροποποίηση της εικόνας της, προκειμένου να προσελκύσει επισκέπτες. Επίσης προσφέρει ευκαιρίες διασκέδασης και αναψυχής στους δημότες, και όχι μόνο, συμβάλλει στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, στην ενίσχυση της κοινωνικής ισότητας, ενώ, τέλος, λειτουργεί ως βήμα διαλόγου για την δήλωση ενός κοινού σκοπού.

Κλειδί για της επιτυχία του φεστιβάλ θεωρείται η πρωτοβουλία και αυτάρκεια των διοργανωτών του σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία. Όπως προκύπτει και από τις δηλώσεις της κυρίας Βούλας Μαρουλιανάκη, ο Δήμος Βύρωνα, διοργανώνει με δική του πρωτοβουλία το δικό του «επαγγελματικό» φεστιβάλ, το θεωρεί δικό του και αισθάνεται αρκετά υπεύθυνος για αυτό. Οι υπεύθυνοι διοργάνωσης του φεστιβάλ θεωρούν ότι στις περιπτώσεις εκείνες που η κοινότητα προσλαμβάνει έναν επαγγελματία διοργανωτή φεστιβάλ, του εκχωρεί συγχρόνως θεσμική εξουσία, καθώς τον εξουσιοδοτεί να αποφασίζει και να ενεργεί για λογαριασμό της.

Γι' αυτό το λόγο προτιμάται, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η διοργάνωση του φεστιβάλ αποκλειστικά από τους υπαλλήλους του Πνευματικού Κέντρου, με εξαίρεση το κομμάτι των δημοσίων σχέσεων, το οποίο έχει αναλάβει εξωτερικό γραφείο δημοσίων σχέσεων. Μεταξύ των διοργανωτών του φεστιβάλ δεν συμπεριλαμβάνονται ούτε εθελοντές, καθώς το φεστιβάλ δεν έχει συνδεθεί γενικότερα με εθελοντισμό. Η διοργάνωσή του

αποκλειστικά από τους υπαλλήλους του Πνευματικού Κέντρου θεωρείται τόσο από το Δήμαρχο Βύρωνα, όσο και από την Υπεύθυνη του Πνευματικού Κέντρου Τάσια Σαρρίδου, ως ο αποτελεσματικότερος τρόπος σχεδιασμού και υλοποίησης του όλου εγχειρήματος.

6.2 Το Φεστιβάλ ως Μέσο Προώθησης της Εικόνας και της Ταυτότητας της Πόλης

Ως αστικό μάρκετινγκ ή μάρκετινγκ των πόλεων (city marketing) ορίζεται το σύνολο δραστηριοτήτων που έχουν σκοπό να μετατρέψουν κατά τρόπο βέλτιστο την τάση προσφοράς των αστικών λειτουργιών σε τάση ζήτησης για αυτές από τους κατοίκους, τις επιχειρήσεις, τους τουρίστες και άλλους επισκέπτες (<http://festivalmania.wordpress.com/>).

Υιοθετώντας τη λογική του μάρκετινγκ των πόλεων, οι τοπικές αρχές του Δήμου Βύρωνα μπόρεσαν να εκμεταλλευτούν και να μορφοποιήσουν το απόθεμα της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και να προσφέρουν ένα σημείο συνάντησης δημοτών και επισκεπτών. Προσπάθησαν να καταστήσουν την πόλη όσο το δυνατόν πιο ελκυστική προκειμένου να αποτελέσει σημείο αναφοράς πολιτιστικών συναντήσεων, πεδίο επιχειρηματικής εγκατάστασης και πυρήνα αναψυχής.

Οι προσπάθειες αυτές συνέβαλαν στη διαμόρφωση μιας ορισμένης ταυτότητας της πόλης και στην εφαρμογή, κυρίως σε δυνητικούς επενδυτές, μιας εμπορικής επωνυμίας του λεγόμενου αστικού *branding* (city branding). Τα φεστιβάλ αποτελεί στοιχείο του πολιτιστικού προφίλ της πόλης και έχει καθιερωθεί σταδιακά ως βασικό συστατικό της ευρύτερης και ενοποιημένης τοπικής και περιφερειακής στρατηγικής ανάπτυξης του Δήμου.

Το υπό εξέταση φεστιβάλ λειτουργεί ως ένα βαθμό στη διαμόρφωση και την ανανέωση εικόνας της πόλης, συντελώντας στην οικονομική της αναζωογόνηση και ενίοτε στην άμβλυνση του κοινωνικού αποκλεισμού και σε εκπαιδευτικούς σκοπούς. Λειτουργεί ως μορφή επιχειρηματικής επίδειξης και ως εκ τούτου αποτελεί ζωτικό στοιχείο για την προσέλκυση επενδύσεων για ανάπτυξη, επιτελώντας σημαντική λειτουργία στο πλαίσιο μιας στρατηγικής αστικής αναζωογόνησης του Δήμου μέσω του πολιτισμού.

Καθώς δε η σημασία του φεστιβάλ σταδιακά αυξάνεται, συμπληρώνοντας κάθε χρόνο τα κοινωνικό ημερολόγιο και την πολιτιστική ατζέντα του Δήμου με μια μεγάλη ποικιλία γεγονότων, το φεστιβάλ κατορθώνει να επιτελέσει ένα διευρυμένο φάσμα λειτουργιών. Αποτέλεσε και αποτελεί αφορμή τόνωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τόσο στο χώρο όπου πραγματοποιούνται οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, όσο και στην ευρύτερη περιοχή (λειτουργία καφέ, μπάρ, εστιατορίων, ξενοδοχείων βελτίωση υποδομών του χώρου που πλαισιώνει το φεστιβάλ κ.τ.λ.). Επιπρόσθετα, το φεστιβάλ αποτελεί παράγοντα τόνωσης της τοπικής αγοράς εργασίας, λόγω του επιπλέον προσωπικού που απασχολείται τόσο κατά το διάστημα προετοιμασίας του φεστιβάλ, όσο και κατά τη διάρκεια παρουσίασης των εκδηλώσεων.

Το υπό εξέταση φεστιβάλ, σε γενικές γραμμές, θεωρείται ένα από τα πιο αξιόλογα, ποιοτικά και δημιουργικά φεστιβάλ του λεκανοπεδίου. Παρά την πρόθεση όμως της πόλης να χρησιμοποιήσει το φεστιβάλ για να προβληθεί και να διακριθεί ως περιοχή που συμβάλλει στην παραγωγή πολιτισμικού κεφαλαίου, οι στρατηγικές της σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως σημειώνεται και αλλού, αποδεικνύονται αντιπαραγωγικές.

Έτσι, παρά τα στρατηγικά πλάνα που ακολούθησε στην προσπάθειά της να διαφοροποιηθεί από τον ανταγωνισμό και να αποποιηθεί τετριμμένες ταυτότητες, παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια σημάδια επανάληψης, κόπωσης και γήρανσης, όπως παραδέχονται και οι υπεύθυνοι διοργάνωσης του φεστιβάλ, αναπαράγοντας παρόμοια πολιτιστικά προφίλ. Αυτό γιατί το υπό μελέτη φεστιβάλ, όπως άλλωστε και τα περισσότερα φεστιβάλ, παρότι δυνητικά προσφέρει ευκαιρίες για την ανατροπή του status quo και την υπέρβαση των ορίων, πέφτει, ευτυχώς όχι συχνά, στην παγίδα της μαζικής αναπαραγωγής και της τυποποίησης, προκειμένου να προσελκύσει και να διατηρήσει επενδύσεις, επισκεψιμότητα και επιπλέον έσοδα προς όφελος της διοργανώτριας αρχής.

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

7.1 Αξιολογικές Κρίσεις και Διαπιστώσεις

Μέσα την ανάλυση που προηγήθηκε, σχηματίστηκε το γενικό πλαίσιο, εντός του οποίου ο Δήμος του Βύρωνα, μέσα από το Πνευματικό του Κέντρο, προβαίνει στη διοργάνωση ενός από τα πιο σημαντικά, υπερτοπικής κλίμακας, φεστιβάλ της Αττικής και της Ελλάδας, το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα, που διοργανώνεται στο θέατρο Βράχων. Διερευνήθηκε ο τρόπος διοργάνωσής του, η διαμόρφωση της ταυτότητάς του μέσα από την πολυετή παρουσία του, ο προσανατολισμός του στην επίτευξη χορηγικών συνεργασιών με σκοπό τη στήριξη και ανανέωση του φεστιβάλ αλλά και η ουσιαστική συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη του Δήμου.

Η γέννηση του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα οφείλεται σ' έναν προικισμένο καλλιτέχνη, τον Μίνωα Βολανάκη, θερμό υποστηρικτή της αποκέντρωσης της Τέχνης, που ήθελε να φέρει τον Πολιτισμό στην καρδιά των συνοικιών της Αττικής, κοντά στον λιγότερο προνομιούχο πολίτη. Το εγχείρημα έτυχε μεγάλης ανταπόκρισης τόσο από τους δημότες του Βύρωνα, όσο και από τους κατοίκους των όμορων Δήμων.

Το συγκεκριμένο φεστιβάλ συγκαταλέγεται στα πιο σημαντικά της Αττικής, κουβαλώντας μία πολύχρονη ιστορία και έχοντας ως εμπνευστές του πρόσωπα εγνωσμένου κύρους και καλλιτεχνικής αξίας, όπως ο σκηνοθέτης Μίνωας Βολανάκης. Το φεστιβάλ εντάσσεται στην κατηγορία των υπερτοπικών- μητροποπτικών φεστιβάλ και διοργανώνεται από ένα Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ως προς το είδος ανήκει στα μεικτά φεστιβάλ. Το περιεχόμενο των εκδηλώσεών του είναι τόσο μουσικό όσο και θεατρικό, αλλά περιλαμβάνει και παραστάσεις χορού και ενίοτε γλυπτικής περισσότερο για λόγους γοήτρου και εγκυρότητας.

Λόγω της γεωγραφικής θέσης των θεάτρων Βράχων, στα οποία διοργανώνεται το φεστιβάλ του Βύρωνα, το κοινό του αποτελείται κυρίως από τους κατοίκους της Ανατολικής Αττικής. Ωστόσο κάποιες παραστάσεις του, κυρίως με ξένους καλλιτέχνες, απευθύνονται στο

φιλοθεάμον κοινό όλης της Ελλάδας, λόγω της μοναδικότητάς τους, ενώ ως προς το κριτήριο της ηλικίας, οι καλλιτεχνικές συμμετοχές του απευθύνονται και αφορούν όλες τις ηλικίες.

Βαρύνουσα θέση κατέχει στην διοργάνωση του φεστιβάλ το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Βύρωνα, που χρηματοδοτούμενο τόσο από το Δήμο όσο και από χορηγούς, κάνει εφικτή την υλοποίηση του εν λόγω γεγονότος. Οι υπάλληλοι του Πνευματικού Κέντρου εργάζονται για την πραγματοποίηση του φεστιβάλ, χωρίς εξειδίκευση στα θέματα διοργάνωσης, πολιτισμού και πολιτιστικής διαχείρισης, αλλά επικουρούμενοι από την συσσωρευμένη εμπειρία των τόσων χρόνων διοργάνωσης και την αγάπη για το ίδιο το πολιτιστικό γεγονός, αποδίδουν σε σημαντικό βαθμό. Θετικό στοιχείο είναι η παρουσία ορισμένων πολύ έμπειρων στελεχών σε οργανωτικές και βαρύνουσας σημασίας θέσεις (όπως της κας Τ. Σαρρίδου, καλλιτεχνικής διευθύντριας, της κας Β. Μαρουλιανάκη, υπεύθυνης του Τμήματος Δημοσίων Σχέσεων και Χορηγιών).

Το βασικό του κριτήριο για την ένταξη μιας παράστασης στο πρόγραμμά του είναι η ποιότητα. Αν και αρκετά τοπικά φεστιβάλ στην Ελλάδα έκαναν υποχωρήσεις ως προς το θέμα της ποιότητας μπροστά στο ενδεχόμενο πιο κερδοφόρων εμπορικών επιλογών, το εξεταζόμενο φεστιβάλ κατέφυγε επίσης σε κάποιες πιο ευρείας αποδοχής επιλογές, χωρίς όμως να διακυβεύεται η ταυτότητά του ως ποιοτικού φεστιβάλ. Απαραίτητος ωστόσο κρίνεται και από τους ίδιους τους διοργανωτές αλλά και τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένου και του κοινού, ο εμπλουτισμός του με πιο ανανεωτικές προτάσεις, οι οποίες όμως εγκυμονούν τον κίνδυνο ζημιογόνου διοργάνωσης, γεγονός που κάνει διστακτικούς τους διοργανωτές.

Πρωταρχικός στόχος του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα είναι σαφώς η επιτυχία. Βασικός στόχος των διοργανωτών είναι η επίτευξη επιτυχημένων και όχι ζημιογόνων διοργανώσεων. Το τελευταίο συνδέεται άμεσα με τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ και όχι με την ουσία του, που πιθανότατα όμως επηρεάζει, όπως αναφέρεται και αλλού, σε κάποιο βαθμό το περιεχόμενό του.

Τι συνιστά, όμως, επιτυχία και τι αποτυχία για ένα φεστιβάλ; Ποιοι παράγοντες τις καθορίζουν;

Η επιτυχία ενός φεστιβάλ έγκειται, πάνω απ' όλα, στην επίτευξη και διατήρηση ενός *minimum* επιπέδου ποιότητας προκειμένου να διασφαλιστεί η αξία της επωνυμίας του. Αυτό

επιτυγχάνεται με το συνδυασμό εμπνευσμένου οράματος, ισχυρής δημιουργικής διαδικασίας, αποτελεσματικής ηγεσίας και διοίκησης, ευρηματικής επικοινωνίας και μάρκετινγκ και ανάληψης κινδύνου. Ως εκ τούτου, επιτυχημένα φεστιβάλ θεωρούνται εκείνα που αντέχουν στο πέρασμα του χρόνου και μπορούν να αντιδρούν στο δεδομένο και μεταβαλλόμενο πλαίσιο της πόλης στην οποία πραγματοποιούνται (<http://festivalmania.wordpress.com/>).

Το φεστιβάλ Βύρωνα πληρεί σε μεγάλο βαθμό τα παραπάνω κριτήρια που καθιστούν ένα φεστιβάλ επιτυχημένο. Ξεκίνησε από την ιδέα ένας χώρος νεκρός να γίνει χώρος πολιτιστικής έκφρασης. Αυτή η έκφραση βέβαια δεν μπορεί παρά να υπηρετεί μόνο την ποιότητα. Ο πρώτος στόχος λοιπόν για το φεστιβάλ είναι η δράση του να συμπορεύεται με την ποιότητα. Εξίσου σημαντικός στόχος του διοργανωτή Δήμου, κυρίως τα τελευταία χρόνια, είναι να δοθεί καινούριο νόημα στην ιδέα του φεστιβάλ που κάθε χρόνο διοργανώνει, αλλά και μεγαλύτερη έμφαση στα στοιχεία της καινοτομίας και της πρωτοτυπίας στο πρόγραμμά του, στοιχεία που απουσίαζαν, όπως αναφέρεται και αλλού, σε σημαντικό βαθμό από τον καμβά των εκδηλώσεών του.

Παράγοντες που επίσης καθορίζουν την επιτυχία ενός φεστιβάλ σύμφωνα με τους ειδικούς θεωρούνται: η ηγεσία, η εστίαση, οι σχέσεις με την κοινότητα, η διαδικασία λήψης αποφάσεων, η χρηματοδότηση και η ιστορία του. Στην κορυφή της επιτυχίας κατατάσσονται τα φεστιβάλ εκείνα που παράγουν το δικό τους πολιτιστικό κεφάλαιο, το οποίο υπολογίζεται βάσει των παραγωγών και των προγραμμάτων, της προσέλκυσης πολιτιστικά διαφορετικών κατηγοριών κοινού, της ανάπτυξης νεόδμητων ή ανακαινισμένων χώρων για παραστατικές και εικαστικές τέχνες και της ανακάλυψης εξαιρετικών συνδυασμών ή ταλέντων. Η επιτυχία ενός φεστιβάλ μεταφράζεται επίσης και ως βαθμός οικονομικής συνεισφοράς προς τους υποστηρικτές, την κοινότητα και την περιοχή του φεστιβάλ.

Αναφορικά με τους παραπάνω παράγοντες, το φεστιβάλ Βύρωνα ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στους τομείς ηγεσίας, διαδικασίας διοργάνωσης και λήψης αποφάσεων, καθώς και διατήρησης άριστων και σταθερών σχέσεων με τους χορηγούς. Επιπλέον, επιτυγχάνει σε ικανοποιητικό βαθμό, δεδομένων των δυσκολιών που αντιμετωπίζει σε τομείς κρατικών επιχορηγήσεων και χρηματοδοτήσεων, το στόχο οικονομικής συνεισφοράς προς τους υποστηρικτές, προς την κοινότητα και την περιοχή.

Ωστόσο, υστερεί, όπως έχει αναφερθεί και σε άλλο σημείο, σε θέματα χώρων και υποδομών για τη διενέργεια των εκδηλώσεων, αλλά και σε επίπεδο καινοτόμων και πρωτοποριακών καλλιτεχνικών προτάσεων. Όσον αφορά άλλωστε το κοινό, το φεστιβάλ έχει πλέον αποκτήσει ένα κοινό αφοσιωμένο, που σέβεται και στηρίζει με την παρουσία του το θεσμό, αλλά δεν κατορθώνει να προσελκύσει διαφορετικές κατηγορίες κοινού, και ιδιαίτερα την παρουσία του απαιτητικού κοινού, χωρίς να παραβλέπεται ωστόσο η προσπάθεια που γίνεται τα τελευταία χρόνια για εισαγωγή στο πρόγραμμα των εκδηλώσεων και εναλλακτικών προτάσεων, οι οποίες απευθύνονται σε ειδικότερες κατηγορίες κοινού. Επιπλέον, το φεστιβάλ δεν προσελκύει, τουλάχιστον προς το παρόν, τουρίστες, με εξαίρεση ίσως κάποιες συναυλίες καλλιτεχνών αναγνωρισμένου διεθνούς κύρους. Η επιθυμία, βεβαίως, σταδιακής διεθνοποίησης του φεστιβάλ, που αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους των διοργανωτών, όπως αναφέρεται και παρακάτω, θα συντελέσει σημαντικά στην αύξηση του κοινού από χώρες του εξωτερικού.

Τέλος, μακροπρόθεσμος στόχος των διοργανωτών του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα είναι η εξέλιξή του σε ευρωπαϊκό φεστιβάλ και η απόκτηση ευρωπαϊκής ταυτότητας. Με αυτό τον προσανατολισμό συμμετέχει στο ευρωπαϊκό πολιτιστικό δίκτυο «**La Rencontre**» (μέλη του οποίου είναι νομικά και φυσικά πρόσωπα, που οι δραστηριότητές τους άπτονται του πολιτισμού και της διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων), ως μοναδικός ΟΤΑ, μαζί και με τον Δήμο της Πάτρας, από την Ελλάδα. Μέσα από την επαφή του με το συγκεκριμένο δίκτυο, ο εν λόγω Δήμος εστιάζει την προσπάθειά του στην απόκτηση τεχνογνωσίας, σε επίπεδο διοργάνωσης και πολιτιστικής διαχείρισης και αναζητά την επίτευξη διαπολιτισμικής συνεργασίας με στόχο την χρηματοδότησή της, με την προϋπόθεση πλήρωσης των προδιαγραφών που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν και όψιμη, αυτή η επαφή των τελευταίων χρόνων ενισχύει τους διοργανωτές σε επίπεδο ανταλλαγής ιδεών, τεχνογνωσίας, διεύρυνσης των οριζόντων, καλλιέργειας μελλοντικών διευρωπαϊκών συνεργασιών και εκπαίδευσης.

Η επιθυμία του διοργανωτή Δήμου να αποκτήσει το φεστιβάλ του ευρωπαϊκό προσανατολισμό και ταυτότητα, διαφαίνεται εξάλλου και από τις ξένες συμμετοχές στο πρόγραμμα του φεστιβάλ τα τελευταία χρόνια, αλλά και από τη σταθερή συνεργασία με ισχυρούς οικονομικά χορηγούς και τη δημιουργία προοπτικής πολυετούς σύμπραξης με αυτούς, που καθιστά το φεστιβάλ ισχυρό και οικονομικά υγιές, αλλά και κάνει εφικτή την διεκδίκηση από το φεστιβάλ, ακριβότερων και ισχυρότερων καλλιτεχνικών επιλογών (ελληνικών και ξένων).

Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα έχει καθιερωθεί σταδιακά ως βασικό συστατικό της ευρύτερης και ενοποιημένης τοπικής και περιφερειακής στρατηγικής ανάπτυξης του Δήμου κι επέχει κεντρική θέση στη ζωή της τοπικής κοινότητας. Λειτουργεί ως μέσο αστικής αναζωογόνησης και προώθησης της πολιτιστικής μέριμνας, ως στοιχείο που βελτιώνει την εικόνα της πόλης αλλά και ως προστιθέμενη αξία για την κοινότητα.

Πιο συγκεκριμένα, το φεστιβάλ Βύρωνα συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας ορισμένης ταυτότητας της πόλης και στην εφαρμογή, κυρίως σε δυνητικούς επενδυτές, μιας εμπορικής επωνυμίας του λεγόμενου αστικού branding (city branding). Ενισχύει το γόητρό της δημοτικής αρχής, που διοργανώνει επί σειρά ετών επιτυχημένα ένα φεστιβάλ, απέναντι σε επίσημους φορείς, εγχώριους και ξένους, απέναντι στον τύπο και τα μέσα ενημέρωσης, απέναντι στον ίδιο τον κρατικό μηχανισμό, ενώ παράλληλα ενισχύει τη δύναμη και επιρροή της στους δημότες της. Προσφέρει κίνητρα για την αναζωογόνηση της πόλης, ώστε αυτή να καταστεί όσο το δυνατόν πιο ελκυστική προκειμένου να αποτελέσει σημείο αναφοράς πολιτιστικών συναντήσεων, πεδίο επιχειρηματικής εγκατάστασης και πυρήνα αναψυχής.

Επιπρόσθετα, το φεστιβάλ συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του Δήμου και δίνει κίνητρα στις επιχειρήσεις της περιοχής για συμμετοχή στην κοινωνία καθώς τους εξασφαλίζει δυνατότητες προβολής, λειτουργεί ως μορφή επιχειρηματικής επίδειξης και ως εκ τούτου αποτελεί ζωτικό στοιχείο για την προσέλκυση επενδύσεων για ανάπτυξη, επιτελώντας σημαντική λειτουργία στο πλαίσιο μιας στρατηγικής αστικής αναζωογόνησης του Δήμου μέσω του πολιτισμού (λειτουργία καφέ, μπάρ, εστιατορίων, ξενοδοχείων βελτίωση υποδομών του χώρου που πλαισιώνει το φεστιβάλ κ.τ.λ.). Επιπλέον, αποτελεί παράγοντα τόνωσης της τοπικής αγοράς εργασίας, λόγω του επιπλέον προσωπικού που απασχολείται τόσο κατά το διάστημα προετοιμασίας του φεστιβάλ, όσο και κατά τη διάρκεια παρουσίασης των εκδηλώσεων. Ταυτόχρονα,

Η απουσία της κρατικής οικονομικής ενίσχυσης οδήγησε τη διοργανώτρια αρχή του φεστιβάλ στην αναζήτηση νέων τρόπων χρηματοδότησης της διοργάνωσής. Τα αποτελέσματα από την αναζήτηση χορηγικών συνεργασιών, στην οποία προέβη ο Δήμος του Βύρωνα, ήταν αρκούντως αποδοτικά, ώστε να τον οδηγήσουν στη σταδιακή και αυτοσχέδια ανάπτυξη χορηγικής πολιτικής. Ακολούθως, ζητήθηκε και η αρωγή ιδιωτικού φορέα

προκειμένου να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη συμμετοχή αξιόπιστων και οικονομικά ισχυρών χορηγών στο φεστιβάλ. Μέσα από αυτή τη διαδοχική διαδικασία ο Δήμος Βύρωνα αναγκάστηκε να εφαρμόσει πρακτικές του επιχειρηματικού μοντέλου, προκειμένου να επιτύχει τον επιδιωκόμενο στόχο. Παράλληλα, η συνεργασία του με τις χορηγούς εταιρείες απέδωσε θετικά, τόσο στην ίδια τη διοργάνωση όσο και στον ίδιο τον διοργανωτή, σε θέματα τεχνογνωσίας, απάλειψης γραφειοκρατικών στοιχείων στην επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών.

Αναμφισβήτητα, στην πολυετή πορεία του – είκοσι και πλέον χρόνια διοργάνωσης, εκ των οποίων τα περισσότερα, διοργανώτρια αρχή είναι ο Δήμος Βύρωνα – το φεστιβάλ παρουσίασε σημαντική πολιτιστική δράση και μεταμόρφωσε υποβαθμισμένους και σε αχρηστία χώρους σε «μαγικούς» τόπους καλλιτεχνικής πράξης. Σήμερα, εξακολουθεί να χαίρει της αγάπης των δημοτών και της αποδοχής του ευρύτερου κοινού. Οι δημοτικοί υπάλληλοι έχουν, κατά κοινή ομολογία, αποκτήσει εμπειρία πάνω στο αντικείμενο και φέρουν εις πέρας αξιοπρεπώς το έργο της διοργάνωσης. Με φιλότιμες προσπάθειες επιτυγχάνονται συνεργασίες με οικονομικούς χορηγούς και χορηγούς επικοινωνίας. Όλες οι διαδοχικές δημοτικές αρχές το υιοθέτησαν, το υποστήριξαν και το παρέδωσαν η μία στην άλλη με λιγότερα ή περισσότερα χρέη.

Όμως, όπως κάθε τι που δεν ανανεώνεται, γηράσκει, έτσι και το φεστιβάλ του Βύρωνα παρουσιάζει σημάδια κόπωσης, παρά το γεγονός ότι κάθε χρόνο δίνει το παρόν με καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Η διαπίστωση αυτή πρέπει να αποτελέσει για το φεστιβάλ Βύρωνα εφαλτήριο και αιτία επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς του. Είναι ο πρωταρχικός του στόχος μόνον η ψυχαγωγία των δημοτών του Βύρωνα και των κατοίκων της Ανατολικής Αττικής; Μια τέτοια παραδοχή δε θα ήταν καθόλου μειωτική, αλλά θα μας υπαγόρευε να υιοθετήσουμε άλλα κριτήρια αξιολόγησης, να έχουμε άλλες απαιτήσεις και ίσως, να χρησιμοποιούμε άλλον, πιο δόκιμο, όρο που να περιγράφει μια διοργάνωση με το συγκεκριμένο περιεχόμενο και επιλογές.

Σύμφωνα με τον Falassi «η πιο βασική και γενική λειτουργία ενός φεστιβάλ είναι να αναγεννά και να ανακοινώνει, να κάνει γνωστό τον πολιτισμό, να ανανεώνει περιοδικά το ρεύμα της κοινωνίας, δημιουργώντας νέα ενέργεια και να καθιστά έγκυρους τους θεσμούς της...».

Η διοργάνωση, λοιπόν, καλλιτεχνικών εκδηλώσεων για να εμπίπτει στοιχειωδώς στα όρια του όρου «φεστιβάλ», πρέπει να παρουσιάζει, να ανακοινώνει και να ανανεώνει το ήδη υφιστάμενο, το καθεστώς στην Τέχνη, το αναγνωρισμένο από όλους, αλλά και να λειτουργεί ως τόπος συνάντησης δημιουργών και καλλιτεχνών, να αποτελεί βήμα για το καινούριο, για το πρωτοεμφανιζόμενο, για αυτό που σήμερα είναι πρωτοπορία, αλλά που ίσως αύριο αποτελέσει ρεύμα της εποχής, να προάγει τη δημιουργική έκφραση που είναι προνόμιο των λίγων και των μοναχικών απέναντι στην Τέχνη. Αυτή είναι μια υποχρέωση που, ίσως, δε θα αποφέρει στο φεστιβάλ εισπρακτικά οφέλη, αλλά που διαχρονικά θα το καταστήσει πραγματικό τόπο πολιτιστικής έκφρασης και θα του προσδώσει το κύρος και την ταυτότητα που επιβάλλεται να έχει μία διοργάνωση υψηλού επιπέδου. Εξάλλου, όταν παράγουμε Πολιτισμό δεν αποκλείουμε πρωτίστως τους νέους ανθρώπους και τους άγνωστους δημιουργούς και καλλιτέχνες από το βήμα που δημιουργούμε.

Το ενδεχόμενο της σύμπραξης του φεστιβάλ με το φεστιβάλ Αθηνών, θα του προσέδιδε, μεν, εγκυρότητα και δυνατότητα να φιλοξενήσει κάποιες από τις ακριβές παραγωγές που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα του δεύτερου, αλλά η πραγματική ανανέωση που τόσο έχει ανάγκη θα επιτυγχάνετο μόνο εάν αυτή η σύμπραξη του έδιδε την ευκαιρία να απελευθερωθεί και να γίνει το εναλλακτικό βήμα, το πρωτοποριακό παρακλάδι του Φεστιβάλ Αθηνών.

Πάντως, σε ό,τι αφορά την αυτόνομη πορεία του Φεστιβάλ Βύρωνα στα Θέατρα Βράχων, είναι απαραίτητο να δοθεί καινούριο νόημα και περιεχόμενο στο όραμα του Μ. Βολανάκη, που να αντανakλά τις σημερινές κοινωνικές ανάγκες και να προωθεί τη σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση, χωρίς να αγνοήσει την απαραίτητη προβολή του ήδη υπάρχοντος πολιτιστικού ρεύματος μέσα από δημιουργικές και πραγματικά ελεύθερες σκέψεις. Έτσι, θα πρέπει να παρθούν κάποιες γενναίες αποφάσεις, γνωρίζοντας ότι αυτό πρέπει να το κάνει μια ομάδα ατόμων που να είναι αιρετή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Η επίτευξη όμως ενός τόσο πολύπλοκου στόχου θα καθιστούσε τους νυν διοργανωτές πραγματικά και συνδημιουργούς ενός γνήσιου πολιτιστικού εγχειρήματος.

Η συντονισμένη προσπάθεια του Δήμου Βύρωνα για αναζήτηση χορηγών και η επιδίωξη πολυετών συνεργασιών προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του Φεστιβάλ του, αντανakλά τον σκοπό του διοργανωτή Δήμου και την ανάγκη του να απεγκλωβιστεί από την αμφίβολη έγκριση κρατικών επιχορηγήσεων. Ο Δήμος Βύρωνα, αναγνωρίζοντας τον

βαρύνοντα ρόλο της χορηγίας στη στήριξη των πολιτιστικών του δραστηριοτήτων, υιοθετεί σταδιακά κανόνες του μανάτζμεντ και της ελεύθερης αγοράς, στο βαθμό που του επιτρέπει η νομική του φύση ως ΝΠΔΔ αλλά και η κατάρτιση των υπαλλήλων που τον στελεχώνουν, ώστε να επιτύχει ισχυρές χορηγικές συνεργασίες.

Θα πρέπει ωστόσο να διασφαλιστεί η οριοθέτηση του ρόλου των χορηγών και των χορηγών επικοινωνίας στην διαμόρφωση του προγράμματος του Φεστιβάλ και της ταυτότητάς του ως θεσμού και να ελεγχθεί η εμπλοκή τους στις καλλιτεχνικές επιλογές της διοργάνωσης, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος της χειραγώγησής του στο βωμό της αθρόας προσέλευσης του κοινού και σε πιο μαζικές επιλογές .

Τέλος, η έστω καθυστερημένη, συμμετοχή του φεστιβάλ Βύρωνα στο ευρωπαϊκό πολιτιστικό δίκτυο «*La Recontre*», κατά τα τελευταία πέντε χρόνια, αποτελεί, αναμφισβήτητα, ένα θετικό βήμα. Για την πραγματική, όμως, ανανέωση του θεσμού υπολείπεται, ακόμα, σημαντικό έργο, όσον αφορά την αναβάθμιση των χώρων πραγματοποίησης των εκδηλώσεων, τον εκσυγχρονισμό της υλικοτεχνικής υποδομής και, κυρίως, την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση του προσωπικού και των εξειδικευμένων συνεργατών του διοργανωτή Δήμου, που είναι υπεύθυνοι για τις πολιτιστικές επιλογές και τη διαχείρισή τους.

7.2 Προτάσεις

Η επιτυχία ενός φεστιβάλ έγκειται στην επίτευξη και διατήρηση ενός *minimum* επιπέδου ποιότητας προκειμένου να διασφαλιστεί η αξία και το κύρος της επωνυμίας του. Ως σημαντικό εμπόδιο προβάλλεται συχνότατα η οικονομική δυστοκία. Η έλλειψη πόρων, ιδιαίτερα σε μια ευαίσθητη περίοδο οικονομικών διαταραχών όπως αυτή που διανύουμε, μπορεί να επηρεάσει αρνητικά το ήδη ανεβασμένο επίπεδο των παραστάσεων με αποτέλεσμα την απώλεια επισκεπτών και αρνητικές αξιολογήσεις.

Επομένως, σε ότι αφορά το υπό εξέταση φεστιβάλ, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η διατήρηση της επιτυχημένης και σταθερής συνεργασίας με ισχυρούς και αξιόπιστους χορηγούς και η δημιουργία προοπτικής πολυετών συμπράξεων, που καθιστούν το φεστιβάλ οικονομικά ισχυρό και αυτάρκες. Μέσα από τη διαδοχική διαδικασία αυτοσχέδιας ανάπτυξης χορηγικής πολιτικής ο Δήμος Βύρωνα σταδιακά ανέπτυξε πρακτικές σύγχρονων επιχειρηματικών μοντέλων, προκειμένου να επιτύχει τον επιδιωκόμενο στόχο. Παράλληλα, η συνεργασία του με τις χορηγούς εταιρείες απέδωσε θετικά, τόσο στην διοργάνωση όσο και στον ίδιο τον διοργανωτή, σε θέματα τεχνογνωσίας, απάλειψης γραφειοκρατικών στοιχείων στην επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών.

Επιπλέον, σημαντικό μέλημα της διοργανώτριας αρχής πρέπει να αποτελέσει η αισθητική βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός, από κτιριολογικής- αρχιτεκτονικής πλευράς, του χώρου διεξαγωγής του φεστιβάλ, προκειμένου αυτός να αποκτήσει νέες υποδομές για την καλύτερη λειτουργία του και την εξυπηρέτηση των θεατών των παραστάσεων που φιλοξενεί. Έργα ανάπλασης του περιβάλλοντα χώρου μέσω διαμόρφωσης χώρων περιπάτου, πρασίνου και αθλοπαιδιών, αλλά και παρεμβάσεις στο εσωτερικό του Θεάτρου (προσθήκη καθισμάτων κλπ) θα συνέβαλαν στη βελτίωση του χώρου και στην αποφυγή συμφόρησης της περιοχής κατά την διάρκεια του φεστιβάλ. Το γεγονός, βέβαια της συνιδιοκτησίας του Θεάτρου Βράχων από τους όμορους Δήμους Υμηττού και Βύρωνα και της συνεκμετάλλευσης του Θεάτρου από τους δύο δήμους, κάθε άλλο παρά βοηθά στην επένδυση του ίδιου του Θεάτρου ως χώρου εκδηλώσεων, αλλά και εν γένει στην ελευθερία διαχείρισης των εν λόγω εγκαταστάσεων.

Έχει επισημανθεί και αλλού, ότι μία από τις ουσιαστικότερες αδυναμίες του φεστιβάλ είναι η έλλειψη καινοτομίας και πρωτοπορίας και η εμφάνιση ολοένα και περισσότερο, κατά τα τελευταία έτη, του στοιχείου της επανάληψης. Το φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα δείχνει να αρκείται στο μεγαλύτερο του μέρος σε μετακλήσεις συγκροτημάτων ή και καλλιτεχνών, καλύπτοντας μια ευρέως διαδεδομένη αλλά και εύπεπτη πτυχή του συνόλου των πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Έτσι προσφει μεν ψυχαγωγία ενός σεβαστού, από ποιοτικής πλευράς, επιπέδου, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παράλληλα συντελεί στην καλλιέργεια της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας ή εκτέλεσης. Είναι επιτακτική, συνεπώς, η ενδυνάμωση των προσπάθειών από την πλευρά των διοργανωτών προς την κατεύθυνση εξεύρεσης καινοτόμων εκδηλώσεων και πρωτοποριακών, σύγχρονων καλλιτεχνικών προτάσεων, προκειμένου να αποκτήσει το φεστιβάλ το δικό του ιδιαίτερο στίγμα και τη δική του προσωπική πολιτιστική ταυτότητα και παράλληλα να καταστεί δυνατή η προσέλκυση διαφορετικών κατηγοριών κοινού και να αυξηθεί η επισκεψιμότητα του.

Η ανεπάρκεια της πολιτιστικής πολιτικής στην Ελλάδα σε όρους νομοθεσίας, προώθησης και χρηματοδότησης των φεστιβάλ σε συνδυασμό με τις ελλειπείς πρακτικές μάνατζμεντ και μάρκετινγκ, αναδεικνύονται σε μείζονος σημασίας προβλήματα. Γίνεται επιτακτική η ανάγκη για εύελικτα δημοτικά συστήματα προγραμματισμού, καθώς επίσης και για διερεύνηση τρόπων και μορφών συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης με τον δημόσιο, ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα. Το ζητούμενο, με άλλα λόγια, είναι η εξασφάλιση μηχανισμών που να εναρμονίζουν την ατζέντα και τους πόρους του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα. Προς την κατεύθυνση αυτή, προτείνεται για τον Βύωνα η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου διοργάνωσης και διαχείρισης του φεστιβάλ, μέσω την σύμπραξης του Δήμου Βύρωνα με ιδιώτη συνδιοργανωτή, προκειμένου να αρθούν τα όποια εμπόδια, να εκσυγχρονιστεί η λειτουργία του φεστιβάλ και να μεγαλώσει η κλίμακα λειτουργίας του.

Στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί η σημαντική προσπάθεια των διοργανωτών, προκειμένου το Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα όχι μόνο να επιβιώσει μακροπρόθεσμα αλλά και να ενισχυθεί σε όλα τα επίπεδα. Η εδραίωση και η σταθεροποίηση του διαφαίνεται από την καθιέρωσή του ως θεσμό με σίγουρες καλλιτεχνικές επιλογές στην συνείδηση του κοινού, αλλά και από την σημαντική προσπάθεια ανάπτυξης του, στοχεύοντας στην μελλοντική απόκτηση ευρωπαϊκής ταυτότητας και έλξης μη εγχώριου κοινού.

Όμως προς την κατεύθυνση της ισχυροποίησης, η οποία αποτελεί επένδυση, παράγοντες επιτυχίας αποτελούν τόσο η ευρηματική επικοινωνία όσο και η ανάληψη κινδύνου. Καινοτόμες συνεργασίες, όπως αυτή με ένα φεστιβάλ μεγαλύτερης κλίμακας είναι δυνατόν να δώσουν επιπλέον ώθηση στην ισχυροποίηση του φεστιβάλ. Η προοπτική της συμπαραγωγής με το Φεστιβάλ Αθηνών, αποτελεί ευκαιρία προς μια περαιτέρω ενδυνάμωση και ισχυροποίηση του φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα. Το ενδεχόμενο της σύμπραξης του φεστιβάλ με το φεστιβάλ Αθηνών, θα του προσέδιδε, εγκυρότητα και δυνατότητα να φιλοξενήσει κάποιες από τις ακριβές παραγωγές που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα του δεύτερου. Ταυτόχρονα, θα συντελούσε στην επίτευξη της πραγματικής ανανέωσης που τόσο έχει ανάγκη, εάν άδραττε την ευκαιρία να αξιοποιήσει τη σύμπραξη αυτή ως αφορμή απελευθέρωσης και μετατροπής του σε εναλλακτικό, πρωτοποριακό παρακλάδι του Φεστιβάλ Αθηνών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρωτογενείς Πηγές

Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (Ν.3463/2006) (Φ.Ε.Κ. 114Α΄/ 8.6.2006)

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- **Βενιζέλος Ε.**, Διαχρονία και Συνέργεια. Μια πολιτική πολιτισμού, Καστανιώτης, Αθήνα, 1999
- **Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ., Μπαντιμαρούδης Φ., Μπουμπάρης Ν., Παπαγεωργίου Δ.**, Πολιτιστικές Βιομηχανίες. Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2005
- **Βρεττός Λ.**, Λεξικό τελετών, εορτών και αγώνων των Αρχαίων Ελλήνων, Αθήνα, Εκδ. Κονιδάρη, Β΄ έκδοση 2002
- **Γασπαρινάτος Κ. και Ιωαννίδης Γ.**, Πολιτιστική Πολιτική, Διαχείριση και Νομικά Πρόσωπα. Σημειώσεις για το τμήμα της Οργάνωσης και Διοίκησης κατά την Ειδική Φάση Σπουδών της ΕΣΤΑ, Αθήνα, 2007
- **Γκιζέλης Γ.**, Το πολιτισμικό σύστημα. Ο σημειωτικός και επικοινωνιακός χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980
- **Δωρής Μ.**, Πολιτισμός και κοινωνική εξέλιξη, Γνώση, Αθήνα, 1981
- **Εκδοτική Αθηνών ΑΕ**, «Κλασσικός Ελληνισμός», Τόμος Γ2, 1972
- **Εμμανουήλ Α.**, Ιστορικές και επιστημονικές θεμελιώσεις της κοινωνιολογίας, Καραμπερόπουλος, Πειραιάς, 1979
- **Ιωαννίδης Γ.**, Ο ρόλος του εθελοντικού τομέα στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη: η περίπτωση της πόλης του Πειραιά κατά την περίοδο 1974- 2000, Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα, 2002
- **Καλογήρου Α., Ιωαννίδης Γ., Γασπαρινάτος Κ.**, Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα σύγχρονης κοινωνίας. Μέρος Β΄: Πολιτισμός και Ανάπτυξη. Σημειώσεις για την Κοινή Φάση σπουδών της ΕΣΤΑ, Αθήνα, 2006
- **ΚΕΔΚΕ –ΕΕΤΑΑ**, Η πολιτιστική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παρούσα Κατάσταση και προοπτικές, Αθήνα, 1993

- **ΚΕΠΕ**, Ο Πολιτισμός ως Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας, Αθήνα, 2000
- **ΚΕΠΕ**, Εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1988 - 1992, Πολιτιστική Ανάπτυξη, Αθήνα, 1992
- **Κόνσολα Ντ.**, Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1982
- **Κόνσολα Ντ.**, Πολιτιστική Δραστηριότητα και Κρατική Πολιτική στην Ελλάδα. Η Περιφερειακή Διάσταση, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1990
- **Κόνσολα Ντ.**, Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής, πανεπιστημιακές παραδόσεις, 2003
- **Κόνσολας Ν.**, Περιφερειακή οικονομική πολιτική. Γενική Θεώρηση, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1983
- **Μπαμπινιώτης Γ.**, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Β' Έκδοση. Γ' Ανατύπωση, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα, 2006
- **Μπιτσάνη Ευ**, Πολιτισμός κα Τοπική Κοινωνία: η τοπική πολιτιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 1980- 2000, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα 2002
- **Μπιτσάνη Ευ**, Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη. Σχεδιασμός πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος. Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα 2004
- **Πάρκινσον Μάικλ**, Πολιτιστική Πολιτική και αναζωογόνηση των πόλεων, ΕΕΤΑΑ
- **Ρόζεναντ Μ.**, Φιλοσοφικό Λεξικό, Γνώσεις, Αθήνα, 1976
- **Τεγόπουλος –Φυτράκης**, Ελληνικό Λεξικό, ,εκδ. Αρμονία ΑΕ, Δέκατη έκτη έκδοση, Αθήνα
- **Τροβά Ελ.**, Η έννοια του πολιτιστικού περιβάλλοντος κατά το Σύνταγμα του 1975/86, Σάκκουλας, Αθήνα, 1992
- **Τσαούσης Γ.Δ.**, Προβλήματα ιστορίας και ιστορικής μεθοδολογίας, Θεμέλιο, Αθήνα, 1983

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- **Allen J., O 'Toole W., McDonnell I., Harris R.,** Festival and special event management, John Wiley & Sons Australia Ltd, third edition, 2005
- **Badie B.,** Κουλτούρα και Πολιτική, Πατάκης, Αθήνα, 1995
- **Basset K.,** “Urban cultural strategies and urban regeneration: a case study and critique” Environment and Planning A, 25pp. 1773-1778
- **Cuche Denys** (Μ. Λεοντσίνι επιμ.) Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες Αθήνα 2001
- **D' Astous A., Golbert F., D' Astous E.,** The personality of cultural festivals: scale development and applications, International Journal of Arts Management, Vol. 8, No 2, Winter, 2006
- **Deetz J.** In Small Things Forgotten, Doubleday Natural History Press, Garden City, Νέα Υόρκη, 1997
- **Ekman A.,** The Revival of Cultural Celebrations in Regional Sweden. Aspects of Tradition - Sosiologia Ruralis vol. 39, No3
- **Falassi Alessandro,** Time out of time Essays on the Festival, University of New Mexico Press, Albuquerque, 1987
- **Feagin J., Orum A., Sjoberg G.,** A case for case study. Chapel Hill, NC: University of North Karolina Press, 1991
- **Frey B.,** The Rise and Fall of Festivals, Reflections on the Salzburg Festival, Working Paper No. 48, Institute of Empirical Research in Economics, University of Zurich, Working Papers Series, 2000
- **Getz D.,** Festivals, Special Events and Tourism, New York: Van Nostrand Reinhold, 1991
- **Girard A.,** Cultural Development: experience and policies, πρώτη έκδοση, Paris, Unesco, 1972
- **HOLND FSTVL,** “Future of Festival Formulae”, Amsterdam: Holland festival, 2002
(The) International Dictionary of Event Management, John Wiley & Sons , 2001
- **Jamieson K.,** “Edinburgh: “the festival geze and its boundaries” space and culture 7 (1), 2004
- **Isar R.F.,** “Culture and the arts festival of the twentieth century” Cultures 3 pp. 125-145, 1976

- **Julia Stavroula Paraskevopoulou**, Modern Cultural Festivals in Greece and Barriers to their Development, Queen Margaret University Copley, Edinburgh, August, 2006
- **Muir E.**, “Ritual in Early Modern Europe” Cambridge: Cambridge University Press, 1997
- **Quinn B.**, «Arts Festivals and the City» Urban Studies Vol.42, No 5/6, pp 929
- **Rolfe H.**, “Arts Festivals in the UK”, Policy Studies Institute, London, 1992
- Schiller, Kultursponsorin in den USA, σε Media Perspektiven, artik. 11, 1990
- **Turner V.**, “Celebration: Studies in Festivity and Ritual” Washington, DC: Smithsonian Institution Press, 1982
- **UNESCO**, Cultural Policy, a preliminary study, Paris, 1969
- **Waterman S.**, Carnival for elites? The cultural Politics of the arts festivals, Progress in Human Geography 22, 1998
- **Williams R.**, Κουλτούρα και ιστορία, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα, 1994

Άρθρα

- **Αρταβάνη Μ.**, Τα νέα μέσα της περιφερειακής πολιτικής και η συμβολή τους στην τοπική ανάπτυξη στην Ελλάδα. Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα, 1998
- **Αρταβάνη Μ.-Αθ.**, Δομές στήριξης της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας. Η περίπτωση των αναπτυξιακών εταιρειών, στο: Λαμπρινίδης Μ. και συν. (επιμ.), Επιστημονικές μελέτες προς τιμήν του καθηγητού Νίκου Ι. Κόνσολα, σελ.271-280, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005
- **Klamer A.**, On the economics of art and culture, in www.klamer.nl/art.htm, 2002
- **Κόνσολα Ντ. και Ιωαννίδης Ι.**, «Οι πολιτιστικοί θεσμοί και η αναζωογόνηση των ελληνικών πόλεων: τα νεωτερικά φεστιβάλ», Επιστημονικές μελέτες προς τιμήν του καθηγητού Νίκου Ι. Κόνσολα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- **Παρασκευόπουλος Χ.**, «Κοινωνικό Κεφάλαιο και Θεσμικά Δίκτυα Συλλογικής Εκμάθησης: το ουσιαστικό περιεχόμενο της αρχής της επικουρικότητας στα πλαίσια

της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής», ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, τ.12/1997, 1997

- **Προβατάς Δ.**, «Τοπική Ανάπτυξη, Προοπτικές», Τοπική Αυτοδιοίκηση-Αποκέντρωση, τ.4/1997
- **Συναδινός Π.**, Το εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων: Ένα παράδειγμα εθνικού σχεδιασμού με στόχο την πολιτιστική αποκέντρωση, στο Ραζή Ζ., Μπαχάρης Γ., (επιμ.), Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία, σελ.43-47, ΕΕΤΑΑ, 1994
- **ΤΕΔΚΝΑ** «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ύδρα 14-15 Μαΐου 1993», Πρακτικά και συμπεράσματα του Συνεδρίου: Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα, 1994
- **Ψύλλα Μ.**, «Η πολιτιστική διάσταση της Τοπικής Ανάπτυξης», Τοπική Αυτοδιοίκηση-Αποκέντρωση, τ.2/1992, 1992

Προσωπικές Συνεντεύξεις

Μαρουλιανάκη Βούλα, Υπεύθυνη του Τμήματος Δημοσίων Σχέσεων και Χορηγιών του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Βύρωνα (15 Μαΐου και 20 Μαΐου 2010).

Διαδίκτυο

- <http://www.dimosbyrona.gr>, «Επίσημη Ιστοσελίδα του Δήμου Βύρωνα»
- www.festivalvyrona.gr, «Ιστοσελίδα του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα- Στη Σκιά των Βράχων»
- <http://festivalmania.wordpress.com/>, «Για όλους όσους ασχολούνται με το φεστιβάλ»
- <http://www.efestivals.co.uk/festivals/womad>, “The definitive guide to festivaling”
- www.goculture.gr, «Διαδικτυακός τόπος καθημερινής πολιτιστικής ενημέρωσης και πληροφoρίας»

- <http://www.wikipedia.com>, «Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια»
- <http://www.yppro.gr>, «Επίσημη Ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού»

Σχετική Βιβλιογραφία

- **Αθανασόπουλος Δ.**, Για μια πολιτική της κουλτούρας, ΕΚΔΔ, 1990
- **Αθανασόπουλος Δ.**, Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτισμική Ανάπτυξη, στο Ραζή Ζ., Μπαχάρας Γ. (επιμ), Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία, σελ.20-27, Αθήνα, ΕΕΤΑΑ, 1994
- **Βαροπούλου Ελένη**, «Τάσεις, τα φεστιβάλ στην Ευρώπη έγιναν μόδα», Το Βήμα, 27/08/2006, σελ.:C09 Κωδικός άρθρου: B14849C091 ID: 279854
- **Γεωργίου Γ.**, Η Ευρώπη της Αυτοδιοίκησης, περιοδικό Τοπική Αυτοδιοίκηση - Αποκέντρωση, τεύχος 5, 1999
- **Γούλη Ε.**, Φεστιβάλ Επιδαύρου, Επτά Ημέρες, Καθημερινή, 13/7/2003
- **Δαλίπης Αντ.**, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Ημερησία Ετήσια Ειδική Έκδοση, Ιούνιος 2007
- **Ευθυμιάδη Ν.**, «Πολιτιστικός Ολοκληρωτισμός. Ο μύθος του πλουραλισμού στον χώρο του πολιτισμού», Βήμα Ιδεών, τ.5/2007
- **Fabrizio C.**, “Cultural development in Europe”, Cultural development: some regional experiences, Paris, Unesco, 1981
- **Gillies Malcolm**, Festivals: now and then, the journal of the Australian Music Centre, Sound Australian No 63, 2004
- **Matarasso F. and Landry C.**, Balancing act: 21 strategic dilemmas in cultural policies, Council of Europe, Strasbourg, 1999
- **Μπιανκίνι Φρ.**, Πολιτισμός, σύγκρουση και πόλεις: ζητήματα και προοπτικές για τη δεκαετία του 1990, στο Μπιανκίνι Φρ. και Πάρκινσον Μ. (επιμ), Πολιτιστική Πολιτική και αναζωογόνηση των πόλεων, σελ.193-206, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα, 1994
- **Φεσσά- Εμμανουήλ Ε.**, «Το πρόβλημα της πολιτιστικής πολιτικής στην Ελλάδα», Θέματα Χώρου και Τεχνών, τ.9/1978

Παράρτημα 1
Προγράμματα Φεστιβάλ Δήμου Βύρωνα

16^ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΥΡΩΝΑ 2003
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Αρχίζει το 16ο Φεστιβάλ Βύρωνα

Όλα είναι έτοιμα για την έναρξη του 16ου Φεστιβάλ Βύρωνα. Η αυλαία ανοίγει τη Δευτέρα 25 Αυγούστου με τη Συναυλία των Δημήτρη Μητροπάνου και Δημήτρη Μπάση με Γενική Είσοδο : 20€ Αναλυτικά το πρόγραμμα έχει ως εξής:

ΤΡΙΤΗ 26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ: "ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΕΣ" του Αριστοφάνη
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ Πέτρος Φιλιππίδης-Γιάννης Βούρος,Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΤΕΤΑΡΤΗ 27 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ:ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΤΣΙΡΑΣ Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ:ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ Γενική Είσοδος : 15€

ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ:"ΜΗΔΕΙΑ" ΤΟΥ ΜΠΟΣΤ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΑ ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΡΟΥΜΕΛΗΣ Λήδα Πρωτοψάλτη,Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΔΕΥΤΕΡΑ 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:ΜΑΡΙΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΝΥΚΤΩΝ ΕΓΧΟΡΔΩΝ ΠΑΤΡΑΣ,Γενική Είσοδος : 20€

ΤΡΙΤΗ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ :ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΜΑΛΑΜΑΣ ,Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:ΜΑΝΩΛΗΣ ΛΙΔΑΚΗΣ- ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΛΙΓΟΠΟΥΛΟΥ Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΠΕΜΠΤΗ 4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:ΠΥΞ-ΛΑΞ - ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΤΣΑΤΣΟΥ ,Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5 & ΣΑΒΒΑΤΟ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "ΗΛΕΚΤΡΑ" του Ευριπίδη ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΠΑΤΡΑΣ Καριοφυλλιά Καραμπέτη, Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΓΕΙΩΝ μαζί του η ΛΙΖΕΤΑ ΚΑΛΗΜΕΡΗ, Γενική Είσοδος : 20€

ΔΕΥΤΕΡΑ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ - ΜΕΛΙΝΑ ΑΣΛΑΝΙΔΟΥ, Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΤΕΤΑΡΤΗ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "ΙΩΝ" του Ευριπίδη ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ Λύδια Κονιόρδου - Χρήστος Λούλης, Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΣΑΒΒΑΤΟ 13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "ΡΕΕΙ ΤΟ ΓΑΛΑ, ΡΕΕΙ ΤΟ ΜΕΛΙ, ΡΕΙ ΚΡΑΣΙ" ΧΟΡΟΘΕΑΤΡΟ ΡΟΕΣ, Γενική Είσοδος : 15€

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ" του Σοφοκλή ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ Γιάννης Βόγλης - Γιάννης Φέρτης - Δήμητρα Χατούπη, Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ, Γενική Είσοδος : 20€

ΤΡΙΤΗ 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΗΛΙΑ ΚΑΤΣΟΥΛΗ" Π. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ - ΓΛΥΚΕΡΙΑ, Γ. ΑΝΔΡΕΑΤΟΣ, Γ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ, ΑΝ. ΜΟΥΤΣΑΤΣΟΥ, Σ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ, ΑΡΓ. ΚΑΠΑΡΟΥ - Κ. ΒΕΤΤΑ, Ν. ΜΑΥΡΟΥΛΗΣ, Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΠΕΜΠΤΗ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "Ο ΚΑΤΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑΝ ΑΣΘΕΝΗΣ" ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΚΡΗΤΗΣ Γιώργος Παρτσαλάκης - Πένυ Παπουτσή, Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΣΑΒΒΑΤΟ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ: "Η ΜΑΡΙΧΟΥΑΝΑ ΤΗΣ ΜΑΜΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΠΠΟ ΓΛΥΚΙΑ" του Ντάριο Φο ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΙΣΟΔΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:"Ο ΚΟΥΡΕΑΣ ΤΗΣ ΣΕΒΙΛΛΗΣ"
ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΑΓΡΙΝΙΟΥ Δήμητρα Ματσούκα - Άρης
Λεμπεσόπουλος,Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΔΕΥΤΕΡΑ 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:"12 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΛΩΔΙΑ" Χ. ΘΗΒΑΙΟΣ -
Π. ΚΑΤΣΙΜΙΧΑΣ, Μ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ - Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Φ.
ΔΕΛΗΒΟΡΙΑΣ - Σ. ΜΑΛΑΜΑΣ,Ο. ΠΕΡΙΔΗΣ - Μ. ΦΑΜΕΛΟΣ,Γενική
Είσοδος : 15€

ΤΡΙΤΗ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:"Ο ΚΑΛΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΣΒΕΪΚ" Ο.Ε.Θ.
"Αριστοφάνης"Θύμιος Καρακατσάνης - Όλγα Πολίτου - Γιώργος
Παπαζήσης,Τιμή Εισιτηρίου : 20€ - Νεανικό: 15€

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:ΜΙΛΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ ,Γενική
Είσοδος : 15€

ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ:ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΤΑΛΛΑΡΑΣ - ΜΑΡΙΝΕΛΛΑ
Γενική Είσοδος : 25€

<http://dimotikosantilogos.gr>

17^ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΥΡΩΝΑ 2004

17ο Φεστιβάλ Βύρωνα 2004 / "Στη σκιά των βράχων" Φεστιβάλ - Τέχνες, Πολιτισμός

Πότε: Από 7/6/2004 Έως 21/7/2004 Ώρα 9:30

Πού: Θέατρο Βράχων "Μελίνα Μερκούρη" ΑΘΗΝΑ, Βύρωνα
210-7662066, 7655748

Πληροφορίες

Το φετινό φεστιβάλ Βύρωνα φιλοξενεί 19 συναυλίες, 5 θεατρικές παραστάσεις και 1 παράσταση χορού.

Πρόγραμμα εκδηλώσεων:

ΙΟΥΝΙΟΣ

Δευτέρα 7

Συναυλία της Μαρινέλλας

Πέμπτη 10

Συναυλία του Σωκράτη Μάλαμα

Παρασκευή 11

Tango Flamenco

Σάββατο 12

Μικρή Αρκτος

Τρίτη 15

Συναυλία του Λουδοβίκου των Ανωγείων. Συμμετέχει η Λιζέτα Καλημέρη

Πέμπτη 17

Συναυλία του Φοίβου Δεληβοριά

Τετάρτη 23 & Πέμπτη 24

Ο κόσμος και ο Μάνος Χατζιδάκις: Αφιέρωμα στο μεγάλο δημιουργό
Παραγωγή: Πολιτιστική Ολυμπιάδα

Δευτέρα 28

Συναυλία του Θανάση Παπακωνσταντίνου και του Γιάννη Αγγελάκα. Συμμετέχει η Μάρθα Φριτζήλα.

Τρίτη 29

Συναυλία του Νίκου Πορτοκάλογλου

ΙΟΥΛΙΟΣ

Πέμπτη 1

Συναυλία David Byrne

Παρασκευή 2 & Σάββατο 3

"Ίφιγένεια εν Αυλίδι" του Ευριπίδη, με την Καρυοφυλλιά Καραμπέτη και το Στέλιο Μάινα. Παραγωγή: ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας **Δευτέρα 5**
Συναυλία Χάρις Αλεξίου και Μανώλη Φάμελλου

Τετάρτη 7

Συναυλία Βασίλη Παπακωνσταντίνου, Πάνου Κατσιμίχα και Διονύση Τσακνή

Πέμπτη 8

Συναυλία Αλκίνοου Ιωαννίδη

Σάββατο 10

2nd Country Music Festival: Συναυλία του Nikos Caravelas

Κυριακή 11

"Τρωάδες" του Ευριπίδη. Παραγωγή: Θεατρική Διαδρομή

Τρίτη 13 & Τετάρτη 14

Συναυλία του Μιχάλη Χατζηγιάννη

Πέμπτη 15

Omara Portuondo

Παρασκευή 16

"Μισός αιώνας Αριστοφάνης" Παραγωγή: Πολιτιστική Ολυμπιάδα,
Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν

Δευτέρα 19

Συναυλία του Γιώργου Νταλάρα και της Γλυκερίας. Συμμετέχουν ο
Παναγιώτης Λαλέζας και η Ορχήστρα Εστουδιαντίνας.

Τρίτη 20

Συναυλία της Deborah Myers

Τετάρτη 21

"Φόνος; Θ" αστειεύεστε!" του Πατ Κουκ από το Θεατρικό Εργαστήρι
Δήμου Βύρωνα (Είσοδος ελεύθερη)

18 Φεστιβάλ Δήμου Βύρωνα 2005

Το πρόγραμμα του φετινού φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα που έχει αρχίσει από 3 Αυγούστου και θα ολοκληρωθεί το Σάββατο 1 Οκτωβρίου, περιλαμβάνει συναυλίες, θεατρικές και χορευτικές παραστάσεις αλλά και ένα τριήμερο με ελληνικά rock σχήματα.

Αναλυτικό πρόγραμμα εκδηλώσεων Αυγούστου:

Τετάρτη 3 Αυγούστου

Eric Burdon - The Animals εισιτήρια: 25, 20 € (νεανικό)

Δευτέρα 22 Αυγούστου

Θάνος Μικρούτσικος: "Ταξιδεύοντας..." τραγουδούν: Γ. Κότσιρας, Λ. Μαχαιρίτσας, Χ. Θηβαίος, Γ. Κούτρας εισιτήριο: 20 €

Τετάρτη 24 Αυγούστου

Μουσική παράσταση με κρουστά Ηχόδραση - Νίκος Τουλιάτος και Red Poppy - Chinese Ladies Percussions εισιτήριο: 20 €

Πέμπτη 25 Αυγούστου

Θέατρο Προσκήνιο: Αρχοντοχωριάτης του Μολιέρου εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Παρασκευή 26 Αυγούστου

Μουσική συνάντηση Mare nostrum με τους: Mode Plagal, Κώστα Παυλίδη, Unaniin εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Σάββατο 27 Αυγούστου

Μουσική συνάντηση Mare nostrum με τους: Human Touch, Μάκη Αμπλιανίτη, Γιάννη Φλώρο-Δημήτρη Βασιλάκη Quartet εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Κυριακή 28 Αυγούστου

Χοροθέατρο griffon, Lapland εισιτήρια: 20, 40 €

Δευτέρα 29 Αυγούστου

Θέατρο Διαδρομή: Ορέστης του Ευριπίδη εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Τρίτη 30 Αυγούστου

Συναυλία με τους: Γιάννη Κότσιρα, Μανώλη Φάμελλο, Ραλλία Χρηστίδου εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Τετάρτη 31 Αυγούστου

Συναυλία με τους: Δημήτρη Μητροπάνο, Μελίνα Κανά εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου

Αφιέρωμα: 10 χρόνια Μίλτος Πασχαλίδης Τραγουδούν: Δημήτρης Μητροπάνος, Ελένη Τσαλιγοπούλου, Βασίλης Παπακωνσταντίνου, Χρήστος Θηβαίος κ.ά. εισιτήρια: 25, 20 € (νεανικό)

Παρασκευή 2 Σεπτεμβρίου

Συναυλία του Σωκράτη Μάλαμα μαζί του η Μαρία Λούκα εισιτήρια: 25, 20 € (νεανικό)

Σάββατο 3 Σεπτεμβρίου

Συναυλία με τους: Φίλιππο Πλιάτσικα, Διονύση Τσακνή, Λαυρέντη Μαχαιρίτσα εισιτήρια: 25, 20 € (νεανικό)

Κυριακή 4 Σεπτεμβρίου

ΔΗ.ΘΕ. Αμφισσας-Μαγικό Σανίδι: Αντιγόνη του Σοφοκλή εισιτήριο: 15 €

Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου

Εθνικό Θέατρο: Αχαρνείς του Αριστοφάνη εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου

Βασίλης Παπακωνσταντίνου: "Νύχτες για ένα γάτο και... πέντε σειρήνες" εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Πέμπτη 8 και Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου

Σύγχρονο Θέατρο Αθήνας: Οιδίπους Τύραννος, Σοφοκλή εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου

3ο Country Music Festival εισιτήριο: 25 €

Κυριακή 11 Σεπτεμβρίου

Θέατρο Μεταξουργείο: Αγγέλα Παπάζογλου εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Τρίτη 13 Σεπτεμβρίου

Συναυλία της Ελευθερίας Αρβανιτάκη εισιτήριο: 20 €

Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου

Χορευτική παράσταση: "Το Βλέμμα της Γης" από το Χοροθέατρο Νατάσσα Ζούκα+Atopos εισιτήρια: 20, 40 €

Πέμπτη 15 Σεπτεμβρίου

Εθνικό Θέατρο: Βάκχες του Ευριπίδη εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου

Χορευτική παράσταση: "Μυστικός Δείπνος" από την ομάδα Sinequanon εισιτήρια: 20, 40 €

Σάββατο 17 Σεπτεμβρίου

Εθνικό Μαύρο Θέατρο Πράγας: Δον Κιχώτης εισιτήριο: 15 €

Κυριακή 18 Σεπτεμβρίου

Εθνικό Μαύρο Θέατρο Πράγας: Fantasy Travellers εισιτήριο: 25 €

Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου

Συναυλία του Θανάση Παπακωνσταντίνου, συμμετέχει η Μάρθα Φριτζήλα εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Τρίτη 20 Σεπτεμβρίου

Μουσικο-χορευτική παράσταση tango με το σχήμα Mala Junta εισιτήριο: 20 €

Τετάρτη 21 Σεπτεμβρίου

Ρεσιτάλ Πιάνου με τον Δημήτρη Σγούρο εισιτήριο: 20 €

Πέμπτη 22 Σεπτεμβρίου

ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ - Συναυλία του Μανώλη Φάμελλου

Σάββατο 24 Σεπτεμβρίου

Αφιέρωμα στον Στράτο Διονυσίου Τραγουδούν: Αγγελος και Στέλιος Διονυσίου κ.ά. εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Κυριακή 25 Σεπτεμβρίου

Θεατρικό Εργαστήρι Δήμου Βύρωνα: Λυσιστρώ Ονειρα Γλυκά
είσοδος ελεύθερη

Δευτέρα 26 Σεπτεμβρίου

METPO και Δημήτρης Παπαδημητρίου: "Τέσσερις κύκλοι τραγουδιών" Συμμετέχουν: Γεράσιμος Ανδρεάτος, Ελευθερία Αρβανιτάκη, Φωτεινή Δάρρα, Παντελής Θαλασσινός, Κωνσταντίνος Μαρκουλάκης εισιτήρια: 20, 15 € (νεανικό)

Πέμπτη 29 Σεπτεμβρίου

Κίτρινα Ποδήλατα, Υπόγεια Ρεύματα, Δέσποινα Ολυμπίου

Παρασκευή 30 Σεπτεμβρίου

Ρόδες, Ενδελέχεια, Πάυλος Παυλίδης

Σάββατο 1 Οκτωβρίου

Raining Pleasure, Mikro εισιτήρια: 15 €, 30 €, (για το τριήμερο 29/09/2005, 30/09/2005, 01/10/2005)

Προπώληση εισιτηρίων: 1. Δισκοπωλεία «METROPOLIS» 2. Περίπτερο Φεστιβάλ Βύρωνα – Πλατεία Συντάγματος (Μητροπόλεως) 8.30 π.μ. – 8.30 μ.μ. Δευτέρα έως Παρασκευή 9.00 π.μ. – 5.00 μ.μ. Σάββατο

<http://www.texnologia.gr/index.asp?mod=articles&id=642>

19^ο Φεστιβάλ Στη Σκιά των βράχων 2006

Πρόγραμμα 19ου ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ

Τρίτη 6/6:

Γιώργος Νταλάρας – Dulce Pontes. Σολίστ: Στέφανος Κορκολής Τιμή

Εισιτηρίου: 30 € - Νεανικό 25€

Πέμπτη 8/6:

Σωκράτης Μάλαμας Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Πέμπτη 15/6:

Ελευθερία Αρβανιτάκη μαζί της ο Μάνος Πυροβολάκης Τιμή

Εισιτηρίου: 25 € - Νεανικό 15€

Παρασκευή 16/6:

2η Μουσική Συνάντηση MARE NOSTRUM Μάκης Αμπλιανίτης, Fuat

Saka (Τουρκία), Abdelli (Αλγερία) Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Σάββατο 17/6:

2η Μουσική Συνάντηση MARE NOSTRUM Miquel Gil (Ισπανία),

Σαβίνα Γιαννάτου Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Δευτέρα 19/6:

Αφιέρωμα στο MANO XATZIΔAKI Τραγουδούν: Αλκίνοος Ιωαννίδης
- Μανώλης Λιδάκης Τιμή Εισιτηρίου: 25€ - Νεανικό 15€

Τρίτη 20/6:

«**Εν τω μηνί Αθύρ**» Χοροθέατρο «ΡΟΕΣ». Χορογραφία-σκηνοθεσία:
Σοφία Σπυράτου, Μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Τετάρτη 21/6:

Μιχάλης Χατζηγιάννης Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Πέμπτη 22/6:

Συναυλία του ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ Δημήτρης Μητροπάνος -
Μάριος Φραγκούλης - Χαράλαμπος Γαργανουράκης, Βασιλική
Λαβίνα – Φωτεινή Δάρρα – Λάκης Λαζόπουλος. Διευθύνει ο Συνθέτης
Γιάννης Μαρκόπουλος Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Κυριακή 25/6:

«**ΛΥΣΙΣΤΡΩ**» Διασκευή Θεατρικό Εργαστήρι Δήμου Βύρωνα
Ελεύθερη είσοδος

Δευτέρα 26/6:

«**ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΑΙΞΠΗΡ**» Θέατρο Προσκήνιο. Σκηνοθεσία:
Αντώνης Καλογρίδης. Πρωταγωνιστούν: Καρυοφιλιά Καραμπέτη,
Πέμη Ζούνη, Μίρκα Παπακωνσταντίνου, Χρύσα Ρώπα Τιμή
Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό 15€

Τετάρτη 28/6:

«**ΜΑΡΙΑ ΠΕΝΤΑΓΙΩΤΙΣΣΑ**» του Μπόστ Θεατρική Διαδρομή.
Σκηνοθεσία: Κώστας Τσιάνος. Πρωταγωνιστούν: Πέτρος Φιλιππίδης
Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό 15€

Πέμπτη 29/6:

Πάνος Κατσιμίχας - Μανώλης Ρασούλης Συμμετοχή: Μάνος Ευδούς
Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Παρασκευή 30/6:

«ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΝΕΡΟ ΔΑΣΚΑΛΑ» του Γιάννη Ξανθούλη Θεατρικό
Εργαστήρι Δήμου Βύρωνα Ελεύθερη είσοδος

ΙΟΥΛΙΟΣ

Κυριακή 2/7:

Antony and the Johnson, Joan as police woman Τιμή Εισιτηρίου: 40 €

Δευτέρα 3/7:

Βασίλης Παπακωνσταντίνου Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό 15€

Πέμπτη 6/7:

Άλκηστις Πρωτοψάλτη Τιμή Εισιτηρίου: 25€ - Νεανικό 15€

Παρασκευή 7/7:

4o Country Music Festival Τιμή Εισιτηρίου: 25 € ΑΜΕΑ και παιδιά έως
14 ετών Ελεύθερη είσοδος

Δευτέρα 10/7:

«ΤΟ ΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΓΗΣ» Διήμερο Αφιέρωμα στην ελληνική μουσική
παράδοση. ΕΝ...ΦΩΝΑΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΟΙΣ Δόμνα Σαμίου – Χρόνης
Αηδονίδης, Σαβίνα Γιαννάτου, Πετρολούκας Χαλκιάς, Μάνος
Αχαλινωτόπουλος κ.α. Επιστημονική – καλλιτεχνική επιμέλεια:
Λάμπρος Λιάβας Τιμή Εισιτηρίου: 25 €

Τρίτη 11/7:

«ΤΟ ΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΓΗΣ» Διήμερο Αφιέρωμα στην ελληνική μουσική
παράδοση. Τ'ΑΗΔΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΤΗΣ
ΔΥΣΗΣ Χαρούλα Αλεξίου στα «Τραγούδια της Γης», Arakne
Mediterranea, κ.α. Επιστημονική – καλλιτεχνική επιμέλεια: Λάμπρος
Λιάβας Τιμή Εισιτηρίου: 25 € Τιμή Δημέρου: 40€

Τετάρτη 12/7:

Iggy Pop & The Stooges, Purescence Τιμή Εισιτηρίου: 45 €

Πέμπτη 13/7:

Magenta - Αναστασία Μουτσάτσου Συμμετοχή: Μίλτος Πασχαλίδης
Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Κυριακή 16/7:

GOCOO Magic drummers of Japan Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Τρίτη 18/7:

«ΠΕΡΣΕΣ» του Αισχύλου Εθνικό Θέατρο. Σκηνοθεσία: Λυδία Κονιόρδου. Πρωταγωνιστούν: Λυδία Κονιόρδου, Χρήστος Λούλης
Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό 15€

Πέμπτη 20/7 & Παρασκευή 21/7:

«ΟΡΝΙΘΕΣ» του Αριστοφάνη ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ ΠΑΤΡΑΣ. Σκηνοθεσία: Θέμης Μουμουλίδης. Πρωταγωνιστούν: Γιάννης Μπέζος, Φώτης Σπύρος
Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό 15€

Δευτέρα 24/7:

Deep Purple Τιμή Εισιτηρίου: 50 €

Τετάρτη 26/7:

«ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΕΣ» του Αριστοφάνη Εθνικό Θέατρο. Σκηνοθεσία: Σωτήρης Χατζάκης. Πρωταγωνιστούν: Γιώργος Αρμένης, Βασίλης Χαραλαμπόπουλος
Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό 15€

Πέμπτη 27/7:

Isaac Hayes Τιμή Εισιτηρίου: 45 € **Info Data:** Πότε: 6 Ιουνίου - 27 Ιουλίου

Πού: Θέατρο Βράχων Μελίνα Μερκούρη

Ώρα: 21.30

Εισιτήρια: Ανάλογα με την εκδήλωση - Προπώληση εισιτηρίων στο Περίπτερο Φεστιβάλ Βύρωνα -Πλατεία Συντάγματος, στο Δημαρχείο Βύρωνα - Καραολή & Δημητρίου 32-36, στο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Βύρωνα, (Παλαιό Δημαρχείο) Κύπρου & Ευαγγελικής Σχολής, στα ταμεί Θεάτρων Βράχων, στα δισκοπωλεία "METROPOLIS" και στο δισκοπωλείο "SALINA", Υμηττού 125, , Παγκράτι.

Πηγή: Δήμος Βύρωνα

20^ο Φεστιβάλ Δήμου Βύρωνα 2007

Το πρόγραμμα του φεστιβάλ Βύρωνα το καλοκαίρι 2007 είχε ως εξής:

22/8 : «Υπέροχα Μονάχοι» με το Σταυρό του Νότου

23/8 : «Μήδεια» Μποστ

27/8 : «Ανδρομάχη» Ρακίνα

28/8 : Χειμερινοί Κολυμβητές

29/8 : Δημήτρης Ζερβουδάκης

30/8 : «Ιφιγένεια εν Αυλίδι» Ευριπίδη

3/9 : Χαΐνηδες 4/9 : «Το φως των Βράχων» ΜΙΝΩΣ ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ

5/9 : «Ηλέκτρα» Σοφοκλή

6/9 : Αφιέρωμα στο ΜΑΝΟ ΛΟΪΖΟ «Όλα σε θυμίζουν» - Χάρις Αλεξίου

7/9 : «Βαβυλωνία» Δημητρίου Βυζάντιου

8/9 : 5ο Country Music Festival - Νίκος Γκαραβέλας

10/9 : Αλκίνοος Ιωαννίδης – Σωκράτης Μάλαμας

12/9 : «Ιππείς» Αριστοφάνη

17/9 : Αφιέρωμα στον ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ

19/9 : Γιάννης Αγγελάκας και οι Επισκέπτες

20/9 : Θανάσης Πολυκανδριώτης & οι Επόμενοι - «...40 μπουζούκια επί σκηνής...»

21/9 : «Άσμα Γενεών» από τον Απόστολο στον Κώστα Καλδάρα

22/9 : Παράσταση χορού του «Κέντρου Ισιδώρας & Ραϊμόνδου Ντάνκαν» σε συνεργασία με το Βρετανικό Συμβούλιο

24/9 : Δήμητρα Γαλάνη

26/9 : ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ: Ρωμαϊκή Αγορά 28/9 : Μια γιορτή για τη Νεολαία

29 - 30/9 : «Ποιος σκότωσε τον... William»

Αλλαγές στο φεστιβάλ Βύρωνα

30 Αύγουστος 2007

Λόγω των πυρκαγιών και του πένθους που κυρήχθηκε σε όλη τη χώρα, τροποποιήθηκε το πρόγραμμα του Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα. Ιδού πως:

- Η προγραμματισμένη για την Δευτέρα 27/8 παράσταση «ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ» του Ρακίνα θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 19 Σεπτεμβρίου
- Η συναυλία των ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΚΟΛΥΜΒΗΤΩΝ που ήταν προγραμματισμένη για την Τρίτη 28/8 θα πραγματοποιηθεί την Κυριακή 23 Σεπτεμβρίου
- Η συναυλία του ΔΗΜΗΤΡΗ ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗ που ήταν προγραμματισμένη για την Τετάρτη 29/8 ματαιώνεται λόγω αδυναμίας εύρεσης νέας ημερομηνίας Τα εισιτήρια ισχύουν και για τις νέες ημερομηνίες.

Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Βύρωνα στο τηλέφωνο: 2107655748 , 2107609340, www.festivalbyrona.gr

Το πρόγραμμα του φεστιβάλ διαμορφώθηκε, ως εξής:

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Πέμπτη 30/8

«Ιφιγένεια εν Αυλίδι» Ευριπίδη ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΛΑΡΙΣΑΣ «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ»

Σκηνοθεσία: Σωτήρης Χατζάκης Πρωταγωνιστούν: Φιλαρέτη Κομνηνού, Αλέξανδρος Μυλωνάς, Ταμίλα Κουλίεβα Θεατρική Παράσταση Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Δευτέρα 3/9

Χαίνηδες Συμμετέχουν: Κωστής Αβυσσινός, Παντελής Θαλασσινός, Παναγιώτης Λάλεζας, Μίλτος Πασχαλίδης, Μάρθα Φριντζήλα, Γιάννης Χαρούλης, Ψαραντώνης Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Τρίτη 4/9

«Το φως των Βράχων» ΜΙΝΩΣ ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ Εγκαίνια Έκθεσης με θέμα τις σκηνοθεσίες του, στα Ανοικτά Θέατρα (Φωτογραφικό υλικό, μουσικά και βιντεοσκοπημένα αποσπάσματα από τις διδασκαλίες του σκηνοθέτη που έλαβαν χώρα σε ανοιχτά Θέατρα)

Τετάρτη 5/9

«Ηλέκτρα» Σοφοκλή ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ Σκηνοθεσία: Πέτερ Στάιν
Πρωταγωνιστούν: Καριοφυλλιά Καραμπέτη, Γιάννης Φέρτης, Αποστόλης Τότσικας, Στεφανία Γουλιώτη, Κόρα Καρβούνη, Λάζαρος Γεωργακόπουλος, Μίλτος Σωτηριάδης Θεατρική Παράσταση Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Πέμπτη 6/9

Αφιέρωμα στο ΜΑΝΟ ΛΟΪΖΟ «Όλα σε θυμίζουν» Χάρις Αλεξίου Συμμετέχει το συγκρότημα «Τρίφωνο» Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Παρασκευή 7/9

«Βαβυλωνία» Δημητρίου Βυζάντιου ΘΕΑΤΡΟ ΜΕΛΙ Σκηνοθεσία: Γιάννης Μόρτζος
Πρωταγωνιστούν: Γιάννης Μόρτζος, Νόννη Ιωαννίδου, Γιώργος Χριστοδούλου κ.α.
Θεατρική Παράσταση Τιμή Εισιτηρίου: 15 €

Σάββατο 8/9

5ο Country Music Festival Νίκος Γκαραβέλας Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 28 € ΑΜΕΑ και παιδιά έως 12 ετών Είσοδος Ελεύθερη

Δευτέρα 10/9

Αλκίνοος Ιωαννίδης – Σωκράτης Μάλαμας Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Τετάρτη 12/9

«Ιππείς» Αριστοφάνη ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΡΟΥΜΕΛΗΣ Σκηνοθεσία: Γιώργος Αρμένης
Πρωταγωνιστούν: Γιώργος Αρμένης, Πάνος Σκουρολιάκος, Κώστας Φλωκατούλας, Παντελής Παπαδόπουλος, Περικλής Καρακωσταντόγλου Θεατρική Παράσταση Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Τετάρτη 19/9

«Ανδρομάχη» Ρακίνα ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ Σκηνοθεσία: Δημήτρης Μαυρίκιος
Πρωταγωνιστούν: Λυδία Φωτοπούλου, Νίκος Καραθάνος, Χρήστος Λούλης, Μαρία Κεχαγιόγλου Θεατρική Παράσταση Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Πέμπτη 20/9

Θανάσης Πολυκανδριώτης & οι Επόμενοι «...40 μπουζούκια επί σκηνής...» Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Παρασκευή 21/9

Μουσική παράσταση του ΚΩΣΤΑ ΚΑΛΔΑΡΑ «Σε μια νύχτα τον κόσμο γύρισα» Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Σάββατο 22/9

Παράσταση χορού του «Κέντρου Ισιδώρας & Ραϊμόνδου Ντάνκαν» σε συνεργασία με το Βρετανικό Συμβούλιο Χορευτική Παράσταση Είσοδος Ελεύθερη

Κυριακή 23/09

Χειμερινοί Κολυμβητές Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 € - Νεανικό: 15 €

Δευτέρα 24/9

Δήμητρα Γαλάνη μαζί της ο Γιώργος Καραδήμος Καλεσμένη της η Ελένη Τσαλιγοπούλου Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 €

Τετάρτη 26/9

ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ: Ρωμαϊκή Αγορά Το Μουσικό Σύνολο Μάνος Χατζιδάκις διευθύνει: Λουκάς Καρυτινός Τραγουδούν: Μάριος Φραγκούλης, Έλλη Πασπαλά Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 25 €

Παρασκευή 28/9

Μια γιορτή για τη Νεολαία Ωρα έναρξης: 7.30 μ.μ. Συμμετέχουν νέα συγκροτήματα και ο Νίκος Πορτοκάλογλου μαζί του Οδυσσέας Τσάκαλος – Βασιλική Καρακώστα Νίκος Ζιώγαλας, Μανώλης Φάμελλος, Στάθης Δρογώσης, Ζακ Στεφάνου Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 15 €

Σάββατο 29/9

Γιάννης Αγγελάκας και οι Επισκέπτες Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 20 € **Κυριακή 30/9 «Ποιος σκότωσε τον... William»** Κείμενο-Σκηνοθεσία: Λίλιαν Δημητρακοπούλου Θεατρικό Εργαστήρι Δήμου Βύρωνα Θεατρική Παράσταση Είσοδος Ελεύθερη

Δευτέρα 01/10

Αφιέρωμα στον ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ Τραγουδούν: Γιώργος Νταλάρας, Κώστας Μακεδόνας, Γλυκερία, Όναρ, Μελίνα Ασλανίδου Συναυλία Τιμή Εισιτηρίου: 30 € - Νεανικό: 20

Πηγή: www.dimosbirona.gr

21^ο Φεστιβάλ Δήμου Βύρωνα 2008

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ

2/6 | Γιώργος Νταλάρας «Σαν τραγούδι μαγεμένο»

3/6 | Βασίλης Σκουλάς - Γεράσιμος Ανδρεάτος

5/6 | Blue Oyster Cult

7/6 | Ρεσιτάλ Πιάνου Cristiana Pegoraro

9/6 | Όναρ - Υπόγεια Ρεύματα

12/6 | Amparanoia - Locomondo

19/6 | Δήμητρα Γαλάνη - Ελευθερία Αρβανιτάκη

23/6 | Μιχάλης Χατζηγιάννης

24/6 | Βασίλης Παπακωνσταντίνου - Σάκης Μπουλάς - Γιάννης Ζουγανέλης -
Χρήστος Θηβαίος

25/6 | Μίλτος Πασχαλίδης

27/6 | «Του Κουτρούλη ο γάμος» - Θεατρική Διαδρομή

30/6 | Σωκράτης Μάλαμας

ΙΟΥΛΙΟΣ

1/7 | Σάννυ Χατζηαργύρη - Matisse

2/7 | Sharon Jones & The Dap Kings

3/7 | Μελίνα Κανά - Ορφέας Περίδης - Λιζέτα Καλημέρη

4.5.6/7 | Schoolwave Festival

7/7 | Lila Downs

8/7 | Γιάννης Ξυλούρης (Ψαρόγιαννης) - Η Κρήτη των ονείρων

9/7 | «Πέρσες» Αισχύλου - ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Λάρισας

10/7 | Ελένη Τσαλιγοπούλου - Γιάννης Κότσιρας

12/7 | 6th Country Music Festival - Νίκος Γκαραβέλας, John Berry

14/7 | Σταμάτης Κραουνάκης & Σπείρα - Σπείρα

15/7 | Εταιρία Ορχηστρικής Τέχνης «Χορευτές»

16/7 | «Βάτρα-Χ» Αριστοφάνης - Εθνικό Θέατρο

17/7 | Χαϊνηδες - Mode Plagal

21/7 | «Τρωάδες» Ευριπίδη - Εθνικό Θέατρο Αλβανίας

23/7 | «Βάκχες» Ευριπίδη - Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

26/7 | «Δεν πληρώνω! Δεν πληρώνω!» Ντάριο Φο - Θεατρικό Εργαστήρι Δήμου

Βύρωνα

Πηγή: www.dimosbirona.gr

22ο Φεστιβάλ Δήμου Βύρωνα 2009

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

19/8 | «ΟΡΝΙΘΕΣ» ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

24/8 | «Η ΟΠΕΡΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΑΡΑΣ» Μπ. Μπρεχτ – Κ. Βάιλ

25/8 | «CARGO» Μια παράσταση – ταξίδι στον κόσμο, ΠΕΜΗ ΖΟΥΝΗ - ΕΛΕΝΗ ΠΕΤΑ

26/8 | «ΤΟΙΧΟΣ», ΧΟΡΟΘΕΑΤΡΟ «SALTO FUTURO» Τατιάνας Λοβέρδου (Η παράσταση ματαιώθηκε)

27/8 | «ΠΕΡΣΕΣ» ΑΙΣΧΥΛΟΥ - Εθνικό Θέατρο

31/8 | ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ – ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΡΟΥΛΗΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

1/9 | ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ–ΜΙΛΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ–ΡΙΤΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

2/9 | «ΜΗΔΕΙΑ» ΜΠΟΣΤ - Θίασος Προσκήνιο

3/9 | ΤΑΝΙΑ ΤΣΑΝΑΚΛΙΔΟΥ – ΜΑΡΘΑ ΦΡΙΤΖΗΛΑ

4/9 | MAMA AFRICA ART FESTIVAL Φεστιβάλ Αφρικανικής Τέχνης

7/9 | ΤΡΙΦΩΝΟ - «Προσοχή Τρίφωνο – Να μ' αγαπάς»

8/9 | «ΑΛΚΗΣΤΙΣ» ΕΥΡΙΠΙΔΗ - Εθνικό Θέατρο

9/9 | ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

10/9 | «10 ΧΡΟΝΙΑ CAFÉ DE L'ART», ΝΟΤΗΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΗΣ

11/9 | ΜΠΑΜΠΗΣ ΣΤΟΚΑΣ (Η συναυλία ματαιώθηκε)

12/9 | 7th COUNTRY MUSIC FESTIVAL - THE GRASCALS - ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΡΑΒΕΛΑΣ

13/9 | ΙΩΝΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ (Η συναυλία ματαιώθηκε)

14/9 | Αφιέρωμα 30 ΧΡΟΝΙΑ ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΡΑΣ

15/9 | «ΧΟΗΦΟΡΕΣ» ΑΙΣΧΥΛΟΥ

16/9 | ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

18/9 | ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ (Η συναυλία ματαιώθηκε)

19/9 | KRUDER & DORFMEISTER, PAROV STELAR (Η συναυλία ματαιώθηκε)

21/9 | ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΡΑΟΥΝΑΚΗΣ, ΣΠΕΙΡΑ – ΣΠΕΙΡΑ - ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΕΡΩΤΑ! (Η παράσταση ματαιώθηκε)

23/9 | ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ (Η συναυλία ματαιώθηκε)

26/9 | «ΠΟΙΑ ΕΛΕΝΗ;» ΡΕΠΠΑ – ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ

28/9 | ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΗΛΙΑ ΚΑΤΣΟΥΛΗ (Η συναυλία ματαιώθηκε)

Πηγή: www.dimosbyrona.gr

Φεστιβάλ Βύρωνα 2010

Για ακόμα μια χρονιά το καθιερωμένο πλέον Φεστιβάλ Βύρωνα «Στη σκιά των βράχων», το οποίο μετράει 22 χρόνια δυναμικής παρουσίας στα καλλιτεχνικά δρώμενα, θα πραγματοποιηθεί από τις 7 Ιουνίου έως τις 4 Αυγούστου στο Θέατρο Βράχων – Μελίνα Μερκούρη.

Οι διοργανωτές μέσα από μια πληθώρα αξιόλογων μουσικών και θεατρικών εκδηλώσεων καταφέρνουν να ανεβάσουν ακόμα πιο ψηλά τον πήχη και να ικανοποιήσουν και τους πιο απαιτητικούς λάτρεις του θεσμού. Καταξιωμένα ονόματα του ελληνικού αλλά και του διεθνούς στερεώματος στηρίζουν για ακόμα μια χρονιά το φεστιβάλ με την συμμετοχή τους.

Τι πρόκειται να δούμε;

Πρεμιέρα για το φεστιβάλ θα κάνει ο Κωστής Μαραβέγιας με τους Maraveyas illegal.

Θα ακολουθήσουν οι: Σωκράτης Μάλαμας, Μιχάλης Χατζηγιάννης, Χάρης Αλέξιου, Άλκηστις Πρωτοψάλτη, Διονύσης Σαββόπουλος, Λαυρέντης Μαχαιρίτσας, Γιάννης Κότσιρας, Δήμητρα Γαλάνη, Ελένη Τσαλιγοπούλου, Θάνος Μικρούτσικος, Στέφανος Κορκολής, Ελευθερία Αρβανιτάκη, Τάνια

Τσανακλίδου, Βασίλης Παπακωνσταντίνου, Χρήστος Θηβαίος, Μίλτος Πασχαλίδης , Αφροδίτη Μανού, Κίτρινα ποδήλατα, Πάυλος Παυλίδης & B-movies, The Cranberries, Raining Pleasure και άλλοι.

Τρεις μεγάλες εκδηλώσεις θα λάβουν χώρα κατά την διάρκεια του φεστιβάλ: Το 2ο KOSMOS Festival, το 8th COUNTRY MUSIC Festival και το SCHOOLWAVE Festival.

Ορισμένες από τις θεατρικές παραστάσεις που θα πραγματοποιηθούν είναι οι: «ΤΡΩΑΔΕΣ» του Ευριπίδη, «ΙΠΠΕΙΣ» του Αριστοφάνη, «ΟΡΕΣΤΕΙΑ» του Αισχύλου, ΛΟΚΑΝΤΙΕΡΑ του ΚΑΡΛΟ ΓΚΟΛΑΝΤΟΝΙ και άλλες.

Για περισσότερες λεπτομέρειες, καθώς επίσης και για τις ημερομηνίες διεξαγωγής των εκδηλώσεων θα πρέπει να κάνετε υπομονή μέχρι την επίσημη παρουσίαση του προγράμματος, που θα γίνει την Δευτέρα 31 Μαΐου στην Στοά του Βιβλίου.

Πηγή: www.byronas.gr

Παράρτημα 2
Εικόνες από το Φεστιβάλ του Δήμου Βύρωνα

Χορηγοί του Φεστιβάλ

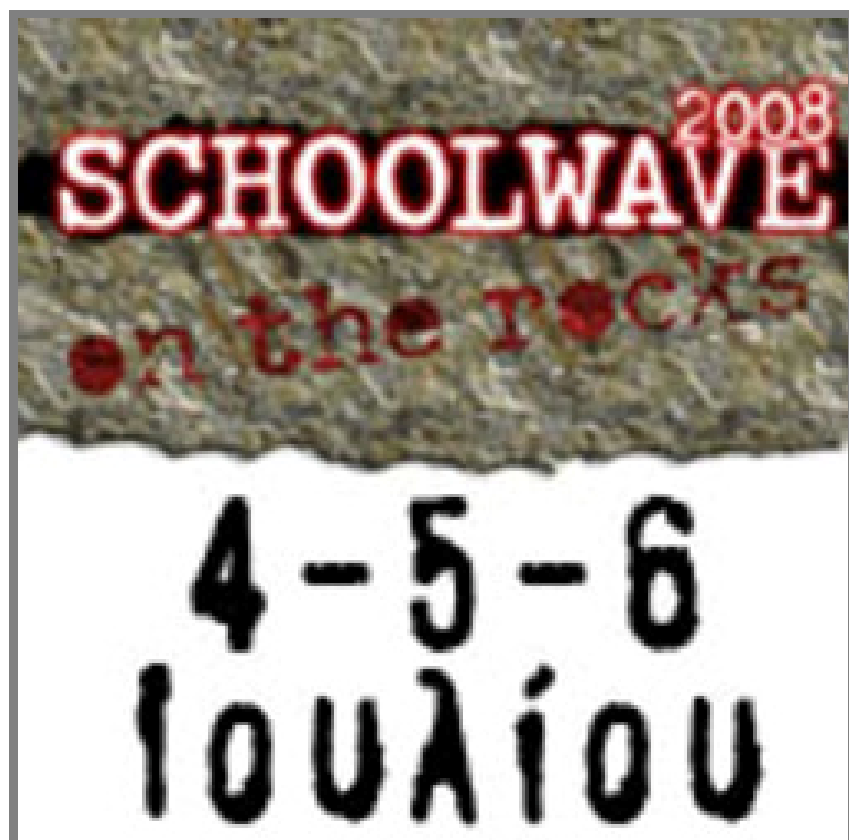

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΑΦΙΣΕΣ ΑΠΟ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 26-9-09
«ΠΟΙΑ ΕΛΕΝΗ;» ΡΕΠΠΑ – ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ

71

85

22ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ "ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ 2009"

ΘΕΑΤΡΟ ΒΡΑΧΩΝ ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ ΔΕΥΤΕΡΑ 14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ '09

ΩΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ: 8.30μ.μ.

30

χρόνια

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΡΑΣ

30 χρόνια ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ

30 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ επί σκηνής !!!

Συμμετέχουν οι συνθέτες:

ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Οι τραγουδιστές:

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΗΤΣΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΝΔΡΕΑΤΟΣ
ΡΙΤΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ
ΚΩΣΤΑΣ ΘΩΜΑΪΔΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΕΡΑΝΤΖΑΣ

GUESTS:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΟΥΓΑΝΕΛΗΣ
ΣΑΚΗΣ ΜΠΟΥΛΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΑΡΟΒΑΣ

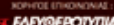
Οι τραγουδοποιοί:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΟΚΑΡΙΝΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΖΙΩΓΑΛΑΣ
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ
ΔΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΛΕΙΒΑΔΑΣ
ΛΑΥΡΕΝΤΗΣ ΜΑΧΑΙΡΙΤΣΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΛΙΩΚΑΣ
ΜΑΝΟΣ ΞΥΔΟΥΣ
ΔΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΛΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΟΥΡΚΟΓΙΩΡΓΗΣ
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΣΑΚΗΝΗΣ

Τα ΥΠΟΓΕΙΑ ΡΕΥΜΑΤΑ
Τα ΚΙΤΡΙΝΑ ΠΟΔΗΛΑΤΑ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: **210 7609340**

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΧΟΡΗΓΙΑΣ:

Ο Δήμαρχος του Βύρωνα κ. Ν. Χαρδαλιάς και μέλη του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου στον χώρο των εκδηλώσεων.

Συνέδριο με θέμα « Διοργάνωση Φεστιβάλ, τάσεις, εξελίξεις και προκλήσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση».

Ένα πολύ ενδιαφέρον συνέδριο οργανώνει ο Δήμος Βύρωνα με το Πάντειο Πανεπιστήμιο, τμήμα Επικοινωνιών, Μέσων και πολιτισμού με θέμα :Διοργάνωση Φεστιβάλ, τάσεις εξελίξεις & προκλήσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Βύρωνα, 16-17 Ιουνίου 2010.